

Odkaz T. G. Masaryka pro sociální pedagogiku

Bc. Tereza Dubská

Diplomová práce
2021

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE (projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Bc. Tereza Dubská**
Osobní číslo: **H190778**
Studijní program: **N0111A190013 Sociální pedagogika**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **Kombinovaná**
Téma práce: **Odkaz T. G. Masaryka pro sociální pedagogiku**

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti života T. G. Masaryka a jeho postavení ke společenským vědám, zejména rozvoj emancipace žen.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvantitativního výzkumu formou obsahové analýzy zvoleného dokumentu.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Forma zpracování diplomové práce: **Tištěná/elektronická**

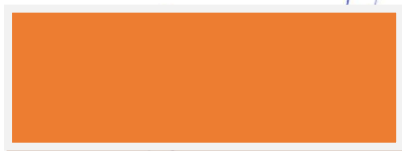
Seznam doporučené literatury:

- BAUEROVÁ, Jaroslava a Eva BÁRTOVÁ, 1987. Proměny ženy v rodině, práci a ve veřejném životě. Praha: Svoboda, Sociologická knihovna (Svoboda).
- ČAPEK, Karel, 1992. Nové hovory s T.G. Masarykem. Praha: Česká expedice, Hlas. ISBN 80-85281-26-0.
- EMMERT, František, 2017. Tomáš Garrigue Masaryk: prezident a myslitel. V Brně: CPress. ISBN 978-80-264-1599-2.
- HENDL, Jan, 2016. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. 4. přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0982-9.
- MASARYK, T. G., J. GABRIEL, H. PAVLINCOVÁ a J. ZOUHAR, 2000. Moderní člověk a náboženství. 2. vyd. Praha: Masarykův ústav Akademie věd ČR. ISBN 80-902659-4-4.
- ŠVARÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ, 2014. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0644-6.

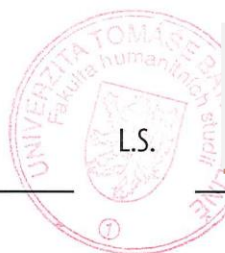
Vedoucí diplomové práce: **doc. PhDr. Lenka Haburajová Ilavská, PhD.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce: **15. ledna 2021**

Termín odevzdání diplomové práce: **23. dubna 2021**

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 15. ledna 2021

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 5. března 2021

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

⁽¹⁾ Vysoké školy nevdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být iž nejmeně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, uče-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vyrobené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Diplomová práce je zaměřena na život a pracovní odkaz T. G. Masaryka. Cílem teoretické části je seznámit čtenáře s pracovními aktivitami T. G. Masaryka souvisejícími se sociální pedagogikou a emancipací žen ve společnosti. Práce je zaměřena zejména na období, kdy působil jako vysokoškolský učitel, a následně na dobu, kdy vykonával prezidentskou funkci. Přezdívalo se mu „prezident osvoboditel“. Právě v tomto období před výkonem své funkce se zabýval problematikou společnosti a angažoval se myšlenkami sociální pedagogiky a dalších oborů. V praktické části se zabývám analýzou myšlenek a úvah v dílech, které s jeho pracovními aktivitami souvisí. Jedná se zejména o jeho spisy a dostupné audio projevy.

Klíčová slova: sociální pedagogika, prezident, filozofie, sociologie, emancipace žen, první republika

ABSTRACT

The diploma thesis is focused on the life and work legacy of T. G. Masaryk. The aim of the theoretical part is to acquaint the reader with the work activities of T. G. Masaryk related to social pedagogy and emancipation of women in society. The work is mainly focused on the period when he worked as a university teacher and subsequently on the period when he held the presidency. He was nicknamed the "President Liberator." It was in this period before performing his function that he dealt with the issues of society and engaged in the ideas of social pedagogy and other disciplines. In the practical part we deal with the analysis of ideas and reflections in works related to his work activities, especially his writings and available audio expressions.

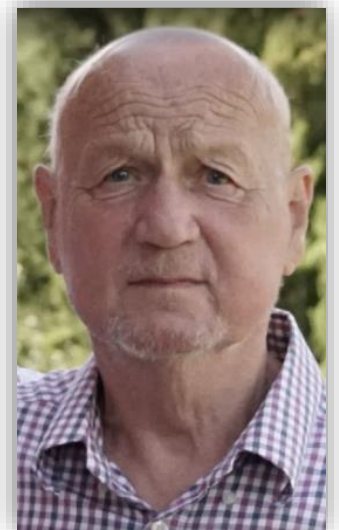
Keywords: social pedagogy, president, philosophy, sociology, emancipation of women, first republic

Chtěla bych poděkovat paní doc. PhDr. Lence Haburajové Ilavské, Ph.D., za odborné vedení diplomové práce a cenné rady, které mi pomohly tuto práci zkompletovat.

Velké poděkování patří mé rodině a mému příteli, kteří se mnou měli trpělivost, podporovali mě a pomáhali mi udržet motivaci, abych úspěšně sepsala a dokončila tuto diplomovou práci.

Věnování

Tuto práci bych chtěla věnovat svému milovanému dědečkovi Vladimíru Zugarovi, který při mně vždy stál a byl mi celý svůj život oporou. Nikdy na tebe nezapomenu a za vše Ti z celého srdce děkuji!

Motto

„Když jsem postaven před nějaký úkol, tož neuhnu, a co jsem začal, to hledím dodělat“
(Masaryk, 1990).

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 OSOBNOST T. G. MASARYKA	13
1.1 RODINNÉ ZÁZEMÍ T. G. MASARYKA.....	13
1.2 VZDĚLÁNÍ A STUDIUM	15
2 T. G. MASARYK A SPOLEČENSKÉ VĚDY	17
2.1 FILOZOFIE	17
2.2 SOCIOLOGIE	19
2.3 MASARYK A DALŠÍ SPOLEČENSKÉ VĚDY	20
3 MASARYK A SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKA	23
3.1 VYMEZENÍ SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKY	23
3.2 MASARYK A JEHO VIZE VÝUKY VE 20. STOLETÍ.....	24
3.3 RODINNÁ VÝCHOVA	28
3.4 PEDAGOG MASARYK.....	33
4 T. G. MASARYK A ROZVOJ EMANCIPACE ŽEN	37
4.1 POSTAVENÍ ŽENY VE SPOLEČNOSTI.....	37
4.2 ČINNOST T. G. MASARYKA SOUVISEJÍCÍ S EMANCIPACÍ ŽEN	39
II PRAKTICKÁ ČÁST	44
5 VYMEZENÍ VÝZKUMNÉHO PROBLÉMU A CÍLE VÝZKUMU	45
5.1 VÝZKUMNÁ METODA	45
ZÁVĚR	74
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	76
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	83
SEZNAM TABULEK	84
SEZNAM GRAFŮ	85
SEZNAM OBRÁZKŮ	86
SEZNAM PŘÍLOH	87
PŘÍLOHA P IV: OBRÁZKY	106
PŘÍLOHA P V: SPISY T. G. MASARYKA PODROBENÉ TEXTOVÉ ANALÝZE	115
PŘÍLOHA P VI: PŘEPŠANÉ PROJEVY T. G. MASARYKA PODROBENÉ TEXTOVÉ ANALÝZE	133
PŘÍLOHA P VII: ČÁST KÓDOVACÍ KNIHY	141

ÚVOD

Tomáš Garrigue Masaryk je jednou z nejznámějších osobností nejen v dějinách českého národa, ale také v dějinách světových. Většina z nás však tohoto velikána zná pouze jako prvního Československého prezidenta a o jeho celoživotních činnostech mimo prezidentský mandát neví skoro nic. Cílem mé diplomové práce je tedy analyzovat život a dílo T. G. Masaryka, kterým přispěl nejen k vývoji sociální pedagogiky, ale také rozvinul emancipaci žen v tehdejší Československu. Dále se ve své práci zaměřím na filozofii jeho výchovného působení. Práce přibližuje nejen jeho myšlenky, ale také životní postoje, zásady a lidský přístup.

Mezi další cíle této práce patří nalézt spojnice od Masarykových výchovných metod a jeho filozofie výchovy, vycházející z jeho příkladné a morální osobnosti, k současným postupům a metodám užívaným v pedagogice. Prostřednictvím textové analýzy a rozborem některých jeho myšlenek budu rozebrány texty a audio projevy analyzovat a následně v nich hledat odkaz pro sociální pedagogiku.

Teoretická část diplomové práce je rozdělena do čtyř základních kapitol. V první kapitole se zabývám životem T. G. Masaryka, zejména jeho rodinou, dětstvím a obdobím dospívání. Poukazuji v ní také na osobnosti, které později ovlivnily jeho myšlení při studiu, a nakonec se zaměřuji na jeho vzdělávání. Ve druhé kapitole se věnuji jednotlivých společenským vědám, které do jeho života neodmyslitelně patřily. Jeho oblíbené vědní obory představuji a upozorňuji na jednotlivé osobnosti, s jejichž tezemi Masaryk souhlasil a využíval je pro svou práci. Třetí kapitola je věnována Masarykovi jakožto pedagogovi. V kapitole připomínám jeho specifické výukové metody, které aplikoval na své studenty, a nahlížím na výchovu dětí v rodině Masarykových. Představuji rovněž jeho vizi o postavení budoucích učitelů a jeho názory na vzdělávání učitelů. V poslední, tedy čtvrté kapitole teoretické části poukazuji na nadčasové myšlenky T. G. Masaryka, kterými rozvíjel emancipaci žen. Zmiňuji se zde o jeho vztahu ke své manželce, ale také o vztahu k dceři Alici, která později působila jako první dáma.

V druhé části diplomové práce, která je částí praktickou, jsem samotný výzkum započala předvýzkumem. Na jeho základě jsem sestavila obsahovou knihu, ve které byly rozebrány jednotlivé zkoumané soubory, tedy spisy a audio projevy T. G. Masaryka. Následoval výzkum prostřednictvím kvantitativní obsahové analýzy, kde jsem hledala četnosti, které souvisí s jeho sociálně pedagogickou prací. V první kapitole popisují metodologii

výzkumu v členění: cíl výzkumu, formulace výzkumných otázek, metody výzkumu a sběru dat, popis výzkumného souboru včetně popisu realizace výzkumu. Zvolila jsem kvantitativní přístup k danému tématu, a to metodou obsahové analýzy a komparace. V poslední kapitole praktické části – na základě získaných dat a jejich interpretace – hledám odpovědi na výzkumné otázky. Mou snahou bylo podchytit Masarykovy významné výchovné metody a přístupy sociálně pedagogické, ale rovněž zjistit, zda se využívají v současné výchově a sociální pedagogice. Zajímala jsem se také o to, zda ve vybraných textech lze nalézt využití nejen pro sociální pedagogy.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 OSOBNOST T. G. MASARYKA

Tomáš Garrigue Masaryk je neodmyslitelně jednou z nejdůležitějších postav našich dějin, která se zasloužila nejen o vznik samostatného československého státu, ale také osobnost, která pomohla k rozvoji společenských věd. Věnoval se zejména filozofii, ale díky ní se seznámil také s jinými obory, jako byla sociologie, psychologie a pedagogika. Později věnoval pozornost určitým prvkům pedagogiky, které jsou dnes specifické pro sociální pedagogiku. Dále se zajímal o tehdejší postavení žen ve společnosti. Tento zájem se projevil v jeho pohledech na emancipaci žen, kterou prosazoval za svůj život mnohokrát. Abychom porozuměli smýšlení T. G. Masaryka, je nutné poznat jeho život a seznámit se s událostmi, které jeho myšlenky a chování ovlivnily. A proto ve své práci nahlížím mj. na jeho rodinu, dětství a dospívání, což je část života, která ho silně ovlivnila v jeho celoživotním vědeckém bádání.

1.1 Rodinné zázemí T. G. Masaryka

Tomáš Garrigue Masaryk se narodil 7. března 1850 v Hodoníně. Byl prvorozeným synem manželů Josefa a Terezie, kteří měli celkem tři děti. Mezi rodiči byl značný věkový rozdíl, matka Terezie byla o deset let starší než Masarykův otec Josef.¹

Matka Terezie Masaryková, rozená Kropáčková, pocházela ze zámožné rodiny, která se věnovala řeznictví. Terezie byla zbožnou katoličkou. Po smrti svého otce se odstěhovala a nadále působila v panských službách jako kuchařka.²

Masaryk byl matkou velmi silně ovlivněn, vzhlížel k ní a ona se naopak snažila, aby svému synovi dopřála vzdělání. Masaryk to ve svých vzpomínkách popisuje následovně: „*Matka byla chytrá a moudrá, znala kus světa, žila déle v ‚nejlepší společnosti‘, třebaže jen ve službě – bývala kuchařkou u pánů v Hodoníně, ale měli ji rádi... Z té panské společnosti jí zůstala touha, abychom se my děti dostaly trochu výš na té společenské stupnici.*“³

Otec Josef, původem ze Slovenska, pocházel z mnohem skromnějších poměrů. Pracoval v panské službě jako kočí, čeledín a zahradník.⁴

¹ EMMERT, František. *Tomáš Garrigue Masaryk: prezident a myslitel*. Brno: CPress, 2017, s. 9. ISBN 978-80-264-1599-2.

² EMMERT, František. *Tomáš Garrigue Masaryk: prezident a myslitel*. Brno: CPress, 2017, s. 11. ISBN 978-80-264-1599-2.

³ ČAPEK, Karel. *Nové hovory s T. G. Masarykem*. Praha: Česká expedice, 1992, s. 12. Hlas. ISBN 80-85281-26-0.

⁴ EMMERT, František. *Tomáš Garrigue Masaryk: prezident a myslitel*. Brno: CPress, 2017, s. 12. ISBN 978-80-264-1599-2.

Josef se ve své službě hodně podbízel vrchnosti, před kterou se někdy až ponižoval. Toto jeho chování se Masarykovi přičilo. Ve svých vzpomínkách uváděl, že neměl rád situaci, kdy před vrchností stál, v ruce držel čepici, kterou svíjel prsty, a klaněl se skoro až k zemi. Zařekl se proto, že takto se nikdy chovat nebude.

Podle mého názoru právě v tomto období začal Masaryk vzhlížet k ženě jako s mužem rovnocenné osobnosti, protože v jeho životě hrála prim matka. Pronesl o tom několik slov ve svých hovorech: „*Matka měla na mne větší vliv než otec, otec byl nadaný, ale prostý, kápo v domě byla maminka. Byla Hanačka rodem, ale vyrostla mezi Němci v Hustopečích, a tož jí i čeština dělala ze začátku potíže.*“⁵

Masaryk měl také dva mladší bratry Martina a Ludvíka, se kterými neměl blízký sourozenecký vztah. Spíše svůj čas trávil se staršími hochy, se kterými rád pobýval ve společnosti a jimž rád naslouchal. Po přestěhování do Čekovic, kde vyrůstal jako prostý vesnický hoch, se více přiklonil k náboženství. Při návštěvě tamního kostela se setkal s osobností, která jako druhá – po matce – ovlivnila jeho život, s páterem Francem Satorou. Na tento okamžik vzpomíná následovně: „*Po mamince jsem byl silně pobožný. Býval jsem v Čekovicích ministrantem u našeho kaplana, pátera France, Satora se jmenoval, a toho jsem přímo miloval. Když jsem mu ministroval, zdálo se mi, že páter František je jako Pán bůh a já jsem mu anděl, a to bylo největší štěstí.*“⁶

V té době si Masaryk nedovedl připustit, že by existovala jiná víra než katolická. Přemýšlel však také o tom, zda je větším pánem papež nebo císař. Na tyto otázky hledal odpovědi právě u zmiňovaného pátera Satory, který na odpovědi reagoval slovy, že se jedná o tajemství. To v Masarykovi zapálilo jiskru zvědavosti a započalo tak jeho bádání v oblasti náboženství. Zlomovým okamžikem byla pro Masaryka událost, kdy se v zámecké stáji oběsil místní pacholek. Tato tragédie byla později zásadní pro jeho rozhodnutí studovat filozofii.

Svou zkušenost popsal ve svých hovorech: „*Mně připadalo strašné a nepochopitelné, jak si někdo může vzít život. Jen si to doopravdy představte, vzít si život! To je něco tak nepřirozeného, tak zvráceného. To mně pořád leželo v hlavě!*“⁷

⁵ ČAPEK, Karel. *Nové hovory s T. G. Masarykem*. Praha: Česká expedice, 1992, s. 11–12. Hlas. ISBN 80-85281-26-0.

⁶ DRÍMALOVÁ, Eva. *Tomáš Garrigue Masaryk: (z vyprávění, vzpomínek a úvah T. G. M.) : metodický list : pro vnitřní potřebu škol okresu Hodonín*. Hodonín: Okresní pedagogické středisko, 1990, s. 3–4.

⁷ ČAPEK, Karel. *Nové hovory s T. G. Masarykem*. Praha: Česká expedice, 1992, s. 19, 21. Hlas. ISBN 80-85281-26-0.

Při studiu filosofie doufal, že ho naučí správně myslet a pochopit smysl života. Tehdy však našel nový vědní obor, který na společnost nahlížel jako na celek, a to sociologii. Ta by mu pomohla nalézt odpovědi na své stále nové otázky.

Rozhodl se zkoumat patologický fenomén, který se objevil ve společnosti, a to sebevraždu. Díky těmto úvahám vzniká Masarykova habilitační a nejvýznamnější práce v oblasti sociologie *Sebevražda jako masový sociální jev přítomnosti* (1878).⁸

1.2 Vzdělání a studium

Ve svých jedenácti letech začal Masaryk navštěvovat reálné gymnázium v Hustopečích, kde se zaměřil na studium přírodních věd a německého jazyka. Ten ještě neměl příliš osvojen, jelikož doposud vyrůstal v prostředí, kde se používal český jazyk v podobě nářečí moravského Slovácka. Po skončení reálného gymnázia byl vyslán do Vídně, aby se vyučil uměleckým kovářem. Protože ho učení nebavilo, vrátil se zpět na Moravu. V Čejčích se ale začal znovu učit kovářem.⁹

Zde si Masaryk všiml jeho dřívější učitel z reálného gymnázia, díky němuž se dostal na čejkovickou školu jako začínající učitel. Právě toto období vnímám jako klíčové, protože se opět potkal s kaplanem Satorou, který se ho rozhodl rozvíjet v latině a finančně ho podporovat na studiu. Díky tomu se dostal na německé gymnázium do Brna.¹⁰

V Brně se dostal do zámožné rodiny policisty Le Monniera, aby doučoval jeho syna, stal se tzv. hofmeisterem.¹¹ Zde se Masaryk prakticky setkává se sociálním znevýhodněním, protože syn Le Monniera byl ve studiu opožděn kvůli obrně. Le Monnier si ho oblíbil, a stal se jeho mecenášem a ochráncem. Masaryk měl díky němu přístup do rozsáhlé rodinné knihovny, kde studoval antickou a německou literaturu. Když byl Le Monnier povýšen, přestěhoval se spolu s jeho rodinou do Vídně, kde se stal žákem akademického gymnázia. V tomto období se Masaryk začal hledat ve svých náboženských názorech. Přimělo ho k tomu dogma o papežské neomylnosti, vyhlášené na prvním vatikánském koncilu v roce 1870, které považoval za dogma bránící lidské svobodě. Na toto období vzpomíná jako na dobu, kdy se nadobro v duši rozešel s katolickou církví. Vzhledem

⁸ KOSATÍK, Pavel. *Jiný T. G. M.* Ilustroval Alexey KLYUYKOV. Praha: Paseka, 2018, s. 50. ISBN 978-80-7432-919-7.

⁹ POLÁK, Stanislav. *Tomáš Garrigue Masaryk*. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1990, s. 8. Kdo je-- (Středočeské nakladatelství a knihkupectví). ISBN 80-7057-022-9.

¹⁰ ČAPEK, Karel. *Nové hovory s T. G. Masarykem*. Praha: Česká expedice, 1992, s. 35. Hlas. ISBN 80-85281-26-0.

¹¹ Německé slovo, která označuje domácího učitele. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Hofmistr>.

k tomu, že jej zajímalo vše a věnoval se mimo jiné i samostudiu jazyků, škole nevěnoval více, než bylo potřeba. Odmaturoval tedy v roce 1872 s „odřenyma ušima“. Masaryk vnímal prostředí školy jako ztrátu času. Byl zejména samoukem, jenž rád objevoval nové poznatky, kterými se později mohl důkladně zabývat. Podobně přistupoval i k následnému studiu filozofie na Vídeňské univerzitě, kde si k hlavnímu studijnímu oboru přidával nesouvisející obory, např. ekonomii, kurz anatomie apod. Nadále přetrvávala jeho touha studovat antické filozofy, které si oblíbil při čtení antické literatury na gymnáziu. Univerzitu zakončil disertační prací na téma *Podstata duše u Platóna*.¹²

Tuto disertační práci dokončil po smrti Le Monniera, když se dostal do rodiny generálního rady Schlessingera, kde opět působí jako domácí učitel. Za odměnu mu bylo umožněno studovat na univerzitě v Lipsku. Tam napsal svou stěžejní práci na téma *Sebevražda jako masový sociální jev přítomnosti*.¹³

Masaryk v Čapkových hovorech vysvětlil, co chtěl svou habilitační prací o sebevraždě vyjádřit. „*V mé sebevraždě je vidět, jak jsem hodnotil náboženství a zejména ztrátu víry. Tou knihou jsem řekl, že život bez víry ztrácí jistotu a sílu: tím jsem vlastně řekl všechno.*“

V období, kdy zpracovával habilitační práci, se v Lipsku seznamuje se svou budoucí manželkou Charlottou Garrigue. Společně, už jako manželé, se stěhují do Prahy, kde bylo Masarykovi nabídnuto místo profesora na Karlo-Ferdinandově univerzitě.

¹² KOSATÍK, Pavel. *Jiný T. G. M.* Ilustroval Alexey KLYUYKOV. Praha: Paseka, 2018, s. 22–28. ISBN 978-80-7432-919-7.

¹³ EMMERT, František. *Tomáš Garrigue Masaryk: prezident a myslitel.* Brno: CPress, 2017, s. 30. ISBN 978-80-264-1599-2.

2 T. G. MASARYK A SPOLEČENSKÉ VĚDY

V této kapitole představím společenské vědy, které Masaryka ovlivňovaly po celý jeho život. V první řadě se s jednotlivými vědními obory seznámíme a dále k nim přiřadíme myslitele, kteří v Masarykově životě sehráli významnou roli. Jejich názory a myšlenky se pak budu snažit spojit s myšlením a osobností Masaryka. Za stěžejní vědu, se kterou život Masaryka souvisí, považují filozofii, od které se odvíjel jeho zájem o další vědy.

2.1 Filozofie

K tomu, abych pochopila, proč právě filozofie Masaryka ovlivnila a proč si právě tento obor vybral, se v první řadě zaměřím na původ této vědy, její charakteristiku a také na její klíčové postavy. A to zejména na Sokrata a už zmiňovaného Platona, kteří měli na Masaryka značný vliv.

Filozofie je vnímána jako obor, který se zabývá hledáním odpovědi na položené otázky. K tomu, aby člověk odpovědi našel, musí použít svou vlastní úvahu. Filozofii se zabývali myslitelé v antickém Řecku, kteří se nespokojovali s tradičními vysvětleními. Své odpovědi hledali prostřednictvím racionálního zdůvodnění, o němž vedli diskuse, jež vyústily do správných závěrů. V tomto vědním oboru lze spatřit znaky logického myšlení.¹⁴

Logické myšlení bylo hlavní metodou, kterou Masaryk využíval při své pedagogické činnosti. Na jeho specifické pedagogické aplikace se zaměřím v další kapitole.

V první řadě považuji za důležité uvést jméno Franze Brentana, jenž vyučoval ve Vídni a s nímž se Masaryk začal přátelit. Brentano ustanovil psychologii jako samostatnou disciplínu, ale hlavně zastával tzv. aristotelismus, který usiloval o vědecké poznání a o racionální uspořádání pojmů a myšlenek. Díky Brentanovi se Masaryk blíže seznamuje s antickými mysliteli.¹⁵

První z klíčových postav antického Řecka byl pro Masaryka Platon, který byl ztělesněním svých ideálů. Zkoumal různé cesty, které ho měly dovést k vědění a poznání, a těmito cestami ho provázel hlavně rozum, který kladl na první místo. Díky rozumu, který je v popředí, položil základy racionálního myšlení. Zároveň se zabýval ideálem státního

¹⁴ BUCKINGHAM, Will et al. *Kniha filozofie*. 2. vyd. Přeložil Otakar VOCHOČ. Praha: Euromedia Group. Universum (Euromedia Group), 2020, s. 12–13. ISBN 978-80-242-6597-1.

¹⁵ EMMERT, František. *Tomáš Garrigue Masaryk: prezident a myslitel*. Brno: CPress, 2017, s. 30. ISBN 978-80-264-1599-2.

zřízení, které by mělo být demokratické. Tuto úvahu o státu považuji za stěžejní tezi, kterou později Masaryk prezentoval při vizi utváření samostatného Československého státu.¹⁶

„Ale filozof, který na mne působil nejsilněji, byl starý Platón. Předně svým zájmem o náboženství, mravnost a politiku, u Platóna je překrásná také ta zvláštní jednotnost světového názoru. I proto jsem měl k Platónovi blízký vztah.“¹⁷

U příležitosti 85. narozenin prezidenta T. G. Masaryka bylo v německém obecním školském výboru v Reichenbergu proneseno několik slov o Platonovi a Aristotelovi.

„Gerechtigkeit ist die Tugend des Wissenden. Die Gerechtigkeit in dem ganz umfassenden Sinne, in welchen sie die gesamte Sittlichkeit in sich begreift, nennt Aristoteles schöner als den Morgenstern und als den Abendstern. Darum muss der Mensch streben, allen Lagen wahrhaft gerecht zu werden. Sonst bleibt jegliches dem Zufall und der Willkür überlassen. Die Erkenntnis wird zum legitimen Motiv der moralischen Entscheidung. Darum ist auch letztthin der Philosoph nach Platon der berufene Herrscher: nicht als Privatperson, vielmehr als strenger Sachwalter der Vernunft, des Logos, als der ihn durch sein Leben Bewährende.“^{18, 19}

¹⁶ ASMUS, Valentin Ferdinandovič. *Antická filozofie*. Praha: Svoboda. Členská knihovna, 1986. Dostupné také z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:40552370-9584-11e3-8e84-005056827e51>. s. 178–180.

¹⁷ ČAPEK, Karel. *Nové hovory s T. G. Masarykem*. Praha: Česká expedice, 1992, s. 24. Hlas. ISBN 80-85281-26-0.

¹⁸ „Spravedlnost je ctností znalce. Spravedlnost, v širším slova smyslu, ve kterém je obsažena veškerá morálka, popisuje Aristoteles krásněji než jitřenku či večernici. Proto se člověk musí snažit dosáhnout spravedlnosti ve všech situacích. Jinak je vše ponecháno náhodě a svévoli. Poznání se stává legitimním motivem morálního rozhodnutí. Proto je filozof podle Platóna v konečném důsledku ustanoveným vládcem: ne jako soukromá osoba, spíše jako přísný zastánce rozumu, „loga“, jako toho, který ho zastává po celý život.“

¹⁹ UTITZ, Emil. Masaryk als Volkserzieher Festvortrag aus Anlass des 85. Geburtstages des Herrn Präsidenten T. G. Masaryk im deutschen Stadtbildungsausschuss zu Reichenberg: Masaryk jako lidový pedagog – Přednáška u příležitosti 85. narozenin prezidenta T.G. Masaryka v německém obecním školském výboru v Reichenbergu. In: *Masaryk als Volkserzieher Festvortrag aus Anlass des 85. Geburtstages des Herrn Präsidenten T.G. Masaryk im deutschen Stadtbildungsausschuss zu Reichenberg*. Prag: Národní knihovna České republiky – Knihovní fondy a služby, 1935, s. 9–10.

Když se Masaryk seznámil s myšlenkami Platona, poznal dalšího myslitele, kterým byl Sokrates. Ten se věnoval vysvětlování univerza²⁰ a zabýval se politikou městského státu.²¹ Stěžejní otázkou pro něj byla etika,²² kterou vnímal jako prvotní úkol k porozumění, co a hlavně jací jsme, z čehož je patrné, že se zajímal zejména o život a jeho hodnoty.²³

Stejně jako Sokrates i Masaryk vyvozoval celou svou etiku na základě svědomí. Vnitřní hlas, který jej varuje a říká mu, co je správné a co nikoli. Na toto téma Masaryk sepsal spis, který pojmenoval *Základové konkrétní logiky*. V tomto spise nazval konkrétní logikou právě metodologii vědecké práce, která je založena na jednotlivé klasifikaci vědních oborů. Podle něj má být věda kritická, soustavná a uspořádaná. Má usilovat o popis a interpretaci faktů. Hlavní cílem je však nalezení pravdy, která má mít svou vlastní etiku.²⁴

„Platónem jsem ovšem došel k Sokratovi a rozumí se, že jsem ho srovnával s Ježíšem. Ježíš byl mně prorokem náboženským, Sokrates apoštolem filozofickým. Už ten způsob, jak učil!“ Právě takto popisuje Masaryk ve svých hovorech Sokrata, z čehož není pochyb, že jeho myšlenky hrály v životě Masaryka významnou roli. Obdivoval, jak Sokrates dospěje ke svým názorům, když zastavuje velekněze na ulici, kde s ním diskutuje o náboženství a vyslovuje takové argumenty, že sám velekněz musí uznat jeho pravdu.²⁵ A právě diskuse o problémech se později objevuje v jeho pedagogickém působení.

2.2 Sociologie

Mezi další významný obor, o který se Masaryk zajímal, patří bezpochyby sociologie – věda o společnosti.

Sociologie je poměrně mladý vědní obor, který vznikl na konci 18. století a reagoval na modernizující se svět. Jako ucelený obor se dala sociologie vnímat díky svému zakladateli, kterým byl Auguste Comte. Comteho přístup k filozofii, kterou se rozhodl podrobit

²⁰ Celek skutečností, vesmír jako uspořádaný soubor všeho, co existuje (Ottův slovník A–Ž, 2019 s.1063).

²¹ Ideální demokratický stát, předchůdce moderního města, který by byl přínosem pro všechny občany, kteří v něm žijí. Více informací zde: TOPOLSKÁ, Markéta. *Platónův ideál sofokracie*. Pardubice, 2013. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická. Vedoucí práce Miloslav Průka. Dostupné také z: https://dk.upce.cz/bitstream/handle/10195/51971/TopolskaM_Platonuvideal_MP_2013.pdf?sequence=3&isAllowed=y

²² Teorie morálky, soudy, které rozlišují dobro a zlo. Dále se také snaží najít společné a obecné základy, ze kterých morálka vychází. (Ottův slovník A–Ž, 2019 s. 253).

²³ BUCKINGHAM, Will et al. *Knihy filozofie*. 2. vyd. Přeložil Otakar VOCHOČ. Praha: Euromedia Group. Universum (Euromedia Group), 2020, s. 47–48. ISBN 978-80-242-6597-1.

²⁴ KOSATÍK, Pavel. *Jiný T. G. M.* Ilustroval Alexey KLYUYKOV. Praha: Paseka, 2018, s. 58. ISBN 978-80-7432-919-7.

²⁵ ČAPEK, Karel. *Nové hovory s T. G. Masarykem*. Praha: Česká expedice, 1992, s. 54–55. Hlas. ISBN 80-85281-26-0.

důkladnému rozboru, začal výzkumem přírodních věd a jejich metodologie. V závěru svého rozboru dospěl k pozitivistickému tvrzení, jež dostává do popředí opodstatněnou znalost, kterou lze odvodit na základě pozitivního vědeckého zkoumání. Sociologie byla dle jeho úsudku věda, díky níž lze pochopit společnost a také nám poskytuje prostředky k její reformě.²⁶

S Comteho sociologií se Masaryk seznamuje v roce 1882 a prezentuje ji svým studentům prostřednictvím *Krize moderního světa*, kde kritizuje iluze západního světa Davida Humea, která odmítá náboženské názory.²⁷ V rámci kursu tzv. praktické filozofie hlásal: „*Filosofové, buďte zároveň či hlavně sociology!*“ Svět začal vnímat jako neustále se vyvíjející, a proto kladl důraz na pozorování tohoto vývoje.²⁸

Jeho názory se s Comtem později rozcházel. Comte preferoval pozitivismus,²⁹ který byl vlastně materialistickou naukou.³⁰ Mnozí studenti na sociologii nahlíželi jako na vědu, jež se zabývá pouze popisem světa. S těmito tezemi Masaryk nesouhlasil a své názory projevil ve svém díle *Ideály humanitní*. Masaryk v něm kritizuje pozitivismus, který podle jeho názoru zazdívá svědomí; spatřuje zde také spojitost se Sokratem, který právě svědomí dával do popředí lidského myšlení. Své názory na sociologii publikoval v časopise *Naše doba*. Hodlal sepsat i publikaci věnující se sociologii, ale v tomto počínu mu zabránil jeho nový zájem o politické problémy. I tak Masaryk udělal pro sociologii velký kus práce, když otevřel debaty jako sebevražda (viz habilitační práce), reflexe národa nebo rostoucí vliv dělnického hnutí (Sociální otázka).³¹

2.3 Masaryk a další společenské vědy

Se jménem Masaryk jsou spojovány také další společenské vědy. Pro mou diplomovou práci jsou ale méně podstatné. Za zmínku stojí politologie, která se podobně jako sociologie zabývá činností sociálních skupin, které tvoří, mění a ochraňují pravidla, jimiž

²⁶ *Kniha sociologie*. Přeložil Ivana RYBECKÁ. Praha: Knižní klub, 2016, s. 23. ISBN 978-80-242-5395-4.

²⁷ Více zde: David Hume. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2021 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/David_Hume#Spisy

²⁸ KOSATÍK, Pavel. *Jiný T. G. M.* Ilustroval Alexey KLYUYKOV. Praha: Paseka, 2018, s. 59. ISBN 978-80-7432-919-7.

²⁹ Vědecké poznání odmítající spekulace. ABZ.CZ: SLOVNÍK CIZÍCH SLOV. Pojem materialismus. In: *Slovník-cizich-slov.abz.cz* [online]. © 2021 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: <https://slovník-cizichslov.abz.cz/web.php/slovo/materializmus-materialismus>

³⁰ Hmotný zájem (prospěch), upřednostňovaný před duchem. ABZ.CZ: SLOVNÍK CIZÍCH SLOV. Pojem materialismus. In: *Slovník-cizich-slov.abz.cz* [online]. © 2021 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: <https://slovník-cizichslov.abz.cz/web.php/slovo/materializmus-materialismus>

³¹ KOSATÍK, Pavel. *Jiný T. G. M.* Ilustroval Alexey KLYUYKOV. Praha: Paseka, 2018, s. 58–60. ISBN 978-80-7432-919-7.

se společnost řídí. Právě díky politické dráze, která se pro něj stala každodenní prací, prosazuje mnoho svých myšlenek, např. reorganizaci politiky a občana nebo všeobecné volební právo.³² Spolu s Karlem Kramář (později první předseda Československé vlády) a Josefem Kaizlem začali formovat myšlenkový proud realismus.^{33, 34} Toto spojení okomentoval ve svých hovorech: „*Neměli jsme žádný skutečný politický program, spíš jsme drželi k sobě jako vrstevníci. Chtěli jsme nějak napravovat poměry, zlepšit noviny a univerzitu, byli jsme pro kladnou a činnou politiku – nebyl to jasný program, spíš směr a směr kritický a vědecký...*“³⁵ Spolu pak vstoupili mezi mladočechy.

Masarykovi šlo zejména o to, aby se jeho myšlenky dostaly k co největšímu počtu populace, a právě ve spolupráci s některou ze stran by to bylo možné.³⁶

Ve svém volebním programu se zaměřil na demokratizaci,³⁷ zevšeobecnění volebního práva či autonomii školy.³⁸ Tyto cíle si rozebereme v kapitole níže. Masaryk odmítal liberalismus,³⁹ který byl charakteristický pro jednostranný racionalismus.⁴⁰ Později byl Masaryk obviněn z nevěrnosti k mladočechům. Jelikož se ve své straně nesetkal s podporou, rozhodl se odstoupit.⁴¹

Jak je známo, Masaryk o českém národě mnoho nevěděl, znal spíše Vídeň, kde studoval. Když navštívil Prahu a začal vnímat nedostatky společnosti, vyjadřoval se k nim veřejně. Setkal se ale s odporem, protože byl vnímán jako „cizák“. Právě v tuto chvíli měl Masaryk potřebu poznat dějiny národa českého.

³² NOVOTNÝ, Lukáš. *Politologie*. 2., dopl. a přeprac. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, s. 7. ISBN 978-80-7452-003-7.

³³ Důraz kladen na skutečnost, úsilí o správné poznání. Realismus. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2021 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Realismus>

³⁴ KOSATÍK, Pavel. *Jiný T. G. M.* Ilustroval Alexey KLYUYKOV. Praha: Paseka, 2018, s. 94. ISBN 978-80-7432-919-7.

³⁵ ČAPEK, Karel. *Nové hovory s T. G. Masarykem*. Praha: Česká expedice, 1992, s. 85. Hlas. ISBN 80-85281-26-0.

³⁶ KOSATÍK, Pavel. *Jiný T. G. M.* Ilustroval Alexey KLYUYKOV. Praha: Paseka, 2018, s. 96. ISBN 978-80-7432-919-7.

³⁷ Forma vlády, o níž rozhodují občané svou volbou. Demokracie. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2021 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Demokracie>

³⁸ Samostatnost školy, svébytnost školy. ABZ.CZ: SLOVNÍK CIZÍCH SLOV. Pojem autonomie. In: *Slovník-cizích-slov.abz.cz* [online]. © 2021 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/autonomie>

³⁹ Zdůrazňuje roli státu při ochraně občanského práva (Ottův slovník A–Ž, 2019 s. 554).

⁴⁰ Realita je založena na určitém řádu, který odpovídá logice myšlení (Ottův slovník A–Ž, 2019 s. 818).

⁴¹ SOUBIGOU, Alain. *Tomáš Garrigue Masaryk*. Praha: Paseka, 2004, s. 101–102. Historická paměť. ISBN 80-7185-679-7.

Kosatík uvádí, že Masaryk chtěl poznat, kdo jsou Češi, formou integrace.⁴² V tomto období se zaměřil na tvorbu publikací, které se zabývaly národními dějinami. Nalézal v nich svou osobní metodologii, kde hlavními tématy byly reforma⁴³ a obrození.⁴⁴ Zastával názor, že český národ se posune na vyšší stupeň pouze tehdy, pokud se bude vzdělávat. Díky tomu nalezne svou duši. Vycházel zejména z realismu.⁴⁵

⁴² Ucelení či sjednocení v jeden celek. Více zde: ABZ.CZ: SLOVNÍK CIZÍCH SLOV. Pojem integrace. In: *Slovník-cizich-slov.abz.cz* [online]. © 2021 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/integrace>

⁴³ Pojem označující změnu, nápravu či zlepšení: ABZ.CZ: SLOVNÍK CIZÍCH SLOV. Pojem reforma. In: *Slovník-cizich-slov.abz.cz* [online]. © 2021 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/reforma>

⁴⁴ Důraz, který je kladen zejména na politickou emancipaci a kulturu jazykovou (Ottův slovník, 2019 s. 711).

⁴⁵ KOSATÍK, Pavel. *Jiný T. G. M.* Ilustroval Alexey KLYUYKOV. Praha: Paseka, 2018, s. 114–120. ISBN 978-80-7432-919-7.

3 MASARYK A SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKA

V první podkapitole vymezím obor sociální pedagogika s pomocí autorů, kteří se na ni zaměřují. Díky charakteristice oboru se pokusím nahlédnout, zda s prací T. G. Masaryka některá z jeho činností souvisí.

3.1 Vymezení sociální pedagogiky

Podle Procházkovy sociální pedagogika při svém vzniku čerpala inspiraci zejména z filozofie, sociologie a teorie výchovy. V České republice pro sociální pedagogiku doposud neexistuje jednotné vymezení. Autor však uvádí, že dimenze tohoto oboru je postavena na multidisciplinárním⁴⁶ základě, přičemž její argumenty jsou sociální analýza⁴⁷ a fungování společnosti.⁴⁸

Právě v tomto tvrzení spatřuji podobnost s Masarykovým názorem, který argumentoval podobně. Jak jsem zmínila v předešlé kapitole, jeho stanovisko znělo, že pokud nebude společnost jednotně fungovat, není možné, aby se posunula na vyšší společenský stupeň.

Ve své práci *Otázka sociální* uvádí, že největší hodnotu shledává v sociální spravedlnosti vůči dělnické třídě, které bude uděleno volební právo. Díky němu tato početná vrstva možná změní svět. V dělnické třídě spatřoval potenciál, a proto založil Dělnickou akademii, která systematicky vzdělávala. Prezident Masaryk podpořil uzákonění osmihodinové pracovní doby v nově vzniklé republice už v prosinci roku 1918 zákonem č. 91/1918 Sb., o osmihodinové době pracovní.⁴⁹

⁴⁶ Spolupráce více vědních oborů, které realizují výzkumnou činnost. SLOVNÍK CIZÍCH SLOV. Multidisciplinární. In: *Infoz.cz* [online]. © 2021 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: <https://www.infoz.cz/multidisciplinari/>

⁴⁷ Vymezení celku na části za účelem vysvětlení myšlenky. (Ottův slovník, 2019 s. 35).

⁴⁸ PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada, 2012, s. 61. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3470-5.

⁴⁹ KOSATÍK, Pavel. *Jiný T. G. M.* Ilustroval Alexey KLYUYKOV. Praha: Paseka, 2018, s. 128–131. ISBN 978-80-7432-919-7.

V současné době je zmiňovaná délka pracovní doby ustanovena v zákoně č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, kde ve čtvrté části první hlavy, která se nazývá Obecná ustanovení o pracovní době a délka pracovní doby, v § 79 je uvedeno:

„Stanovená týdenní pracovní doba:

(1) Délka stanovené týdenní pracovní doby činí 40 hodin týdně.

(2) Délka stanovené týdenní pracovní doby činí u zaměstnanců:

a) pracujících v podzemí při těžbě uhlí, rud a nerudných surovin, v důlní výstavbě a na báňských pracovištích geologického průzkumu 37,5 hodiny týdně,

b) s vícesměnným nebo nepřetržitým pracovním režimem 37,5 hodiny týdně,

c) s dvousměnným pracovním režimem 38,75 hodiny týdně.⁵⁰

Procházka dále uvádí, že Masaryk se do důsledku věnoval teorii a praxi, která souvisela s pedagogickou prací. Domnívá se, že si uvědomoval důležitost vzdělání a výchovy, která povede k emancipaci národa. Jeho představa o výchově souvisela s respektováním individuality edukanta⁵¹ a socializačními cíli výchovy.⁵²

3.2 Masaryk a jeho vize výuky ve 20. století

V roce 1900 se v rámci politických stran objevují první požadavky, které kladly důraz na potřebu změny v postavení a vzdělávání budoucích pedagogů. Spolu s některými vysokoškolskými profesory byl vypracován kulturní a vzdělávací program. Učitelé s ním ale nesouhlasili, a proto přišli se svým kulturním a školským programem, který prezentovali v roce 1903 na 11. sjezdu v Praze, s cílem pozměnit jejich dosavadní postavení ve školském systému.⁵³

⁵⁰ Úplné znění dostupné: ČESKO. Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 2006, částka 84 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-262>

⁵¹ Vychováváný, žák.

⁵² PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada, 2012, s. 58, 61. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3470-5.

⁵³ SOMR, Miroslav. *Dějiny školství a pedagogiky: celostátní vysokoškolská učebnice pro studenty skupiny studijních oborů 76 Učitelství na fakultách připravující učitele v ČSR*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství) s. 271.

Podle sjezdu by se činnost školy měla nově zaměřovat také na společenskou výchovu. A to jako doplňkovou k výchově rodinné a školské. Výchova je pravidelná, záměrná a organizovaná, ale hlavně musí směřovat k dorostencům. Takto byl program prezentován Národní radě. Díky prof. Jaromírovi Čelakovskému byla vyhledána společná oblast zájmu. Byla to osvětová práce mezi lidmi prostřednictvím spolků, obcí a okresů, aby bylo dosaženo společného cíle, kterým byla demokratizace.⁵⁴

Až do roku 1918 nedošlo v tehdejším školství k zásadním změnám. Změny se týkaly pouze úpravy osnov, ke kterým došlo v roce 1919. Osnovy stanovily požadavky na středoškolské vzdělání učitele a zřídily se jednorochní pedagogické akademie. Právo na vzdělávání se dostalo zejména ženám, respektive učitelkám, které vyučovaly ruční práce. Vyšší vzdělání jim bylo umožněno díky zavedení povinného studia v délce dvou let.⁵⁵

V současném českém školství je platný zákon číslo 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, kde jsou upraveny předpoklady, které by měl mít pedagogický pracovník při výkonu své činnosti.⁵⁶

Dalším zákonem je zákon číslo 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, který se zjednodušeně nazývá „školský zákon“. V něm jsou vymezeny také obecné cíle, a to v první části zákona § 2 odstavci 2:

„Obecnými cíli vzdělávání jsou zejména:

- a) rozvoj osobnosti člověka, který bude vybaven poznávacími a sociálními způsobilostmi, mravními a duchovními hodnotami pro osobní a občanský život, výkon povolání nebo pracovní činnosti, získávání informací a učení se v průběhu celého života,*
- b) získání všeobecného vzdělání nebo všeobecného a odborného vzdělání,*
- c) pochopení a uplatňování zásad demokracie a právního státu, základních lidských práv a svobod spolu s odpovědností a smyslem pro sociální soudržnost,*
- d) pochopení a uplatňování principu rovnosti žen a mužů ve společnosti,*
- e) utváření vědomí národní a státní příslušnosti a respektu k etnické, národnostní, kulturní, jazykové a náboženské identitě každého,*

⁵⁴ *Národní listy 1905*. Praha: Julius Grégr, 1861–1941, 45(270). ISSN 1214-1240.

⁵⁵ MICHL, J. *Mají být učitelství zrušeny? Rozpravy a přednášky státovědecké společnosti 1. 2. 1926*. Praha: Státovědecká společnost, Knihovna Štorkán a spol. Praha-Žižkov, 1926. PK-I-0009 211.

⁵⁶ Úplné znění zde: ČESKO. Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 2004, částka 190 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-563>

f) poznání světových a evropských kulturních hodnot a tradic, pochopení a osvojení zásad a pravidel vycházejících z evropské integrace jako základu pro soužití v národním a mezinárodním měřítku,

g) získání a uplatňování znalostí o životním prostředí a jeho ochraně vycházející ze zásad trvale udržitelného rozvoje a o bezpečnosti a ochraně zdraví.⁵⁷

Ve sborníku T. G. Masaryka je uvedena teze o metodě, která je dle jeho názoru hlavní otázkou každého vzdělávání. Pokud si osvojíme metodu, osvojíme si také vědu. Masaryk zároveň zastával myšlenku, že nevhodnější metodu si dokáže každý nejlépe aplikovat při práci. Domníval se, že pro učitele je nejdůležitější být seznámen s předmětem, který vyučuje. Škola je pro Masaryka místem, kde má docházet k sociálnímu a filozofickému cíli nejen pro jedince, ale pro rozvoj celého národa. Klíčové by mělo být zaměřit se na dějiny svého národa, ale také na to, aby jedinec dokázal pochopit nižší vrstvu, kterou představovali dělníci a sedláci.⁵⁸

V současnosti se setkáváme se třemi typy edukačních procesů. Jedná se o učení bezděčné, které bývá označováno jako náhodné či spontánní, dále učení intencionální neboli záměrné a učení řízené. K bezděčnému učení dochází, když si subjekt osvojuje získané poznatky či zkušenosti, je tedy patrné, že toto učení si jedinec neuvědomuje. Příkladem je např. četba knih či sledování TV. Intencionální učení je takové, při kterém dochází k tzv. vědomé autoregulaci. Jedinec využívá svou inteligenci a motivaci. Učení řízené je organizováno, jeho cílem je dosáhnout co největšího účinku.⁵⁹

Názory na výchovný proces také projevil v roce 1920 na učitelském sjezdu, kde prohlásil, že výuka má být individualizována a výchova socializována. Výchova byla pro Masaryka autonomní silou, která je schopna zlepšit společnost formou reformy a převýchovy. Tyto názory čerpal od J. A. Komenského, který tvrdil, že škola je dílna, v níž se formují lidé, a učitel musí znát prostředky, jak tohoto účelu dosáhnout. Snahou je demokratizace české školy v obsahu a otevřenosti.⁶⁰

⁵⁷ Celé znění zákona je dostupné: ČESKO. Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 2004, částka 190 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561#cast1>

⁵⁸ *Masarykův sborník*, 1925. Praha: Masarykův ústav (Akademie věd ČR) Ústav T. G. Masaryka (nadace), 1925 (1925). ISSN 1801-6286.

⁵⁹ MALACH, Josef. *Pedagogika jako obecná teorie edukace*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2007, s. 48. ISBN 978-80-7368-291-0.

⁶⁰ SOMR, Miroslav. *Kapitoly z dějin filozoficko pedagogického myšlení*. 2., upr. vyd. České Budějovice: Vlastimil Johanus, 2009, s. 171. ISBN 978-80-904247-3-9.

Komenský spatřoval, že ve školství není ucelený systém ve výukových metodách a také označoval za problém nedostatečné vzdělání pedagoga. Pedagogické způsoby, které byly zvoleny pro výchovu, nebyly v souladu se zkulturněním společnosti a celkové vzdělanosti edukanta. Rozhodl se proto zaměřit na vzdělanost národa, čímž by mělo dojít rovněž k nápravě světa. Důležitost kladl také na obsah vzdělání. Díky této úvaze vzniká pansofie⁶¹, což byla vševěda, založená na dokonalosti řeči a jednání. Ve své pedagogické práci, kterou nazval *Didaktika*, stanovil cíl vzdělání, obsah vzdělání, organizaci výuky a metody, které by se měly v učení užívat.⁶²

3.2.1 Několik vybraných idejí J. A. Komenského

- ❖ Cílem výchovy má být pomáhat nikoli omezovat.
- ❖ Respektování přirozeného vývoje dítěte.
- ❖ Slovní učení by mělo být opřeno o všeobecné vzdělání.
- ❖ Učení všem stejně bez rozdílu pohlaví.
- ❖ Brát ohled na předpoklady žáka, záleží na typologii žáka.
- ❖ Výchova má rozvinout všechny lidské schopnosti.
- ❖ Edukace musí plynout postupně od nejjednoduššího k nejtěžšímu.⁶³

K těmto idejím se přikláněl také Masaryk. Domníval se, že právě v tomto smyslu by měli být vzdělání také pedagogové. Jedná se o nadčasové názory, které jsou platné dodnes.

K tomu, aby tyto principy pedagogové užívali a dále se vzdělávali, měli by být také dostatečně motivováni. Masaryk uvádí, že by bylo vhodné budoucí pedagogy motivovat např. vyšším platem, což je jedna z dalších nadčasových myšlenek, která je hodně aktuální i dnes. Domníval se, že právě příprava dorostenců je nesnadný úkol. Požadoval, aby každý pedagog disponoval akademickým vzděláním, přičemž důležitost kladl na duši vychovance. Pedagog by měl v prvé řadě zjistit, v jakých poměrech jedinec vyrůstá, a seznámit se s vlivy, které na něj působí. A také odkrýt jeho talent. Podle Masaryka má mít každý učitel akademické vzdělání, které získá na gymnáziu či reálné škole. Pokud

⁶¹ Souhrn všeho vědění, který si klade za cíl, aby lid poznal celek světa (Ottův slovník, 2019, s. 738).

⁶² MAŘÁKOVÁ, Vendula. *Jan Amos Komenský jako pedagogický myslitel*. Olomouc, 2013. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Katedra společenských věd, s. 17–18. Vedoucí práce Petr Zíma.

⁶³ DAŇHELOVÁ, Ivana. *Historie učitelských ústavů na Moravě a jejich význam pro současnost*. Brno, 2012. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, Institut mezioborových studií Brno, s. 10. Vedoucí práce Miloslav Jůzl.

jedinec složí maturitu, může jít do 4. ročníku pedagogiky nebo se na výkon povolání připravovat soukromě. Zároveň stále zastával myšlenku, že školy by se měly oddělit od církve tzv. postátněním, protože pánem by měl být především národ.⁶⁴

3.3 Rodinná výchova

Masaryk měl čtyři děti – Herberta, Jana, Alici a Olgu –, které vychovával přísně, někdy až tvrdě. Inspirací mu byla výchova, která se mu dostávala v jeho dětství, což ovšem vedlo k rozporům s Charlottou, která preferovala tolerantní a láskyplnou výchovu, tzv. výchovu liberální. Masaryk od svých dětí vyžadoval výkon a disciplínu.⁶⁵

Masarykovy názory na výchovu dětí lze nazvat jako integrační styl výchovy, kdy vychovávající dává svým dětem informace o veškerém dění. Děti jsou podporovány k vlastní iniciativě. Rodič se snaží jít svým dětem příkladem, než aby byl rodinným policistou, který klade mnoho požadavků, zákazů a trestů.⁶⁶

Tento styl měl na výchovu dětí velký vliv, tedy až na Jana, který se vymykal otcově kontrole. Právě díky integrační výchově dosáhla například Alice neuvěřitelných výsledků. Ve své publikaci popisuje, že i po školní výuce a ve svém volném čase musela absolvovat hodiny hudební výchovy. Dále vzpomíná, že otcí velmi záleželo na tom, aby jeho děti ovládaly světové jazyky.⁶⁷

Masaryk měl rád mladé lidi, zejména ty, ve kterých viděl potenciál. Se svými dětmi jednal jako s dospělými. Pozoruhodným způsobem výchovy byla také účast dětí na společných hovorech s jeho hosty. Děti do diskusí mohly vstupovat a pokud danému tématu nerozuměly, bylo jim podáno vysvětlení. Pokud však šlo o problematiku složitější, bylo jim vysvětleno, že vše pochopí, jakmile budou větší.⁶⁸

⁶⁴ *Masarykův sborník*, 1925. Praha: Masarykův ústav (Akademie věd ČR) Ústav T.G. Masaryka (nadace). ISSN 1801-6286. s. 337–344.

⁶⁵ KOSATÍK, Pavel. *Jiný T. G. M.* Ilustroval Alexey KLYUYKOV. Praha: Paseka, 2018, s. 195. ISBN 978-80-7432-919-7.

⁶⁶ ČÁP, Jan. *Psychologie výchovy a vyučování*. Praha: Karolinum, 1993, s. 333. ISBN 80-7066-534-3.

⁶⁷ MASARYKOVÁ, Alice G. *Dětství a mládí: Vzpomínky a myšlenky*. 2. vyd. Praha: Ústav T. G. Masaryka, 1994, s. 58–59. ISBN 80-901478-6-0.

⁶⁸ DOLEŽAL, Jaromír. *Člověk Masaryk*. Praha: Riopress, 2002, s. 40. Masarykova knižnice. ISBN 80-85281-71-6.

Masaryk dbal na dodržování lidových tradic. Například české velikonoční zvyky se v rodině propojovaly se zvyky americkými. Děti díky tomu poznávaly lépe svůj původ a historii národů.⁶⁹

Na výchovu dětí měla vliv také Charlotta, která se o ně převážně starala, protože Masaryk hodně cestoval a neměl čas se do výchovy aktivně zapojovat. A vedla si skvěle.⁷⁰ Výchova zanechala v každém z Masarykových dětí něco jiného.

3.3.1 Herbert Masaryk

Herbert měl umělecký talent. Důvodem jeho zájmu o umění byl zřejmě styk s rodinným přítelem Hanušem Schwagerem, jehož obrazy zdobily dům Masarykových a ke kterému vzhlížel jako k autoritě. Pro jeho malířskou činnost však bylo zásadní přátelství s Mikolášem Alešem, podle něhož se učil kreslit. Ve škole se nejraději věnoval četbě a kreslení. Díky své lásce k umění absolvoval Akademii výtvarných umění, školu bohužel nedokončil a rozhodl se odjet do Itálie, kde by podobnou akademii vystudoval. K cestám do ciziny Herberta přiměl zřejmě otec, který od svého syna očekával větší samostatnost. V roce 1905 nastupuje na vojnu, ze které byl kvůli zdravotnímu stavu propuštěn. Utrpěl totiž úraz při sportu. Herbert hrál už od gymnázia fotbal, hokej nebo vesloval, a proto byl průkopníkem studentského sportovního hnutí.⁷¹

3.3.2 Jan Masaryk

Výchova Jana byla spíše zahrnutá láskou než kázní. Důvodem byl zřejmě otec, který se v Janovi viděl. I přes veškerý potenciál, kterým Jan oplýval, nebyl ve škole premiantem. Po ukončení základní školy začal navštěvovat gymnázium, kde se jeho prospěch dost zhoršil. Dostal se pouze do tercie a i přes opakované reparáty se mu nepodařilo reálné gymnázium dokončit. Nutno podotknout, že právě v tomto období se odehrával proces nazývaný „Hilsneriáda“. Domnívám se, že tato událost v Janovi vyvolala vnitřní vzpuru vůči školnímu prostředí, které pro něj nebylo příliš vhodné. Přesto se Masaryk rozhodl přihlásit svého syna na akademické gymnázium. I přes veškerou snahu se však touha otce nenaplnila. Jeho působení na akademii bylo doprovázeno častými absencemi, kterých se dopouštěl zřejmě proto, aby upoutal pozornost svých rodičů.

⁶⁹ MASARYKOVÁ, Alice G. *Dětství a mládí: Vzpomínky a myšlenky*. 2. vyd. Praha: Ústav T. G. Masaryka, 1994, s. 60. ISBN 80-901478-6-0.

⁷⁰ DOLEŽAL, Jaromír. *Člověk Masaryk*. Praha: Riopress, 2002, s. 91–92. Masarykova knižnice. ISBN 80-85281-71-6.

⁷¹ WITTLICH, Petr a Eva KOSÁKOVÁ. *Herbert Masaryk: Život a dílo*. Praha: Tvorba, 1993, s. 6–8. ISBN 80-85386-67-4.

Manželé Masarykovi se proto rozhodli, že pro Jana bude nejvhodnější domácí výuka, které se chopila Charlotta. Jan školu navštěvoval pouze tehdy, když musel vykonat zkoušku. I přes vynaloženou snahu se opět dostavily studijní problémy, které souvisely s krizí osobnosti.⁷²

Krizí identity se věnoval Erikson, který ji označuje jako identifikaci z dětství, se současností a z životních závazků. Odlíší se sebevímání a ego, které představuje jistotu. Krizi tedy vnímá jako výsledek vývoje, jenž souvisí s hledáním sebe sama.⁷³

Masaryk ho i nadále nabádal ke správnému chování a zpříšňoval na Jana své nároky. Toto řešení nebylo dobré, protože v Janovi vyvolalo blok, který se projevoval velmi špatným prospěchem, a dokonce opětovným propadáním.⁷⁴

V tomto období se Masaryk rozhodl k radikálnímu řešení. Jana poslal do Ameriky. Důvodem byla zřejmě převýchova, kterou od Jana očekával. Odstavil jej od veškerých příjmů, a dokonce o tomto svém rozhodnutí neřekl zpočátku ani zbytku rodiny. Jan tedy neměl ani dostatek času na to, aby se rozloučil se svou milovanou matkou.

V Americe Jan setrval sedm let. Byl v kontaktu pouze s matkou a sestrou Alicí. Alice na svou matku naléhala, aby nepodléhala citovým výlevům Jana a nepodporovala ho po finanční stránce. Vztah s otcem byl velmi vlažný, bylo zřejmé, že se Jan kvůli svému chování cítil provinile. V Americe se také začaly projevovat první psychické problémy, které lékaři diagnostikovali jako mírnější schizofrenii.⁷⁵

Schizofrenie je popisována jako nemoc, která je příznačná pro antisociální⁷⁶ chování. Začíná se projevovat často v pozdní adolescenci,⁷⁷ ale také v rané dospělosti. Projevuje se v několika kategoriích. První kategorií je ztráta zájmu, další se projevuje jako strach a pocit

⁷² KOSATÍK, Pavel a Michal KOLÁŘ. *Jan Masaryk – pravdivý příběh*. 3. přehled. vyd. Praha: Mladá fronta, 2009, s. 22–29. ISBN 978-80-204-2045-9.

⁷³ VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK. *Sociální psychologie*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2008, s. 115. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1428-8.

⁷⁴ KOSATÍK, Pavel a Michal KOLÁŘ. *Jan Masaryk – pravdivý příběh*. 3. přehled. vyd. Praha: Mladá fronta, 2009, s. 22–29. ISBN 978-80-204-2045-9.

⁷⁵ KOSATÍK, Pavel. *Jiný T. G. M.* Ilustroval Alexey KLYUYKOV. Praha: Paseka, 2018, s. 194–199. ISBN 978-80-7432-919-7.

⁷⁶ Projev chování, který je v nesouladu se společenským chováním. Dostupné z: ABZ.CZ: SLOVNÍK CIZÍCH SLOV. Antisociální. In: *Slovník-cizich-slov.abz.cz* [online]. © 2021 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/antisocialni>

⁷⁷ Vývojový stupeň jedince, období od dokončení puberty po dosažení úplné pohlavní zralosti. (Ottův slovník, 2019, s. 12).

z pronásledování, následujícím znakem je nesouvislá řeč a návaly emocí a poslední kategorií pak extrémně omezený pohyb a strnulý výraz.⁷⁸

Roku 1913 byl Jan kvůli zhoršenému psychickému stavu hospitalizován v psychiatrické léčebně. Charlottu tento pobyt vyděsil, a proto se rozhodla pro Jana odjet a dovézt ho domů. Návrat se konal v roce 1918, ale Jan se oficiálně domů vrátil až o rok později. Důvodem byl zřejmě respekt z otce. Po návratu domů se Masaryk rozhodl dát Janovi šanci, a protože prohloubil své znalosti angličtiny, rozhodl se zapojit ho do svých politických aktivit. V roce 1919 byl Jan jmenován diplomantem a od roku 1925 se stal dokonce velvyslancem v Londýně.⁷⁹

3.3.3 Olga Masaryková

Nejmladší z dětí byla Olga. Olga se provdala ve svých 22 letech za advokátního koncipienta Halíka, se kterým udržovala jen krátkou známost. Manželství ale netrvalo příliš dlouho, rozvedeno bylo v roce 1914. Rozvod zanechal na Olze neblahé následky, ze kterých se vzpamatovávala celé válečné období.⁸⁰

V tomto čase se na Olze začíná rovněž projevovat rodinné prokletí v podobě psychických problémů. Masaryk se proto rozhodl svou dceru doprovodit do zahraničí, aby se léčila v psychiatrické léčebně ve Švýcarsku. Při tomto pobytu byl jejím lékařem Henri Revilliod, do kterého se zamilovala a za něhož se později provdala. Tomuto vztahu Masaryk prvotně moc nevěřil, byl si vědom, že Olga neoplývala zdravým úsudkem. Se sňatkem své dcery nakonec souhlasil, domníval se totiž, že je důležité, aby nemocná Olga měla na blízku odborníka. Bohužel její stavy přetrvávaly i nadále. Objevuje se také teze, že byla ovlivněna sektou, která se jmenovala Křesťanská věda. Její členové věřili, že modlitba a víra jsou cestou k uzdravení.⁸¹

⁷⁸ COLLIN, Catherine et al., 2019. *Kniha psychologie*. 2. vyd.. Přeložil Michaela BUCHTELOVÁ, přeložil Ivana MIČÍNOVÁ, přeložil Otakar VOCHOČ. Praha: Euromedia Group. Universum (Euromedia Group), s. 31. ISBN 978-80-7617-356-9.

⁷⁹ KOSATÍK, Pavel. *Jiný T. G. M.* Ilustroval Alexey KLYUYKOV. Praha: Paseka, 2018, s. 194–199. ISBN 978-80-7432-919-7.

⁸⁰ KOSATÍK, Pavel. *Jiný T. G. M.* Ilustroval Alexey KLYUYKOV. Praha: Paseka, 2018, s. 198. ISBN 978-80-7432-919-7.

⁸¹ KOSATÍK, Pavel a Michal KOLÁŘ. *Jan Masaryk – pravdivý příběh*. 3. přehled. vyd. Praha: Mladá fronta, 2016, s. 93–95. ISBN 978-80-204-4346-5.

Z manželství Olgy a Henriho vzešli dva synové – Herbert a Leonard, jediní vnuci T. G. Masaryka. Na začátku druhé světové války Olga s rodinou emigrovala do Švýcarska, kde syn Leonard dobrovolně vstoupil do britského letectva. V roce 1944 umírá při letecké nehodě, stejný osud čeká také Herberta, který skončil před koncem války.⁸²

Olga ještě jako studentka pomáhala před válkou založit křesťanské sdružení chlapců a dívek, které neslo název YMCA, kde propagovala výchovné snahy. S Alicí se také účastnila práce v sociologii.⁸³

3.3.4 Alice Masaryková

Alice, která se jako studentka zapojovala do veřejných činností, dosáhla doktorátu v Chicagu. Po své návratu působila na střední škole a před válkou se zapojila do sociologické sekce, která se zaměřovala na sociální práci. Po převratu se stala předsedkyní Československého červeného kříže. Alice se také věnovala boji za práva žen.⁸⁴

„Krásně prožité dětství má význam po celý život. V tom je odpovědný úkol dospělých, aby se vžili do dítěte a vytvořili mu podmínky, jakých potřebuje k svému rozvoji.“⁸⁵

Alice se svému otci nejvíce podobala zejména ve svém intelektu. Její významnou činnost, která souvisí zejména se sociální pedagogikou, si představíme v následující kapitole, jež je věnovaná emancipaci žen ve společnosti. Považuji za důležité podotknout, že právě díky svému otci se Alice setkává s dr. Fröhlichem, který pracoval s dělnickou třídou a který si Alici získal díky boji proti alkoholismu.⁸⁶

Po smrti matky Alice vykonávala činnosti první dámy a nebála se projevit svůj názor, na který její otec slyšel. Ukázkovou situací jsou například Hovory s T. G. Masarykem, které vedl Karel Čapek. Jakmile se objevil zápis události či názoru, se kterým Alice nesouhlasila, neměl svolení tuto skutečnost uveřejnit. Hrozilo tak, že ke zveřejnění hovorů nedostane svolení.⁸⁷

⁸² EMMERT, František. *Tomáš Garrigue Masaryk: prezident a myslitel*. Brno: CPress, 2017, s. 212. ISBN 978-80-264-1599-2.

⁸³ DOLEŽAL, Jaromír. *Člověk Masaryk*. Praha: Riopress, 2002, s. 93–97. Masarykova knižnice. ISBN 80-85281-71-6.

⁸⁴ DOLEŽAL, Jaromír. *Člověk Masaryk*. Praha: Riopress, 2002, s. 91–92. Masarykova knižnice. ISBN 80-85281-71-6.

⁸⁵ MASARYKOVÁ, Alice G. *Dětství a mládí: Vzpomínky a myšlenky*. 2. vyd. Praha: Ústav T. G. Masaryka, 1994, s. 74. ISBN 80-901478-6-0.

⁸⁶ MASARYKOVÁ, Alice G. *Dětství a mládí: Vzpomínky a myšlenky*. 2. vyd. Praha: Ústav T. G. Masaryka, 1994, s. 102. ISBN 80-901478-6-0.

⁸⁷ *Hovory s TGM* [film]. Režie Jakub ČERVENKA. Česko: Bontonfilm, 2018.

3.4 Pedagog Masaryk

Masarykův zájem coby pedagoga se soustředil na témata, která se týkala krize moderního světa. Své studenty vybízel k četbě novin. Z tohoto důvodu začal do posluchárny noviny nosit a své studenty seznamoval s články, které ho zaujaly. Ty potom se svými studenty rozebíral. Někdy přišel do učebny jen tak, prohlásil nějakou myšlenku a odešel. Na další přednášce se k vyřčenému výroku vrátil a aplikoval ho na nové zprávy ze světa.⁸⁸ Shledávám tedy, že Masaryk odmítal opakovat a přednášet texty, které si předem připravil, smysl vnímal v diskusi, jejímž prostřednictvím nutil své studenty přemýšlet nad tématem a poté si vytvořit vlastní názor.

Pro Masaryka bylo učitelství nejen povoláním, ale hlavně životním posláním. Své pedagogické počátky vyobrazuje jako neúspěchy, které si bral příliš k srdci. V jednu chvíli dokonce přemýšlel o tom, že emigruje do Ameriky a pedagogické činnosti zanechá.⁸⁹

Učení vnímal jako obousměrný proces – neustále se snažil sebevzdělávat a zkušenosti, které svým studentům předal, se také snažil získat zpět, aby obohatil své znalosti.

„A snad i proto jsem nebyl pravý učitel, že jsem po celý život vychovával jen sebe sama. Věřím, že každá duše je duší rovná, každá duše je svá, samostatná a svéprávná. Lidé se vyvíjejí jaksí vedle sebe, každý po svém, nemohou na sebe působit, opravdu působit jinak, než že druh druhu vzájemně pozná. Hlavní věcí je starat se o sebe a zdokonalovat sebe sama, to už je věc těch druhých, aby to pozorovali, chápali a vybrali si z toho pro sebe.“⁹⁰

Tato slova obsahují Masarykovu filozofii, s níž se pojil po celý svůj život. Jeho slova označují výuku jako předávání si zkušeností navzájem. Domnívám se, že tento způsob výuky je velmi specifický a s ohledem na tehdejší poměry také velmi vyspělý.

Pozoruhodný je další výukový styl, jenž aplikoval na své studenty. Považuji ho za velmi neobvyklý. Své studenty, tedy posluchače, zval často na čajové rozhovory do svého bytu. Nadčasový je zejména fakt, že těchto rozprav se zúčastňovala také Charlotta.⁹¹

⁸⁸ KOSATÍK, Pavel. *Jiný T. G. M.* Ilustroval Alexey KLYUYKOV. Praha: Paseka, 2018, s. 58–59. ISBN 978-80-7432-919-7.

⁸⁹ TGM – život, dílo a odkaz pro současnost: (soutěž). Karviná: Paris, 2014, (3–4), s. 61. ISSN I 545288.

⁹⁰ ČAPEK, Karel. *Nové hovory s T. G. Masarykem.* Praha: Česká expedice, 1992, s. 75. Hlas. ISBN 80-85281-26-0.

⁹¹ DOLEŽAL, Jaromír. *Člověk Masaryk.* Praha: Riopress, 2002, s. 127. Masarykova knižnice. ISBN 80-85281-71-6.

Alice uvádí, že otcova síla spočívala zejména v prolínání teorie a praxe, chtěl porozumět tomu, co ho nejvíce zajímalo. Byl také velmi zvědavý a chtěl vše pochopit – zejména člověka a společnost.⁹²

Nebyl horlivým učitelem, ve svých hovorech svěřil Čapkovi, že často přednášel nerad, a dokonce také uvedl, že nerad veřejně mluví.⁹³

Ke svým studentům byl laskavý, poskytoval jim také individuální konzultace v soukromí svého bytu a půjčoval jim publikace ze své knihovny. Z těchto návštěv se postupně staly schůzky pravidelné, kterým studenti říkali „pátky u Masaryků“. Všichni studenti se shodovali na tom, že tyto pátky se pro ně staly svátkem, které přerostly v trvalé přátelství s panem profesorem.⁹⁴

V Masarykově životě se objevila událost – tzv. Hilsneriáda – kvůli níž, respektive kvůli postojům, které k ní zaujal, si proti sobě poštval celý národ. Pro mou diplomovou práci je právě tato událost důležitá. Vnímám ji jako projev antisemitismu,⁹⁵ kterému se Masaryk tvrdě postavil.

Tento incident se odehrál v roce 1899, kdy tři dny před velikonoční Bílou sobotou byla zavražděna mladá dívka. Podle pověry se v tomto čase měly mít mladé křesťanské dívky na pozoru před židovskými řežníky, kteří se budou snažit získat jejich krev pro přípravu maces.⁹⁶ Z tohoto činu byl obviněn žid Leopold Hilsner a byl za něj odsouzen k trestu smrti, což přispělo k vlně celonárodní protizidovské kampaně.⁹⁷

Z výše uvedeného je patrné, že se jednalo o naprosto absurdní pověru, která se proměnila v davové šílenství. Odborná psychologie ho přirovnává k masové sugesci, která souvisí s psychologii davů. Sugescie je označována jako „mezilidské přijetí vlivů, přičemž citově akcentované představy jsou bez racionálního zdůvodnění partnerovi podstrčeny, předpokladem je důvěra a zážitek společenství“.⁹⁸

⁹² MASARYKOVÁ, Alice G. *Dětství a mládí: Vzpomínky a myšlenky*. 2. vyd. Praha: Ústav T. G. Masaryka, 1994, s. 81. ISBN 80-901478-6-0.

⁹³ ČAPEK, Karel. *Nové hovory s T. G. Masarykem*. Praha: Česká expedice, 1992, s. 74. Hlas. ISBN 80-85281-26-0.

⁹⁴ *TGM – život, dílo a odkaz pro současnost: (soutěž)*. Karviná: Paris, 2014, (3–4), s. 62. ISSN I 545288.

⁹⁵ Nenávist vůči židům, protizidovství (Ottův slovník A–Ž, 2019 s. 44).

⁹⁶ Chlebové placky z vody a mouky, tradiční pro židovský svátek (Ottův slovník A–Ž, 2019 s. 575).

⁹⁷ KOSATÍK, Pavel. *Jiný T. G. M.* Ilustroval Alexey KLYUYKOV. Praha: Paseka, 2018, s. 134. ISBN 978-80-7432-919-7.

⁹⁸ NAKONEČNÝ, Milan. *Lexikon psychologie*. Praha: Vodnář, 2013, s. 523. ISBN 978-7439-056-2.

Alice na tuto událost upozornila také ve své publikaci. Když se novináři dotazovali Masaryka na jeho názor, jasně odpověděl, že se nejedná o rituální vraždu. Díky tomuto výroku byl napaden antisemitským tiskem. Kvůli veřejnému mínění soud vydal rozsudek smrti, jenž byl díky Masarykovým argumentům pozměněn na doživotí. Bylo totiž shledáno, že se nejedná o rituální vraždu.⁹⁹

Za tyto své názory se stal Masaryk nenáviděným člověkem. Někteří jeho obhajobu člověka s židovskou vírou vnímali jako zradu křesťanství – vždyť přece židé zabili Krista. Čeští obyvatelé se proto odhodlali vzít do rukou svá pera a vyjadřovat své názory proti Masarykovi v novinách. Docházelo dokonce k hanobení jeho jména a někteří se dožadovali i toho, aby byl uvězněn. Vrcholem bylo, když se proti němu vzbouřili i jeho vlastní studenti.¹⁰⁰

„Jednoho dne se studenti houfně za ním vydali na Malou stranu a shromáždili se pod sloupořadím na renesančním nádvoří. Otec požádal matku, aby k nim sešla a pozvala nahoru dva studenty, kteří by mu přednesli námítky a vyslechli jeho odpověď.“ Takto na nepokoje se studenty vzpomíná Alice.¹⁰¹

Masaryk byl děkanem poslán na dovolenou, kterou mu několikrát musel prodloužit kvůli pokračujícím nepokojům. Když nastal konec semestru, někteří studenti požadovali, aby byly Masarykovy přednášky obnoveny, ovšem tak se nestalo.¹⁰²

Projev jeho nesouhlasu vůči celé společnosti považují za hrdinský čin a zároveň za čin hodný sociálně založeného jedince, který se nebojí hájit právo nevinného člověka, i když stojí sám proti všem. Dále jsem také ohromena tím, jak k celé situaci přistupovala jeho manželka. Ta ho podporovala, nebála se jeho jménem ke studentům mluvit, když je vyzývala, aby své názory s ním šli projednat.

Hilsner ve vězení strávil 19 let. Poté mu byla udělena milost tehdejším císařem Karlem I., který tak učinil z důvodu zpochybnění všech důkazních materiálů. Masaryk Hilsnera po návratu z vězení podporoval, protože žil v sociálně nepříznivé situaci. Z pořadu je zřejmé,

⁹⁹ MASARYKOVÁ, Alice G. *Dětství a mládí: Vzpomínky a myšlenky*. 2. vyd. Praha: Ústav T. G. Masaryka, 1994, s. 97–98. ISBN 80-901478-6-0.

¹⁰⁰ KOSATÍK, Pavel. *Jiný T. G. M.* Ilustroval Alexey KLYUYKOV. Praha: Paseka, 2018, s. 140–141. ISBN 978-80-7432-919-7.

¹⁰¹ MASARYKOVÁ, Alice G. *Dětství a mládí: Vzpomínky a myšlenky*. 2. vyd. Praha: Ústav T. G. Masaryka, 1994, s. 98. ISBN 80-901478-6-0.

¹⁰² KOSATÍK, Pavel. *Jiný T. G. M.* Ilustroval Alexey KLYUYKOV. Praha: Paseka, 2018, s. 141. ISBN 978-80-7432-919-7.

že se o rituální vraždu nejednalo a že hrůzný čin byl vykonán neznámým sadistickým pachatelem, který byl spatřen před vraždou Hrůzové¹⁰³

Milost byla Hilsnerovi udělena po 19 letech, byl zpochybněn důkazový materiál, od císaře 1918 Karel I., podporoval ho po návratu z vězení, když žil v sociálně nepříznivých podmínkách. Motivovanost Masaryka ke snaze nalezení spravedlnosti, zmanipulování soudu z důvodu antisemitismu.¹⁰⁴

¹⁰³ ČESKÁ TELEVIZE. Případ Anežky Hrůzové nekončí. In: *Ceskatelevize.cz* [online]. © 2021 [cit. 2021-02-25]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10150778447-historie-cs/221411058220011/>

¹⁰⁴ Celý díl dostupný zde: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10150778447-historie-cs/221411058220011/>.

4 T. G. MASARYK A ROZVOJ EMANCIPACE ŽEN

Po vzniku samostatného Československého státu došlo ke společenským převratům, jež ovlivnily zejména ženy feministky a muži, kteří umožnili ženám projevit sílu, dosáhnout vzdělání a projevit svůj názor díky volebnímu právu z roku 1920. Představíme si alespoň několik základních situací, které přispěly k těmto změnám. Zejména ale pohlédneme na Masaryka, jenž přihlížel nejen k právům žen, ale také dělnické třídy, kterou nikterak nepodceňoval.

4.1 Postavení ženy ve společnosti

V prvé řadě je nutné vymezit, jaké postavení měla žena v tehdejší společnosti a jak se její práva díky emancipaci ženství změnila. Roli ženy nám v mnohém představovali zejména spisovatelé, filozofové a vědci. Podle mého názoru ženu vnímali pouze jako osobu, která zajišťuje domácí práce a hlavně rodí děti. Kvůli tomu se často upozorňovalo na fyziologické odlišnosti mezi mužem a ženou.¹⁰⁵

Dominantní osobou v rodině byl muž „patriarcha“,¹⁰⁶ kterému byla podřízena žena, děti a také ostatní příslušníci rodiny (služebnictvo). Ženě se dostávalo stejného postavení jako dítěti, někdy ani to ne, protože větší práva měl nejstarší syn. Lze tedy shledat, že postavení ženy bylo druhořadé, ale hlavně vázané na vlastnictví muže.¹⁰⁷

V roce 1774 došlo ke školské reformě a na základě všeobecného školního řádu byla Marií Terezií zavedena povinná školní docházka. Od roku 1775 byly zakládány školy, ve kterých se zaváděla samostatná dívčí oddělení. Výkonnou činností zde byly zejména ruční práce.¹⁰⁸

Povinná školní docházka je platná dodnes a je ukotvena v ústavním zákonu č. 2/1993 Sb., Listině základních práv a svobod. Konkrétně se jedná o čtvrtou hlavu článku.

Díky této reformě mohly ženy navštěvovat školské zařízení a vzdělávat se. Stále je zde však patrné, že muž měl snadnější přístup k dobrému vzdělání než žena, což se postupem času začalo měnit.

¹⁰⁵ ABRAMS, Lynn. *Zrození moderní ženy: Evropa 1789-1918*. Přeložil Eva LAJKEPOVÁ. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005, s. 22. ISBN 80-7325-060-8.

¹⁰⁶ Význam tohoto slova pro mou práci vystihuje hlavu rodiny, kterou představuje muž. ABZ.CZ: SLOVNÍK CIZÍCH SLOV. Patriarcha. In: *Slovník-cizich-slov.abz.cz* [online]. © 2021 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/patriarcha>

¹⁰⁷ BAUEROVÁ, Jaroslava a Eva BARTOVÁ, 1987. *Proměny ženy v rodině, práci a ve veřejném životě*. Praha: Svoboda. Sociologická knižnice (Svoboda). s. 62.

¹⁰⁸ BAHENSKÁ, Marie. *Počátky emancipace žen v Čechách: dívčí vzdělávání a ženské spolky v Praze v 19. století*. Praha: Libri, 2005. Gender sondy. ISBN 80-7277-241-4. s. 9.

Na počátku 18. století se ve společnosti objevuje nový myšlenkový směr – osvícenství, který symbolizuje vědu a poznání, ale hlavně zkoumá lidské možnosti a touhy po nových poznacích. Někteří spisovatelé proto svůj zájem zaměřili na člověka, manželství a také na genderové rysy. Bylo to právě osvícenství, které vytvářelo moderní ženu. I nadále bylo pro ženu obtížné projevat své postoje a názory. Žena byla sice chápána moderněji, ale veřejný život neprojevoval ženám vážnost. Zastával názor, že slušná žena by měla především mlčet.¹⁰⁹

Postavení obou partnerů se ale začíná vyrovnávat, dochází ke vzniku nukleární rodiny.¹¹⁰ Názory na vznik jsou různé, já se ztotožňuji se stanoviskem, že jeho cílem je vzájemné pochopení partnerů, kteří se sjednocují prostřednictvím citů.¹¹¹

Změna nastala až v roce 1920, kdy ústava zajistila ženám volební právo, o které usilovaly od 60. let 19. století. Další snahou tehdejších žen bylo úsilí o vzdělanost. Ženy se začaly hlásit o svá doposud nenaplněná práva, zejména práva politická. Objevují se další problémy, které souvisely s pojmem pokroková žena, a to v oblasti školství. Šlo o postavení učitelky, požadavek na zvýšení počtu dívčích škol a také o přijímací zkoušky, které mají vyplývat ze schopnosti uchazečů.¹¹²

Po stránce obsahové a organizační se tehdejší školství stagnuje a na to bylo potřeba upozornit. Došlo ke změně obsahu výuky, do škol přibýly nové výukové předměty, lépe se upravilo pro žáky a na učitele byl kladen důraz, aby dosáhli vyššího vzdělání. Z tohoto důvodu bylo nutné národní školství změnit.¹¹³

Školství se ve vývojové etapě zaměřilo na následující principy:

- ❖ Výchova všestranně rozvinutého člověka.
- ❖ Propojenost výuky s teorií a praxí.

¹⁰⁹ ABRAMS, Lynn. *Zrození moderní ženy: Evropa 1789-1918*. Přeložil Eva LAJKEPOVÁ. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005, s. 211–212. ISBN 80-7325-060-8.

¹¹⁰ Rodina tradiční, která se skládá z otce, matky a dětí.

¹¹¹ BAUEROVÁ, Jaroslava a Eva BÁRTOVÁ, 1987. *Proměny ženy v rodině, práci a ve veřejném životě*. Praha: Svoboda. Sociologická knihovna (Svoboda). s. 65–66.

¹¹² BUREŠOVÁ, Jana. *Proměny společenského postavení českých žen v první polovině 20. století*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001, s. 41–45. ISBN 80-244-0248-3.

¹¹³ VESELÁ, Zdenka. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988, s. 56. ISBN PK-N-0026.885.

- ❖ Odbourání úzké specializace, která omezuje ostatní schopnosti jedince.
- ❖ Měly by být prohlubováno všeobecné odborné vzdělávání.¹¹⁴

Začínají se objevovat feministická hnutí, která získávají mezinárodní charakter. Prolíná se zde mnoho vývojových proudů, které se od sebe lišily nejen společenskou třídou, ale také sociálními podmínkami. Cílem hnutí byl boj za národní osvobození. Mezi významné české představitelky patří Božena Němcová, Karolína Světlá či Eliška Krásnohorská aj. Vzniká první tzv. *Americký klub žen*, který bojoval mj. za ženské školství. Vidinou bylo pozvednutí odborné úrovně ženy, která bude schopna sama se uživit a dokáže prosadit svá politická práva.¹¹⁵

4.2 Činnost T. G. Masaryka související s emancipací žen

Postoj T. G. Masaryka k ženám byl nadčasový, žena pro něj byla rovnocenným partnerem. Začal se věnovat ženskému hnutí a přednášel v ženských spolcích. Jeho posluchačky k němu vzhlížely a obdivovaly ho, jeho vystoupení také vycházela jako referáty v novinách. Masaryk začal o lidské individualitě přemýšlet v době, kdy se seznámil se spisy Marxe, ve kterých vnímal rozpory. Přel se s Marxem nejen o názory, ale zejména o pojetí člověka ve společnosti a jeho roli ve světě. Marx neuznával jednotlivce, tvrdil o nich, že ve společnosti nehrají žádnou roli, vše dle něj určuje ekonomika.¹¹⁶

Seznámení s Charlottou bylo pro Masaryka zásadní. Díky němu se utvrdil v tom, že žena je výjimečná bytost. Ve svých hovorech Čapkovi o jejich seznámení říká: „*V Lipsku, to bylo v létě 1877, prožil jsem osudovou událost, která se stala rozhodující pro celý můj život, pro můj duchovní vývoj, to byla moje známost s Charlottou Garriguovou.*“¹¹⁷

Pro mladého Tomáše se Američanka Charlotta stala ihned ztělesněním dokonalé ženy, která oplývá nespočtem talentů, je velmi vzdělaná a také velmi krásná. Je zřejmé, že se jednalo o lásku na první pohled. Ke vzplanutí Charlotty došlo podle mého mínění tehdy, když Masaryk neváhal riskovat život pro její přítelkyni, která při projížděce na loďce spadla do vody a topila se.

¹¹⁴ BAUEROVÁ, Jaroslava a Eva BÁRTOVÁ, 1987. *Proměny ženy v rodině, práci a ve veřejném životě*. Praha: Svoboda. Sociologická knižnice (Svoboda). s. 146–147.

¹¹⁵ BAUEROVÁ, Jaroslava a Eva BÁRTOVÁ, 1987. *Proměny ženy v rodině, práci a ve veřejném životě*. Praha: Svoboda. Sociologická knižnice (Svoboda). s. 266.

¹¹⁶ KOSATÍK, Pavel. *Jiný T. G. M.* Ilustroval Alexey KLYUYKOV. Praha: Paseka, 2018, s. 126–130. ISBN 978-80-7432-919-7.

¹¹⁷ ČAPEK, Karel. *Nové hovory s T. G. Masarykem*. Praha: Česká expedice, 1992, s. 56–57. Hlas. ISBN 80-85281-26-0.

Po tomto incidentu Charlotta odjíždí do lázní a mladý Masaryk jí zasílá dopis, ve kterém ji nabízí sňatek, odpověděla mu s obavou, že by na vstup do manželství s ním nestačila. Rozhodl se odjet za ní a diskutovat o tom. Charlotta však prozradila pravou příčinu svých obav. Trápily ji návaly deprese, které byly v její rodině dědičné (Mahler).

Deprese je ze slov pacientů popisována jako stav zoufalství. Nemoc ovlivňuje citění, náladu a také duševní schopnosti. Jedinec jinak vnímá i sám sebe, mnohdy popisuje depresi jako pocit prázdnoty a beznaděje.¹¹⁸

I přes vyčtené obavy se Masaryk zachoval jako galantní a hlavně zamilovaný muž – z obav, které jeho vyvolená vyslovila, nevyvozoval žádné důsledky. Odpověděl jí, že když dokázal vytáhnout z vody člověka, který se topí, dokáže i ji vytáhnout z depresí. Lze tedy konstatovat, že se zachoval jako člověk, který oplývá sociálním citěním (Mahler).

Masaryk ke své ženě vzhlížel, označoval ji za největší aristokratku, kterou kdy viděl. Charlotta byla velmi chytrá, milovala matematiku, byla také velice zbožná a dalším pozoruhodným aspektem byl fakt, že věřila v nesmrtelnost. Mezi její další pozoruhodné charakteristiky patřila nesmlouvavost a odpor k lidem, kteří lžou. Právě tento aspekt měl na Masaryka velký vliv. *„Její pravdivost a pevnost měly velký výchovný vliv na mne. S ní jsem dostal z protestantismu do svého života to nejlepší, tu jednotnost náboženství pro všední dny. Dělalí jsme všechno spolu, i Platóna jsme spolu pročetli, celé naše manželství bylo spolupráce.“*¹¹⁹

Jeho vztah s manželkou byl vždy líčen jako manželství dvou duší, které spojovala harmonie. Nebáli se veřejně hovořit na téma sexualita, kde požadovali posvátnost manželství a vztahovou monogamii, rozvod neuznávali. Pozoruhodný je také názor na potraty a antikoncepci, kterou Masaryk označoval za manželskou onanii. Odsuzoval také homosexualitu.¹²⁰

Žena má v rodině důležité postavení. Na rozdíl od muže, žena má více na starosti celou rodinu. Mateřství je považováno za svaté, ale stejnou měrou by mělo být svaté i pro muže, oběma totiž příslušní v rodině stejný podíl. Mezi mužem a ženou není rozdíl ani ve stránce rozumové, žena se hodí pro všechny práce stejně jako muž, může být profesorkou či

¹¹⁸ *Deprese*. Havlíčkův Brod: Fragment, 2002, s. 8. Klíč ke zdraví. ISBN 80-7200-686-x.

¹¹⁹ ČAPEK, Karel. *Nové hovory s T. G. Masarykem*. Praha: Česká expedice, 1992, s. 60. Hlas. ISBN 80-85281-26-0.

¹²⁰ KOSATÍK, Pavel. *Jiný T. G. M.* Ilustroval Alexey KLYUYKOV. Praha: Paseka, 2018, s. 130. ISBN 978-80-7432-919-7.

lékařkou.¹²¹ Otázku rovnocennosti žen považoval za otázku měšťáckou, protože mezi dělníky a sedláky žena vykonává stejnou práci bez rozdílu na její náročnost. Ale pokud muž pracuje ze své kanceláře, nepomýšlí na činnost své ženy, která celý den pečuje o děti a dělá další domácí práce.¹²²

Charlotta byla velmi hovorná a sdílná, a i když pocházela z Ameriky, znala velmi dobře kulturu a dějiny českého národa. Díky tomu věřila v jeho poslání, a proto vyznávala demokracii. Její manžel dokázal přihlížet k jejím názorům, a když nesouhlasila s tím, co řekl, nic nepodnikal. Pomáhala mu také v jeho politické činnosti.¹²³

O rovnocennosti žen a mužů pronesl Masaryk několik slov ve svých hovorech. Uvedl, že pokud muž miluje svou ženu doopravdy, jak by mohl milovat někoho nižšího, než je on sám? „*Já nevidím žádného rozdílu mezi nadáním mužů a žen.*“ Dále pokračoval povídám o rozhovoru, který vedl s profesorem, jenž se snažil dokázat, že ženy se nehodí pro medicínu, protože je považoval za nervově a svalově slabé. „*A na ošetřovatelství nejsou slabé? Taková ošetřovatelka musí pacienta opatrovat dnem i nocí, musí ho zdvihát a všemožně se o něho starat...*“¹²⁴

Spolek, který si kladl za úkol udržet dívčí gymnázium v Čechách a jehož zakladatelkou byla spisovatelka Eliška Krásnohorská, se jmenoval Minerva. Protože se chystal otevřít druhou třídu, potřeboval zajistit dostatečný počet žákyň. Proto se rozhodla Božena Punklová, která byla členkou spolku, navštívit pokrokovou rodinu Masarykových a přimět je, aby do Minervy vstoupila také jejich dcera Alice. Charlotta si Punklovou vyslechla, ale celou záležitost chtěla projednat také s otcem. Na druhý den se Alice stala žákyní Minervy. „*V naší rodině rovnocennost žen a mužů byla považována za samozřejmost...*“¹²⁵

Domnívám se, že právě tento krok, ke kterému dal Masaryk svolení, lze považovat za emancipaci žen. Bylo pro něj důležité, aby Alice měla výborné vzdělání a zároveň aby nenapodobovala mužské rysy. Viděl totiž, že Alice byla přímá a hlavně srdečná.

¹²¹ *Mravní názory*. Praha: Státní nakladatelství, 1923, s. 105–111. ISSN I 063498.

¹²² ČAPEK, Karel. *Nové hovory s T. G. Masarykem*. Praha: Česká expedice, 1992, s. 69. Hlas. ISBN 80-85281-26-0.

¹²³ DOLEŽAL, Jaromír. *Člověk Masaryk*. Praha: Riopress, 2002, s. 124–127. Masarykova knihovna. ISBN 80-85281-71-6.

¹²⁴ ČAPEK, Karel. *Nové hovory s T. G. Masarykem*. Praha: Česká expedice, 1992, s. 69–70. Hlas. ISBN 80-85281-26-0.

¹²⁵ MASARYKOVÁ, Alice G. *Dětství a mládí: Vzpomínky a myšlenky*. 2. vyd. Praha: Ústav T. G. Masaryka, 1994, s. 66–71. ISBN 80-901478-6-0.

Alice byla rovněž velmi chytrá a ctižádostivá. Jejím celoživotním posláním se stala pomoc druhým. V první řadě absolvovala medicínskou fakultu, kterou ale opustila. Svůj odchod popsala takto: „*Postrádala jsem tam duchovní vedení... uvědomělého myšlení a náboženského, toho vědomí, jež prosvěcuje vědu popisnou a experimentální, toho tam nebylo.*“ A proto se zapsala na filozofickou fakultu. Do filozofie, jak uvádí, nikdy zcela nepronikla, v popředí bylo stále zdravotnictví.¹²⁶

Je patrné, že studium filozofie Alici lákalo, protože v něm možná cítila poslání, které mohla zdědit po svém otci, jenž filozofii miloval. Je dobře, že svůj zájem opět zaměřila na medicínskou dráhu, díky níž dosáhla v oboru sociální pedagogiky mimořádné výsledky. Jak je známo, Alice po dokončení univerzity odjela do Ameriky.

Stejně jako její otec, také Alice usilovala o práva žen. Zasloužila se o vydání statě s názvem *Ženy v práci sociální*, kde projevila svůj názor na ženskou otázku a také na sociální problematiku. Její vizí bylo vybudovat sociálně zdravotní školu, díky níž by ženy mohly působit v oblasti sociální práce. Je také nutné zmínit se o její činnosti související s Československým červeným křížem, který založila a byla jeho první předsedkyní.¹²⁷

Charlotta byla na konci května 1918 diagnostikována maniodepresivní psychózou,¹²⁸ a proto byla převezena do sanatoria. Domů přijela v roce 1919, ale opětovně se do sanatoria vracela. Masaryk svou milovanou Charlie, jak ji přezdíval, často navštěvoval a nechal si v sousední místnosti zařídit pracovnu. Duševní zdraví se jí ale už nikdy nevrátilo, ke konci života byla dokonce zbavena svéprávnosti.¹²⁹

Je patrné, že Masaryk měl velké srdce a sociální cítění a hlavně byl své ženě oddaný. Také Alice měla se svým otcem krásný vztah a vzhlížela k němu jako k „bohu“. Domnívám se, že také on svou dceru vnímal jako výjimečnou, důkazem budiž fakt, že po smrti své milované manželky Charlotty vykonávala roli první dámy právě Alice, která byla svému otci při jeho prezidentském mandátu oporou.

¹²⁶ MASARYKOVÁ, Alice G. *Dětství a mládí: Vzpomínky a myšlenky*. 2. vyd. Praha: Ústav T. G. Masaryka, 1994, s. 102. ISBN 80-901478-6-0.

¹²⁷ LOVČÍ, Radovan. *Alice Garrigue Masaryková: život ve stínu slavného otce*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta ve vydavatelství Togga, 2007, s. 127. Opera Facultatis philosophicae Universitatis Carolinae Pragensis. ISBN 978-80-7308-189-8.

¹²⁸ Též známo jako bipolární porucha, výkyvy nálady, které jsou těžce zvládnutelné. Dostupné z: DESITIN. Bipolární porucha. *Desitin.cz* [online]. © 2021 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: <https://www.desitin.cz/indikace/bipolarni-porucha/>

¹²⁹ KOSATÍK, Pavel. *Jiný T. G. M.* Ilustroval Alexey KLYUYKOV. Praha: Paseka, 2018, s. 199. ISBN 978-80-7432-919-7.

Masaryk byl prvním Čechem, který vyřkl heslo „*Žena budiž muži na roveň postavena hospodářsky, právně, politicky i kulturně*“. Tato slova byla otištěna v Ženské revui. Svým slovům dostal a důkazem je také první Československá ústava z roku 1920, kde je ženám umožněno zúčastnit se voleb.¹³⁰

A právě díky tomuto heslu a volebnímu právu se pro ženy otevřely nové možnosti, jak projevit své ambice a jak mít možnost vyrovnat se mužům nejen ve vzdělání, ale také ve výkonu povolání. V současnosti jsou tyto možnosti přirozené, ale považuji za nutné upozornit na to, díky komu za toto zrovnoprávnění vděčíme.

¹³⁰ KOSATÍK, Pavel. *Jiný T. G. M.* Ilustroval Alexey KLYUYKOV. Praha: Paseka, 2018, s. 132. ISBN 978-80-7432-919-7.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 VYMEZENÍ VÝZKUMNÉHO PROBLÉMU A CÍLE VÝZKUMU

V praktické části podrobím spisy a audio záznamy T. G. Masaryka empirickému zkoumání, a to metodou obsahové analýzy. Zajímá mě, zda ve spisech a audio projevech mohu nalézt sociálně pedagogické kontexty, které by mohly být dále interpretovány a využity v oblasti sociální pedagogiky. Budu zjišťovat, zda se v uvedených dokumentech odráží sociálně pedagogická činnost a zda se lze s některými aktuálními problémy setkat. Očekávám, že na tomto základu lépe porozumím problematice související se sociální pedagogikou.

Výzkumný cíl tedy lze shrnout následujícím způsobem:

Cílem výzkumu je analyzovat sociálně pedagogické významy v projevech a spisech T. G. Masaryka.

Výzkumný problém této diplomové práce lze charakterizovat otázkou:

Jaký je sociálně pedagogický význam v projevech a spisech T. G. Masaryka?

5.1 Výzkumná metoda

Pro účel mého výzkumu je nejvhodnější metoda, která se nazývá kvantitativní obsahová analýza.

Kvantitativní obsahovou analýzu lze definovat jako techniku, která se pojí do oblasti výzkumu masových médií. Při analýze médií je cílem podchytit možné systematické zkreslování zpráv, kde je brán ohled na zájmovou skupinu. Určujeme četnost výskytu jednotlivých kategorií informací a příslušné vztahy mezi nimi. Zachycenou analýzou zkoumáme vztah proměnných. Definování kategorií je nutné započít před zahájením analýzy. Vyhází z pozitivistické vědy a zdůrazňuje koncept validity a spolehlivosti.¹³¹

Tato metoda je vysoce strukturovaná a selektivně procesovaná, jednotlivé obsahy a audio poslechy podrobujeme zkoumání. Důraz je kladen na několik vybraných znaků a výsledkem jejich rozboru je kvantitativní popis. Předností této metody je, že obsahy libovolného druhu jsou tříděny do poměrně malého počtu kategorií, které musíme definovat před samotným započítáním výzkumu. Analýza témat tedy představuje výraznou redukci informací a je poměrně hospodárnou metodou.

¹³¹ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 4., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2016, s. 383. ISBN 978-80-262-0982-9.

Díky kvantitativnímu přístupu v podobě formální obsahové analýzy, kterou budeme aplikovat na spisy a audio projevy T. G. Masaryka, vznikne kategorizace témat obsahu jeho spisů a projevů. Výsledkem bude zjistit, jaká je četnost výskytu předem stanovených kategorií zjištění a jaké jsou preference témat a jejich statistické zpracování do podoby tabulek a grafů. Empirická metoda¹³² je v této části stěžejní.

5.2 Výzkumný vzorek

Při použití metody obsahové analýzy je velmi důležité rozhodnutí o tom, které texty a jak se budou k analýze vybírat. Samotný výběr vzorku může být trojího druhu. Jedná se buď o stochastický (náhodný) výběr, dále nestochastický neboli intencionální a nakonec výběr dostupný. V našem případě jsme zvolili výběr intencionální. Ten je oproti výzkumu stochastickému charakteristický svojí nižší reprezentativností, která souvisí s využitím malého výzkumného vzorku. Umožňuje sice hlubší analýzu než stochastický výběr, ale za cenu vyšší časové náročnosti.¹³³

Základní souborem jsou pro stanovený výzkum sebrané spisy a audio projevy T. G. Masaryka. Jak jsem uvedla v teoretické části, Masaryk se ve svém životě zabýval mnoha oblastmi společenských věd. Nejvíce jeho myšlenek a tvrzení existuje v písemné podobě, zejména v jeho publikacích, ale také ve spisech a projevech, které vedl nejen ke svému národu, ale i ke svým studentům. Dokumenty jsem shromáždila díky pomoci Moravské zemské knihovny, audio projevy jsou z internetových zdrojů, které jsou uvedeny v seznamu.

Audio projevy dostupné na YouTube:

- ❖ Projev z roku 1930 – když slavil 80. Narozneniny.¹³⁴
- ❖ Vánoční projev prezidenta Masaryka 1933.¹³⁵
- ❖ Projev prezidenta osvoboditele T. G. Masaryka proslovený k poslancům Národního shromáždění na Hradě pražském k 10. výročí Čs. republiky 28. 10. 1928 (1/2).¹³⁶

¹³² Teorie poznání, zodpovídá nám otázku, jak můžeme znát svět. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 4., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2016, s. 416. ISBN 978-80-262-0982-9.

¹³³ GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2., rozš. české vyd. Přeložil Vladimír JŮVA, přeložil Vendula HLAVATÁ. Brno: Paido, 2010, s. 353–354. ISBN 978-80-7315-185-0.

¹³⁴ Unikátní projev T. G. Masaryka. In: *Youtube* [online]. 9. 3. 2020 [cit. 2021-02-25]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=IAjhlG0jPOk>. Kanál uživatele Narodnimuzeum.

¹³⁵ Vánoční projev prezidenta Masaryka 1933. In: *Youtube* [online]. 6. 12. 2020 [cit. 2021-02-25]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=_1kNrlg1k9g. Kanál uživatele Mar'as Rocks.

- ❖ Projev prezidenta osvoboditele T. G. Masaryka proslovený k poslancům Národního shromáždění na Hradě pražském k 10. výročí Čs. republiky 28. 10. 1928 (2/2).¹³⁷
- ❖ Tomáš Garrigue Masaryk – 1. prezident Československa s proslovem k USA (velmi unikátní snímek).¹³⁸

Spisy T. G. Masaryka:

MASARYK, Tomáš Garrigue, 1930. *Výbor ze spisů T. G. Masaryka*. Praha: J. Laichter: Praha: J. Laichter.

Jedná se o kapitolu:

- ❖ Vývoj ideje humanitní.

MASARYK, Tomáš Garrigue, 1947. *T. G. M. národu: časové odpovědi z jeho díla*. V Praze: Zemská rada osvětová: Praha: Zemská rada osvětová.

Jedná se o kapitoly:

- ❖ Dítě, škola, učitel – T. G. Masaryk školním dětem, 27. října 1928.
- ❖ Rodiče a děti.
- ❖ Žák a učitel.
- ❖ Autorita učitelova v rodině a obci.
- ❖ Cíl školy – Z pedagogických statí uveřejněných v Českém učiteli 1899–1900.
- ❖ Život je širší než škola – Z článků o reformě školství. *Rozhledy*, roč. I. 1892.
- ❖ Reformu školy provádějme prakticky! Láska ke škole – T. G. Masaryk na závěrečné schůzi sjezdu československého učitelstva dne 3. července 1920.
- ❖ Sebevzdělání. Vzdělání všeobecné. Kniha – Z pedagogických statí uveřejněných v Českém učiteli roč. III. 1899.
- ❖ Všeobecné vzdělání, odbornictví a polovzdělanost. Mravní význam vzdělání – Jak pracovat? (1898).

¹³⁶ Projev TGM k 10. výročí Republiky (1/2). In: *Youtube* [online]. 29. 8. 2008 [cit. 2021-02-25]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=Qe6TLi9CIWs>. Kanál uživatele Tomáš Břicháček.

¹³⁷ Projev TGM k 10. výročí Republiky (2/2). In: *Youtube* [online]. 29. 8. 2008 [cit. 2021-02-25]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=9pqq0EkztY>. Kanál uživatele Tomáš Břicháček.

¹³⁸ Celé dostupné z: Tomáš Garrigue Masaryk - 1. prezident Československa s proslovem k USA. Velmi unikátní snímek!!!. In: *Youtube* [online]. 2. 4. 2013 [cit. 2021-02-25]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=r2tC5fPdE8M>. Kanál uživatele Filip Fifo.

Celkem jsem tedy analýze podrobila 19 stránek spisů a pět audio projevů. Výběr byl velmi obsáhlý a je nutné podotknout, že audio projevy celkově trvaly okolo šesti hodin času a zpracování spisů trvalo okolo pěti hodin. Časová náročnost byla zejména u audio nahrávek, které byly z dobových záznamů. Proto bylo nutné projevy několikrát přehrávat, aby byla zachycena jejich podstata; náročné bylo i zpracování projevu v anglickém jazyce, který byl přepsán a poté přeložen do českého jazyka. Spisy byly shromážděny z Moravské zemské knihovny v Brně, následně ofoceny a poté vytisknuty, abychom je mohla nadále využít pro potřeby výzkumu.

5.3 Výzkumné otázky a hypotézy

Ve výzkumu jsem stanovila tyto otázky:

VO 1: *Jaká je četnost výskytu jednotlivých kategorií spojených se sociální pedagogikou ve spisech a audio projevech T. G. Masaryka?*

VO 2: *Jakým způsobem se liší četnost výskytu jednotlivých kategorií spojených se sociální pedagogikou ve spisech a audio projevech T. G. Masaryka?*

VO 3: *Jak často a jakým způsobem je ve spisech a audio projevech zachycen fenomén související s oborem sociální pedagogika?*

VO 4: *Jakým způsobem jsou vypodobňovány ideální dispozice a charakteristika člověka?*

VO 5: *Jak je nejčastěji ve spisech T. G. Masaryka vnímán pojem pedagog?*

VO 6: *Jak je nejčastěji ve spisech a audio projevech T. G. Masaryka zmiňována oblast výchovy?*

VO 7: *Jak jsou nejčastěji ve spisech T. G. Masaryka zmiňována témata z kategorií Rodina, Společnost, Práce, Člověk a Sebevzdělání?*

5.4 Popis výzkumu

Analýza textů a audio hovorů byla provedena v několika krocích. Prvním krokem bylo důkladné studium spisů a poslech audio hovorů, kdy jsem si dělala poznámky, abych vytvořila kategorie, které jsou zmíněny v obsahu. Projevy jsem přepsala do aplikace Word. Projev v anglickém jazyce byl následně přeložen. Tato úvodní kategorizace byla prozatím jen předběžná. Měla sloužit jako základní přehled toho, co nám vlastně spisy a poslechy chtějí sdělit, jednotlivé kategorie jsem zaznamenávala do obsahové knihy vytvořené v aplikaci Excel. Dále jsem se zaměřila na určení vzorků, kódovací jednotky výběru

a analytické jednotky. Dále jsem zvolila rozložení tematické struktury jednotlivých spisů a audio projevů do kódovacích kategorií, abych mohla zkoumat jejich dominantní témata.¹³⁹

Výzkum bude prováděn otevřeným kódováním, což je operace, s jejíž pomocí jsou získané údaje rozebrány a složeny novým způsobem. Text je tedy „rozbit“ na jednotky, těmto jednotkám jsou přidělena jména a s těmito označeními dále pracuji.¹⁴⁰

Určení vzorků

Důležitým krokem pro obsahovou analýzu je určení vzorku. Pro mou diplomovou práci jsou kódovací jednotkou výběry jednotlivých audio projevů, respektive hlasové záznamy a dostupné spisy. Jako kódovací analytická jednotka je slovní spojení.

Tvorba kódovacích kategorií

Analyzovaný text (přepsaný záznam a spis) rozdělíme na jednotky. Jednotkou je pro naše účely voleno slovo, sekvence slov, věta či odstavec. Každé takto vzniklé jednotce přidělíme kód, jméno, označení či krátkou frázi. Při volbě kódu je důležité stanovit si otázku, o čem daná sekvence vypovídá, co reprezentuje.¹⁴¹

V rámci předvýzkumu bylo náhodně vybráno pět libovolných audio projevů a deset spisů s cílem ověřit výskyt jednotlivých předem zvolených kategorií, které se opírají o teoretickou část této práce. Výstupem předvýzkumu bylo vytvoření následujících 13 kódovacích kategorií, které jsem seřadila podle abecedy:

- 1) Člověk.
- 2) Humanitní.
- 3) Charakteristika a dispozice jedince.
- 4) Pedagogika.
- 5) Práce.
- 6) Rodina.
- 7) Sebevzdělání.

¹³⁹ STAŇKOVÁ, Iva. *Analýza vlivu romské kultury na hodnotový systém žáků*. Zlín: Vydala Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2020, s. 57. ISBN 978-80-7454-938-0.

¹⁴⁰ ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 2. vyd. Praha: Portál, 2014, s. 211. ISBN 978-80-262-0644-6.

¹⁴¹ ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 2. vyd. Praha: Portál, 2014, s. 211–212. ISBN 978-80-262-0644-6.

- 8) Sociální.
- 9) Společnost.
- 10) Učitel.
- 11) Výchova.
- 12) Vzdělání.
- 13) Žák.

Kódování

Pro účely naší analýzy jsem využila aplikaci Excel. Každá kódovací jednotka (spisy, audio projev) byla analyzována zvláště takovým způsobem, že jednotlivé analytické jednotky byly šetřením přiřazovány k uvedeným kódovacím kategoriím. Při analýze jsem předem určené kategorie dále vnitřně členila na podkategorie, které lépe vystihovaly obsah a význam jednotky. Jednotlivé kategorie jsem dále převáděla, pokud to bylo možné, do numerické podoby. Například zmínky o babičce jsem zařadila do kategorie Rodina a kódem 1 jsem označila, že se jedná o babičku. Následujícím číslem jsem označila dalšího člena rodiny. Významná častá spojení jsem přímo označila do příslušných kategorií slovně. Díky tomuto způsobu vznikla tzv. kódovací kniha, která zobrazuje četnost témat a nejvýznamnější podkategorie s jednoduchými popisy zásadních tvrzení. Získaná data jsem sečetla v rámci jednotlivých kategorií i podkategorií, uspořádala do tabulek četností a dále vyjádřila v grafech. Na takto získaná data vždy upozorním v komentářích a v celkovém shrnutí poznatku.

6 ANALÝZA A INTERPRETACE DAT

6.1 Analýza dat

Obě skupiny – spisy a audio hovory T. G. Masaryka – jsou analyzovány zvlášť. Jakmile získám jednotlivá data obou skupin, společně je sečtu a následně zpracuji do tabulek; údaje z tabulek znázorním pomocí grafů.

Nyní se zaměřím na výzkumnou otázku č. 1:

VO 1: *Jaká je četnost výskytu jednotlivých kategorií spojených se sociální pedagogikou ve spisech a audio projevech T. G. Masaryka?*

V první řadě jsem zjišťovala frekvenci všech témat, kterými se nejčastěji Masaryk ve svých spisech a audio projevech zmiňoval. Jakmile přiřadím četnosti jednotlivým kategoriím, které jsem si předem určila, získám hodnoty frekvencí, které jsou seřazeny podle pořadí od největší dosažené po nejméně dosaženou frekvenci. Následně jsem vypočítala relativní četnost, kterou jsem dále přepočítala na procentuální zmínky.

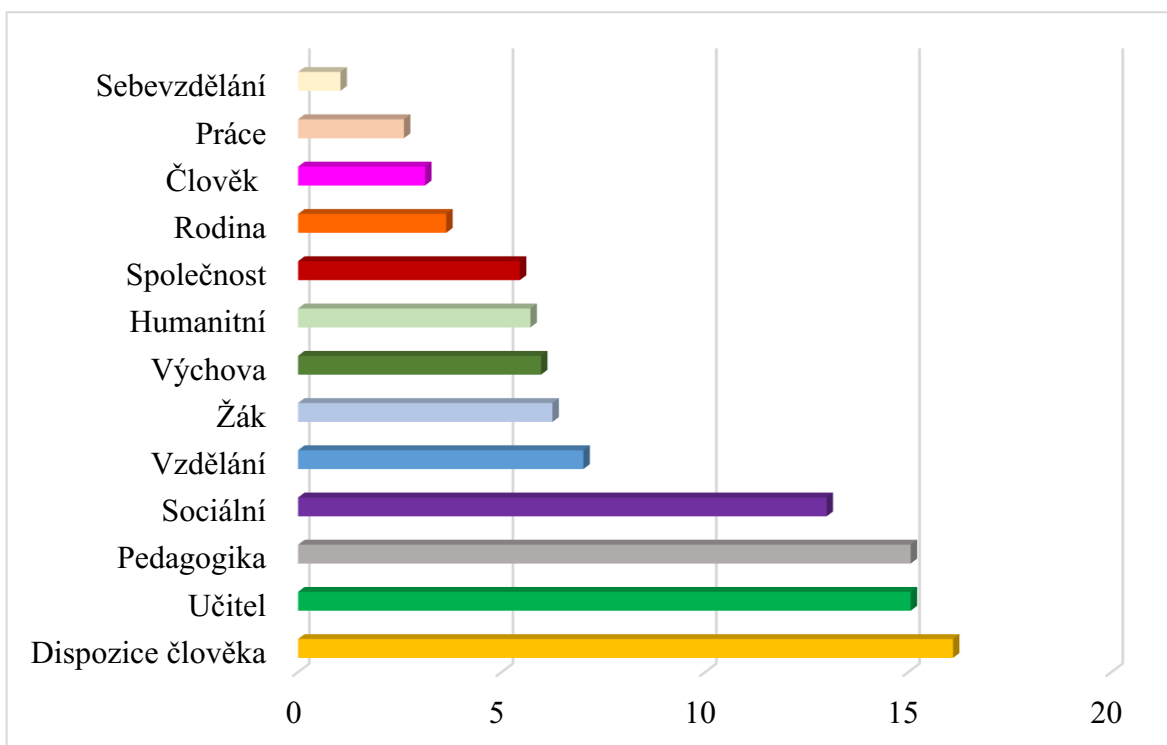
Tabulka č. 1: Kategorizace všech témat

Kategorie témat	Absolutní četnost	Relativní četnost	Zmínky v %
Dispozice člověka	62	0,16	16,1
Učitel	58	0,15	15,06
Pedagogika	58	0,15	15,06
Sociální	50	0,13	12,99
Vzdělání	27	0,07	7,01
Žák	24	0,06	6,25
Výchova	23	0,06	5,97
Humanitní	22	0,06	5,71
Společnost	21	0,05	5,45
Rodina	14	0,04	3,64
Člověk	12	0,03	3,12
Práce	10	0,03	2,6
Sebevzdělání	4	0,01	1,04
Celkem četnost zmínek	385	1	100

Zdroj: Vlastní výzkum

Výše uvedená tabulka udává pořadí jednotlivých kategorií podle největší dosažené frekvence četnosti v uvedených spisech a audio projevech (viz kapitola 5.2) T. G. Masaryka.

Data jsou také uspořádána do prostorového pruhového grafu, který znázorňuje rozdíly ve zjištěných frekvencích 13 uvedených kategorií (viz tabulka 1 výše).

Graf č. 1: Frekvence výskytu jednotlivých témat

Zdroj: Vlastní výzkum

Z výše uvedeného grafu je na první pohled patrné, že frekvence jednotlivých témat se příliš neliší. Největší četnost však získala kategorie Dispozice člověka (16,1 %). Všechny tyto kategorie budu následně blíže zkoumat. V těchto dispozicích je nejčastěji zmiňována poctivost, ale také vliv dědičnosti.

Shrnutí VO 1

Okruhy jednotlivých témat se ve spisech Vývoj ideje humanitní, Dítě, škola, učitel – T. G. Masaryk školním dětem, 27. října 1928, Rodiče a děti, Žák a učitel, Autorita učitelova v rodině a obci, Cíl školy – Z pedagogických statí uveřejněných v Českém učiteli 1899–1900, Život je širší než škola – Z článků o reformě školství. Rozhledy, roč. I. 1892, Reformu školy provádějme prakticky! Lásky ke škole – T. G. Masaryk na závěrečné schůzi sjezdu československého učitelstva dne 3. července 1920, Sebevzdělání. Vzdělání všeobecné. Kniha – Z pedagogických statí, uveřejněných v Českém učiteli roč. III. 1899,

Všeobecné vzdělání, odbornictví a polovzdělanost. Mravní význam vzdělání – Jak pracovat? (1898) se velmi opakují naopak v audio projevech (Projev z roku 1930 – když slavil 80. narozeniny, Vánoční projev prezidenta Masaryka 1933, Projev prezidenta osvoboditele T. G. Masaryka proslovený k poslancům Národního shromáždění na Hradě pražském k 10. výročí Čs. republiky 28. 10. 1928 (1/2), Projev prezidenta osvoboditele T. G. Masaryka proslovený k poslancům Národního shromáždění na Hradě pražském k 10. výročí Čs. republiky 28. 10. 1928 (2/2), Tomáš Garrigue Masaryk – 1. prezident Československa s proslovem k USA; velmi unikátní snímek) se neobjevilo šest zmíněných kategorií: Učitel, Pedagogika, Žák, Člověk, Práce a Sebevzdělání; ostatních sedm kategorií témat: Rodina, Společnost, Humanitní, Výchova, Vzdělání, Sociální a Dispozice člověka bylo zachyceno u spisů, ale také u audio projevů. Jednoznačně nejfrekventovanějším tématem je téma dispozice a charakteristika člověka, které později podrobně rozeberu.

VO 2: Jakým způsobem se liší četnost výskytu jednotlivých kategorií spojených se sociální pedagogikou ve spisech a audio projevech T. G. Masaryka?

Ve výzkumu jsem cíleně analyzovala skupinu spisů a audio projevů T. G. Masaryka zvláště (viz kapitola 5.2 Výzkumný vzorek s. 45–46). A to proto, abych oba tyto soubory mohla dále komparovat, co se týče frekvence i pořadí jednotlivých kategorií témat.

Spisy T. G. Masaryka

Frekvence výskytu jednotlivých kategorií témat ve spisech T. G. Masaryka (Vývoj ideje humanitní, Dítě, škola, učitel – T. G. Masaryk školním dětem, 27. října 1928, Rodiče a děti, Žák a učitel, Autorita učitelova v rodině a obci, Cíl školy – Z pedagogických statí uveřejněných v Českém učiteli 1899–1900, Život je širší než škola – Z článků o reformě školství. Rozhledy, roč. I. 1892, Reformu školy provádějme prakticky! Lásky ke škole – T. G. Masaryk na závěrečné schůzi sjezdu československého učitelstva dne 3. července 1920, Sebevzdělání. Vzdělání všeobecné. Kniha – Z pedagogických statí, uveřejněných v Českém učiteli roč. III. 1899, Všeobecné vzdělání, odbornictví a polovzdělanost. Mravní význam vzdělání – Jak pracovat? 1898) jsou následující:

Tabulka č. 2: Kategorizace témat spisů T. G. Masaryka

Kategorie témat/spisy TGM	Absolutní četnost	Relativní četnost	Zmínky v %
Sociální	30	0,13	12,6
Dispozice člověka	27	0,12	11,3
Učitel	24	0,1	10,08
Pedagogika	23	0,09	9,67
Vzdělání	23	0,09	9,67
Žák	21	0,08	8,82
Výchova	18	0,076	7,57
Humanitní	17	0,072	7,14
Společnost	16	0,068	6,73
Rodina	13	0,055	5,46
Člověk	12	0,051	5,04
Práce	10	0,051	4,24
Sebevzdělání	4	0,017	1,68
Celkem četnost zmínek	238	1	100

Zdroj: Vlastní výzkum

Audio projevy T. G. Masaryka

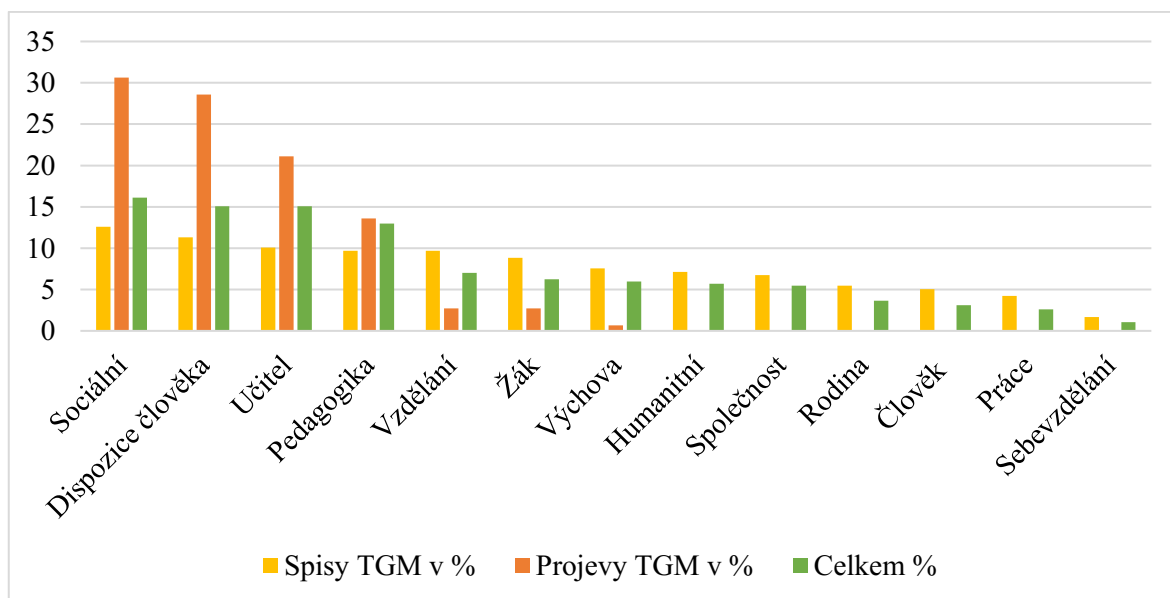
Frekvence výskytu jednotlivých kategorií témat v audio projevech T. G. Masaryka (Projev z roku 1930 – když slavil 80. narozeniny, Vánoční projev prezidenta Masaryka 1933, Projev prezidenta osvoboditele T. G. Masaryka proslovený k poslancům Národního shromáždění na Hradě pražském k 10. výročí Čs. republiky 28. 10. 1928 (1/2), Projev prezidenta osvoboditele T. G. Masaryka proslovený k poslancům Národního shromáždění na Hradě pražském k 10. výročí Čs. republiky 28. 10. 1928 (2/2), Tomáš Garrigue Masaryk – 1. prezident Československa s proslovem k USA; velmi unikátní snímek), jsou následující:

Tabulka č. 3: Kategorizace témat audio projevů T. G. Masaryka

Kategorie témat/projevy TGM	Absolutní četnost	Relativní četnost	Zmínky v %
Sociální	45	0,3	30,62
Dispozice člověka	42	0,29	28,57
Učitel	31	0,21	21,09
Pedagogika	20	0,14	13,6
Vzdělání	4	0,027	2,72
Žák	4	0,027	2,72
Výchova	1	0,006	0,68
Humanitní	0	0	0
Společnost	0	0	0
Rodina	0	0	0
Člověk	0	0	0
Práce	0	0	0
Sebevzdělání	0	0	0
Celkem četnost zmínek	147	1	100

Zdroj: Vlastní výzkum

Z výše uvedených tabulek jsme schopni vyčíst, že jednotlivé frekvence, respektive relativní četnosti uvedené v procentuálním vyjádření z celkového počtu všech zmínek nejsou u spisů a audio projevů totožné (viz uvedený seznam spisů a projevů výše). Stejně tak se liší i pořadí jednotlivých zmínek kategorií, které jsou seřazeny podle počtu četností. Rozdíly v pořadí témat i ve frekvenci výskytu jednotlivých kategorií můžeme lépe vyčíst z grafu, který je umístěn níže. První sloupec, označen žlutou barvou, znázorňuje frekvenci zmínek v % ve spisech T. G. Masaryka. Druhý sloupec, který je označen oranžovou barvou, vyobrazuje frekvenci audio projevů T. G. Masaryka a zelený sloupec udává celkovou frekvenci výskytu všech zmínek, vyjádřenou v procentech ze všech zaznamenaných kategorií.

Graf č. 2: Komparace témat spisů a projevů T. G. Masaryka

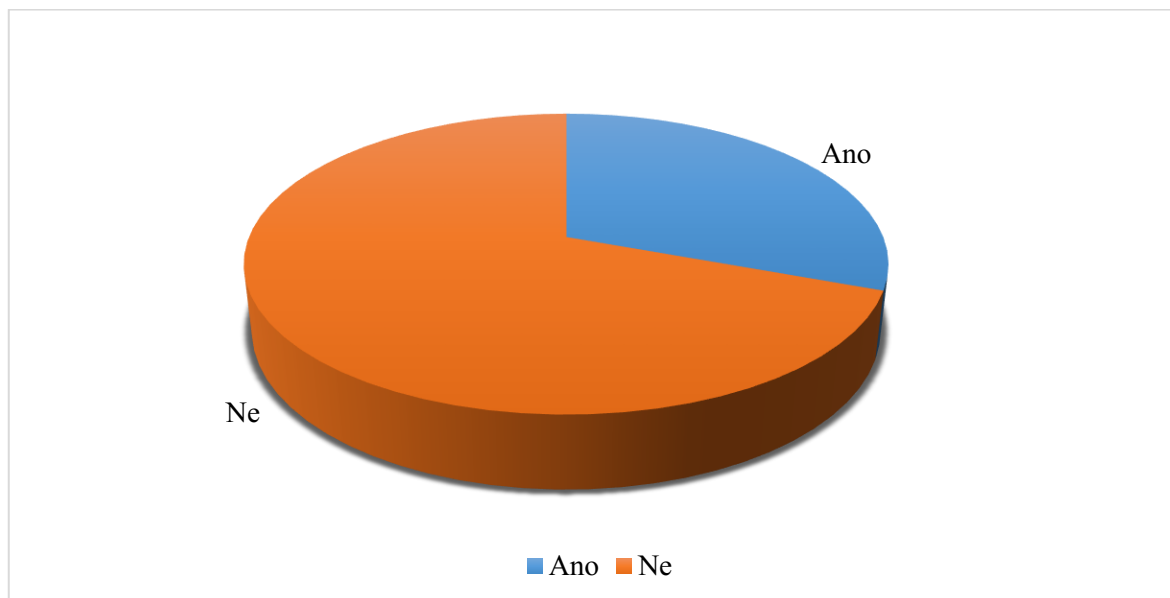
Zdroj: Vlastní výzkum

Shrnutí VO 2

Zjistila jsem, že pořadí a frekvence jednotlivých témat je různá. První místo je sice přiřazeno kategorii Sociální, druhé místo zaujímá kategorie Dispozice člověka, avšak dále se pořadí jednotlivých kategorií liší. V audio projevech T. G. Masaryka se vůbec neobjevují kategorie Humanitní, Společnost, Rodina, Člověk, Práce a Sebevzdělání. V obou zkoumaných souborech je zřejmé, že Masaryk kladl důraz zejména na *dispozice člověka*, tedy na to, jaké má mít vlohy nejen získané, ale také naučené, aby dosáhl požadovaných cílů. Dále je také patrné, že ve svých projevech i ve spisech e pro něj byla důležitá také stránka *sociální*.

K VO 3: Jak často a jakým způsobem jsou ve spisech a audio projevech zachycen fenomén související s oborem sociální pedagogika?

Humanitní

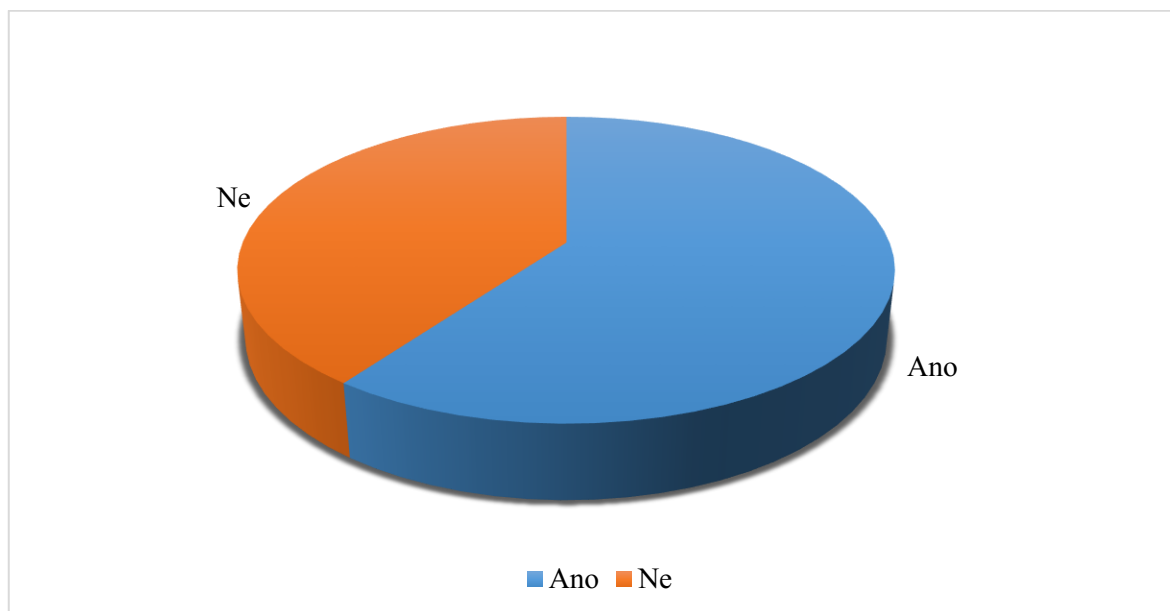
Graf č. 3: Humanitní – poměr ve spisech T. G. Masaryka

Zdroj: Vlastní výzkum

Jak je uvedeno výše, výskyt témat z kategorie Humanitní se v projevech T. G. Masaryka neobjevuje. Z tohoto důvodu je tedy graf vytvořen z jednotlivých spisů (Vývoj ideje humanitní, Dítě, škola, učitel – T. G. Masaryk školním dětem, 27. října 1928, Rodiče a děti, Žák a učitel, Autorita učitelova v rodině a obci, Cíl školy – Z pedagogických statí uveřejněných v Českém učiteli 1899–1900, Život je širší než škola – Z článků o reformě školství. Rozhledy, roč. I. 1892, Reformu školy provádějme prakticky! Lásku ke škole – T. G. Masaryk na závěrečné schůzi sjezdu československého učitelstva dne 3. července 1920, Sebevzdělání. Vzdělání všeobecné. Kniha – Z pedagogických statí, uveřejněných v Českém učiteli roč. III. 1899, Všeobecné vzdělání, odbornictví a polovzdělanost. Mravní význam vzdělání – Jak pracovat? 1898), kde se témata z kategorie Humanitní objevují v textu následovně: např. všeobecné vzdělání je humanitní, idea humanitní nebo humanismus jako přejímání ideálů životních atd. Z celkového počtu deseti analyzovaných spisů se výrazy z kategorie Humanitní objevují v 17 případech z celkového počtu 238. Nejčastěji jsou zmiňována témata z kategorie Dispozice člověka.

Sociální

Dále mě zajímalo, jaké je zastoupení kategorie, kterou jsem nazvala Sociální. Sledovala jsem tedy výskyt jednotlivých výrazů, spojených s tímto pojmem, které se ve spisech a audio projevech objevovaly. Data jsem poté vyjádřila v následujícím grafu.

Graf č. 4: Sociální poměr ve spisech a projevech T. G. Masaryka

Zdroj: Vlastní výzkum

V posouzení témat z kategorie Sociální jsem pracovala se spisy: Vývoj ideje humanitní, Dítě, škola, učitel – T. G. Masaryk školním dětem, 27. října 1928, Rodiče a děti, Žák a učitel, Autorita učitelova v rodině a obci, Cíl školy – Z pedagogických statí uveřejněných v Českém učiteli 1899-1900, Život je širší než škola – Z článků o reformě školství. Rozhledy, roč. I. 1892, Reformu školy provádějme prakticky! Láska ke škole – T. G. Masaryk na závěrečné schůzi sjezdu československého učitelstva dne 3. července 1920, Sebevzdělání. Vzdělání všeobecné. Kniha – Z pedagogických statí, uveřejněných v Českém učiteli roč. III. 1899, Všeobecné vzdělání, odbornictví a polovzdělanost. Mravní význam vzdělání – Jak pracovat? (1898) a dále také s audio projevy (Projev z roku 1930 – když slavil 80. narozeniny, Vánoční projev prezidenta Masaryka 1933, Projev prezidenta osvoboditele T. G. Masaryka proslovený k poslancům Národního shromáždění na Hradě pražském k 10. výročí Čs. republiky 28. 10. 1928 (1/2), Projev prezidenta osvoboditele T. G. Masaryka proslovený k poslancům Národního shromáždění na Hradě pražském k 10. výročí Čs. republiky 28. 10. 1928 (2/2), Tomáš Garrigue Masaryk – 1. prezident Československa s proslovem k USA; velmi unikátní snímek). Z celkového počtu

50 případů, kde jsou klíčové pojmy: stránka sociální, sociální poměry, sociální cíl školy, příprava pro sociální život atd., je zaznamenáno 30 zmínek ve spisech (60 %) a v audio projevech 20 zmínek (40 %).

Ukázka č. 1:

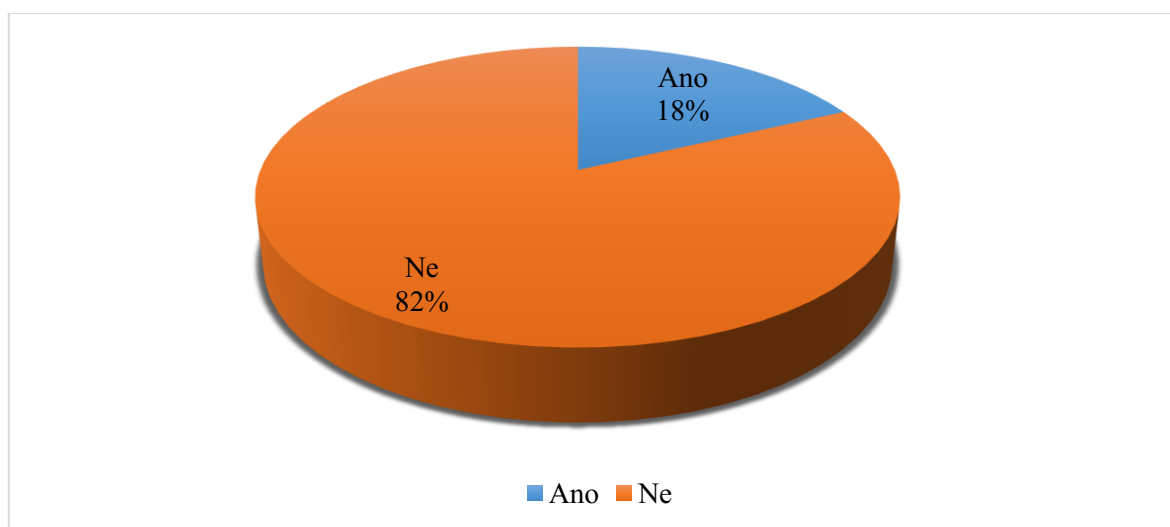
... mějme na mysli pořad sociální stránku školy, vychovávání.

... poměr rodičů i dětí jest odlesk, do jisté míry obdoba sociálních poměrů...

Vliv školy, po stránce sociální... (Masaryk, s. 199–200).

K VO 4: Jakým způsobem jsou vypodobňovány ideální dispozice a charakteristika člověka?

Druhou nefrekventovanější kategorií, která se objevuje ve spisech a audio projevech, je kategorie Dispozice a charakteristika člověka. V 75 případech, což je 19,48 % z celkového počtu 385 analyzovaných záznamů, v textu nalezneme zmínky o ideálech člověka, kterými by měla jeho osobnost oplývat, aby dosáhl požadovaných výsledků.

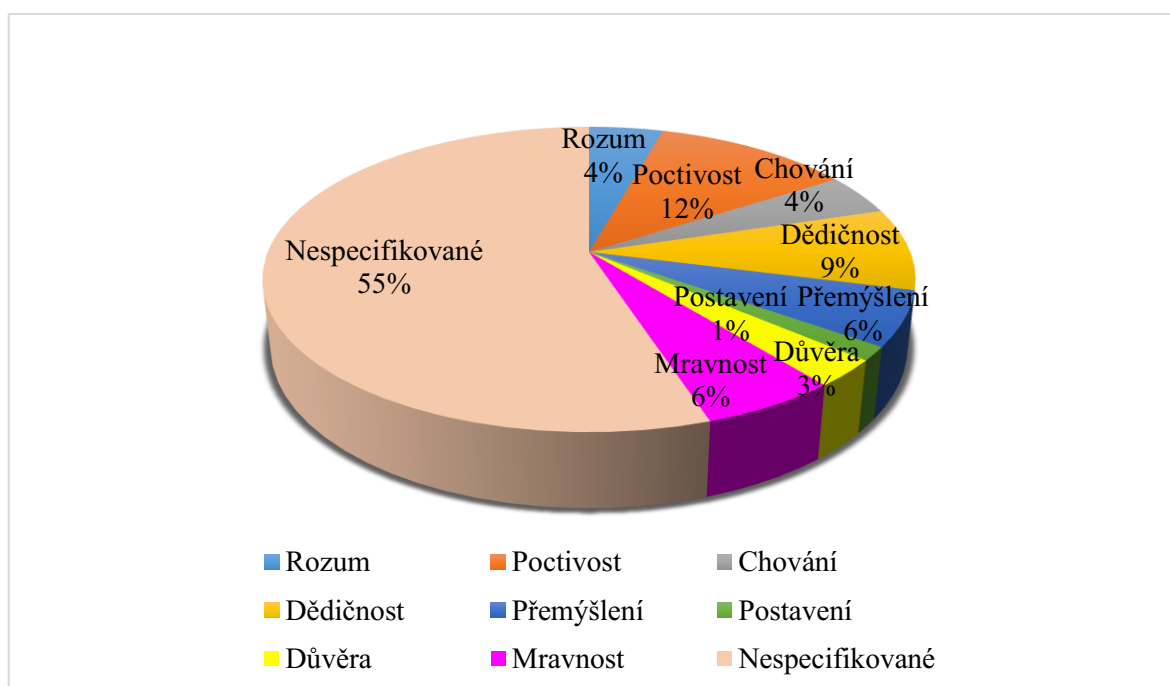

Graf č. 5: Dispozice a charakteristika člověka ve spisech a projevech T. G. Masaryka

Zdroj: Vlastní výzkum

V projevech (Projev z roku 1930 – když slavil 80. narozeniny, Vánoční projev prezidenta Masaryka 1933, Projev prezidenta osvoboditele T. G. Masaryka proslovený k poslancům Národního shromáždění na Hradě pražském k 10. výročí Čs. republiky 28. 10. 1928 (1/2), Projev prezidenta osvoboditele T. G. Masaryka proslovený k poslancům Národního shromáždění na Hradě pražském k 10. výročí Čs. republiky 28. 10. 1928 (2/2), Tomáš Garrigue Masaryk – 1. prezident Československa s proslovem k USA; velmi unikátní

snímek) a spisech (Vývoj ideje humanitní, Dítě, škola, učitel – T. G. Masaryk školním dětem, 27. října 1928, Rodiče a děti, Žák a učitel, Autorita učitelova v rodině a obci, Cíl školy – Z pedagogických statí uveřejněných v Českém učiteli 1899–1900, Život je širší než škola – Z článků o reformě školství. Rozhledy, roč. I. 1892, Reformu školy provádějme prakticky! Láska ke škole – T. G. Masaryk na závěrečné schůzi sjezdu československého učitelstva dne 3. července 1920, Sebevzdělání. Vzdělání všeobecné. Kniha – Z pedagogických statí, uveřejněných v Českém učiteli roč. III. 1899, Všeobecné vzdělání, odbornictví a polovzdělanost. Mravní význam vzdělání – Jak pracovat? 1898) jsem našla tyto následující podkategorie:

Graf č. 6: Dispozice a charakteristika člověka ve spisech a projevech T. G. Masaryka

Zdroj: Vlastní výzkum

Nejčastěji byla zmiňována *poctivost*. Téměř ve všech případech se jednalo o poctivou práci, lze tedy shledat, že na tuto dispozici kladl důraz a domníval se, že právě poctivou prací a poctivým jednáním člověk nejlépe dosáhne stanoveného cíle. V nespecifikovaném pojmenování jsou zahrnuty výrazy, které se objevují ve spisech a projevech pouze jednou. Jde např. o pojmy naděje, přátelství, hold, ocenění, vlastní píle, připomínání, náboženství, city, důvěra, diskrétnost atd.

Ukázka č. 2:

Přemýšlejte, když dorůstáte, o tom, co chcete být.

... vždycky buďte pilnými a poctivými pracovníky.

... kdo poctivě pracujeme, jsme si v práci rovni.

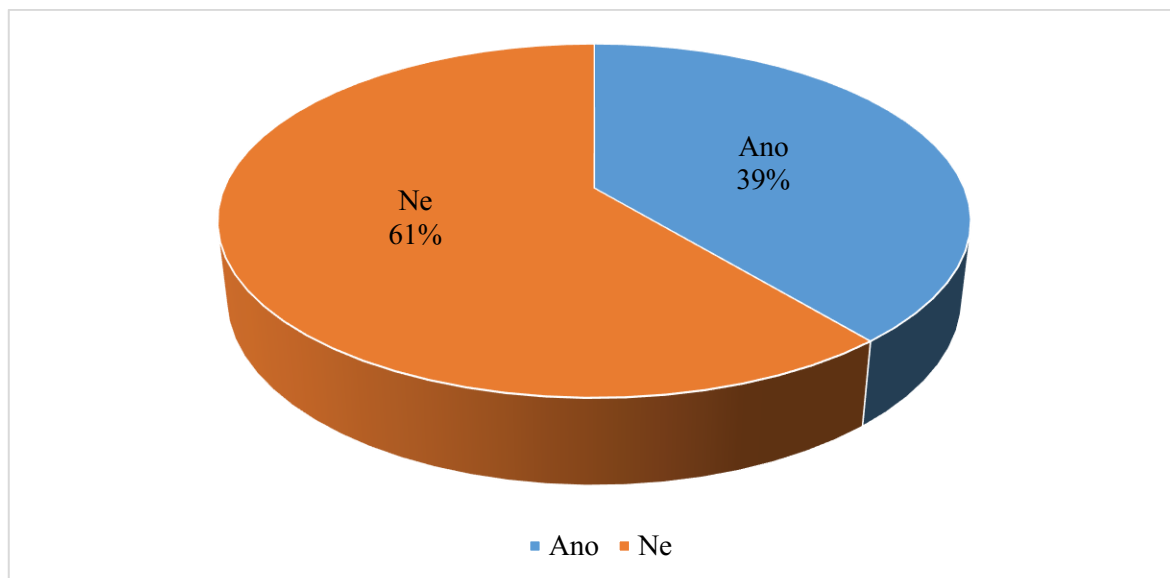
Poctivá práce živí lidi, poctivou prací živíme se jeden každý a živíme své bližní (Masaryk, s. 197–197).

Shrnutí VO 3

Nalezené dispozice člověka jako rozumnost, poctivost, chování, přemýšlení atd. jsou kvalifikačními a osobnostními předpoklady pro výkon profese sociálního pedagoga. Je tedy zjevné, že Masaryk vyznává určitou databázi osobnostních předpokladů, které jsou podle něj důležité. V projevech (Projev z roku 1930 – když slavil 80. narozeniny, Vánoční projev prezidenta Masaryka 1933, Projev prezidenta osvoboditele T. G. Masaryka proslovený k poslancům Národního shromáždění na Hradě pražském k 10. výročí Čs. republiky 28. 10. 1928 (1/2), Projev prezidenta osvoboditele T. G. Masaryka proslovený k poslancům Národního shromáždění na Hradě pražském k 10. výročí Čs. republiky 28. 10. 1928 (2/2), Tomáš Garrigue Masaryk – 1. prezident Československa s prolovem k USA; velmi unikátní snímek) a spisech (Vývoj ideje humanitní, Dítě, škola, učitel – T. G. Masaryk školním dětem, 27. října 1928, Rodiče a děti, Žák a učitel, Autorita učitelova v rodině a obci, Cíl školy – Z pedagogických statí uveřejněných v Českém učiteli 1899–1900, Život je širší než škola – Z článků o reformě školství. Rozhledy, roč. I. 1892, Reformu školy provádějme prakticky! Láska ke škole – T. G. Masaryk na závěrečné schůzi sjezdu československého učitelstva dne 3. července 1920, Sebevzdělání. Vzdelání všeobecné. Kniha – Z pedagogických statí, uveřejněných v Českém učiteli roč. III. 1899, Všeobecné vzdělání, odbornictví a polovzdělanost. Mravní význam vzdělání – Jak pracovat? 1898) T. G. Masaryka jsou výše uvedené dispozice zmiňovány v 8,70 % z celkového počtu 385 záznamů.

K VO 5: *Jak je nejčastěji ve spisech TGM vnímán pedagog a další kategorie se školou související?*

Dalším tématem, se kterým jsme se setkali ve spisech a audio projevech (viz seznam spisů a audio projevů v kapitole 5.2) T. G. Masaryka, byl pedagog a jeho role při edukaci. Do této kategorie jsme také zahrnuli další oblasti, které se školou souvisí. Jedná se o kategorie Pedagogika, Vzdelání a Žák.

Graf č. 7: Téma pedagog a další související oblasti ve spisech T. G. Masaryka

Zdroj: Vlastní výzkum

Klíčovými pojmy pro tuto kategorii jsou: pedagogika, vyučování, škola vychovává, čeho se má školou dosáhnout, reforma školská a kulturní nebo poměr žáka k učiteli atd. Ve spisech (Vývoj ideje humanitní, Dítě, škola, učitel – T. G. Masaryk školním dětem, 27. října 1928, Rodiče a děti, Žák a učitel, Autorita učitelova v rodině a obci, Cíl školy – Z pedagogických statí uveřejněných v Českém učiteli 1899–1900, Život je širší než škola – Z článků o reformě školství. Rozhledy, roč. I. 1892, Reformu školy provádějme prakticky! Lásky ke škole – T. G. Masaryk na závěrečné schůzi sjezdu československého učitelstva dne 3. července 1920, Sebevzdělání. Vzdělání všeobecné. Kniha – Z pedagogických statí, uveřejněných v Českém učiteli roč. III. 1899, Všeobecné vzdělání, odbornictví a polovzdělanost. Mravní význam vzdělání – Jak pracovat? 1898) a audio projevech (Projev z roku 1930 – když slavil 80. narozeniny, Vánoční projev prezidenta Masaryka 1933, Projev prezidenta osvoboditele T. G. Masaryka proslovený k poslancům Národního shromáždění na Hradě pražském k 10. výročí Čs. republiky 28. 10. 1928 (1/2), Projev prezidenta osvoboditele T. G. Masaryka proslovený k poslancům Národního shromáždění na Hradě pražském k 10. výročí Čs. republiky 28. 10. 1928 (2/2), Tomáš Garrigue Masaryk – 1. prezident Československa s proslovem k USA; velmi unikátní snímek). Zmínky o pedagogovi a další pojmy se školou související jsem mohla najít ve 150 případech (z celkového počtu 385 zmínek ve spisech a audio projevech), což z tohoto tématu činí spolu s pedagogikou čtvrté nejvýznamnější pořadí.

Ukázka č. 3:

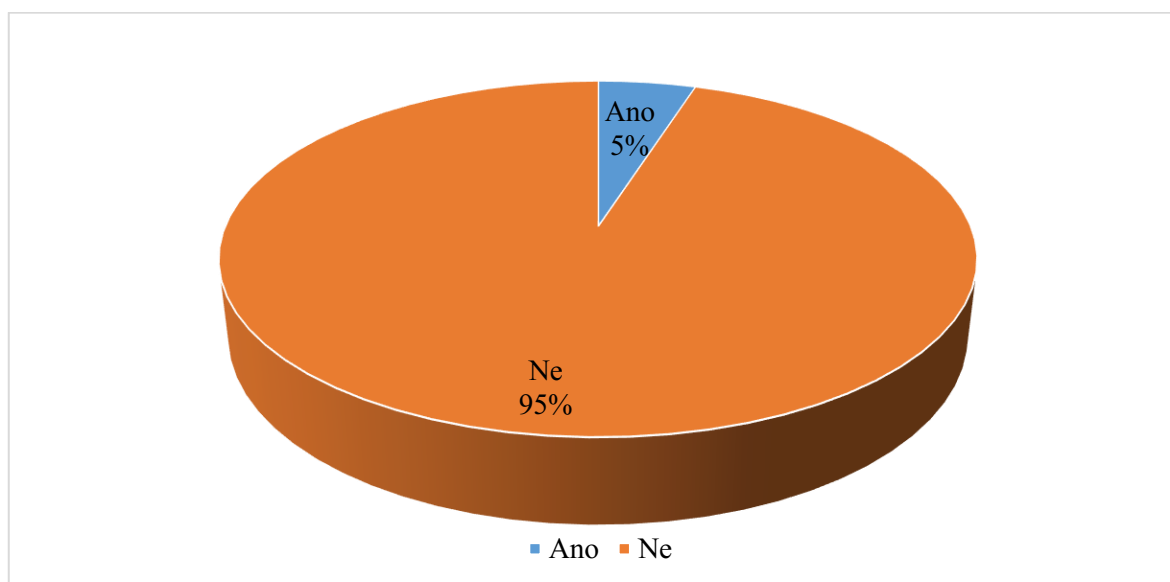
Má-li učitel být přítelem dítěte, má být také přítelem rodiny.

Je-li ve škole učitel autoritou, musí mít alespoň nepřímý vliv na výchovu v rodině.

Dnes jest nejen politickým, ale i pedagogickým požadavkem, aby učitel dosáhl vzdělání vyššího (Masaryk, 200–202).

K VO 6: Jak je nejčastěji ve spisech a audio projevech TGM zmiňována výchova?

Dalším tématem, se kterým jsme se setkali ve spisech a audio projevech T. G. Masaryka, bylo téma související s pojmy z kategorie Výchova.

Graf č. 8: Téma výchova ve spisech a projevech T. G. Masaryka

Zdroj: Vlastní výzkum

Zmínku o výchově tvoří klíčové pojmy, kterými jsou výchova dětí, volný učitel vychovává, praktická výchova atd. Tyto pojmy jsme našli ve spisech (Vývoj ideje humanitní, Dítě, škola, učitel – T. G. Masaryk školním dětem, 27. října 1928, Rodiče a děti, Žák a učitel, Autorita učitelova v rodině a obci, Cíl školy – Z pedagogických statí uveřejněných v Českém učiteli 1899–1900, Život je širší než škola – Z článků o reformě školství. Rozhledy, roč. I. 1892, Reformu školy provádějme prakticky! Lásky ke škole – T. G. Masaryk na závěrečné schůzi sjezdu československého učitelstva dne 3. července 1920, Sebevzdělání. Vzdělání všeobecné. Kniha – Z pedagogických statí, uveřejněných v Českém učiteli roč. III. 1899, Všeobecné vzdělání, odbornictví a polovzdělanost. Mravní význam vzdělání – Jak pracovat? 1898) a audio projevech (Projev z roku 1930 – když slavil 80. narozeniny, Vánoční projev prezidenta Masaryka 1933, Projev prezidenta

osvoboditele T. G. Masaryka proslovený k poslancům Národního shromáždění na Hradě pražském k 10. výročí Čs. republiky 28. 10. 1928 (1/2), Projev prezidenta osvoboditele T. G. Masaryka proslovený k poslancům Národního shromáždění na Hradě pražském k 10. výročí Čs. republiky 28. 10. 1928 (2/2), Tomáš Garrigue Masaryk – 1. prezident Československa s proslovem k USA; velmi unikátní snímek). Zmínku o výchově jsem našla v 19 případech z celkového souboru 385 zmínek ve spisech a audio projevech, což z tohoto tématu činí spolu s pedagogikou pátou nejvýznamnější kategorii v pořadí.

Ukázka č. 4:

Demokracie je vládou lidu,

ale není žádné vlády bez poslouchání a kázně (Masaryk, projev z roku 1930).

Shrnutí VO 6

Ve spisech Vývoj ideje humanitní, Dítě, škola, učitel – T. G. Masaryk školním dětem, 27. října 1928, Rodiče a děti, Žák a učitel, Autorita učitelova v rodině a obci, Cíl školy – Z pedagogických statí uveřejněných v Českém učiteli 1899–1900, Život je širší než škola – Z článků o reformě školství. Rozhledy, roč. I. 1892, Reformu školy provádějme prakticky! Lásky ke škole – T. G. Masaryk na závěrečné schůzi sjezdu československého učitelstva dne 3. července 1920, Sebevzdělání. Vzdělání všeobecné. Kniha – Z pedagogických statí, uveřejněných v Českém učiteli roč. III. 1899, Všeobecné vzdělání, odbornictví a polovzdělanost. Mravní význam vzdělání – Jak pracovat? (1898) a dále také v audio projevech (Projev z roku 1930 – když slavil 80. narozeniny, Vánoční projev prezidenta Masaryka 1933, Projev prezidenta osvoboditele T. G. Masaryka proslovený k poslancům Národního shromáždění na Hradě pražském k 10. výročí Čs. republiky 28. 10. 1928 (1/2), Projev prezidenta osvoboditele T. G. Masaryka proslovený k poslancům Národního shromáždění na Hradě pražském k 10. výročí Čs. republiky 28. 10. 1928 (2/2), Tomáš Garrigue Masaryk – 1. prezident Československa s proslovem k USA; velmi unikátní snímek). Shledávám tedy, že v obou těchto souborech byla zaznamenána zmínka, která se týká kategorie Výchova.

K VO 7: Jak jsou nejčastěji ve spisech TGM zmiňována témata z kategorií Rodina, Společnost, Práce, Člověk a Sebevzdělání?**Rodina**

V audio projevech (viz kapitola 5.2, vyjmenované projevy) se téma rodiny neobjevuje. Počet 13 z celkového počtu 238 jsem zaznamenala v 11 spisech, kterými byly: Vývoj ideje humanitní, Dítě, škola, učitel – T. G. Masaryk školním dětem, 27. října 1928, Rodiče a děti, Žák a učitel, Autorita učitelova v rodině a obci, Cíl školy – Z pedagogických statí uveřejněných v Českém učiteli 1899–1900, Život je širší než škola – Z článků o reformě školství. Rozhledy, roč. I. 1892, Reformu školy provádějme prakticky! Láska ke škole – T. G. Masaryk na závěrečné schůzi sjezdu československého učitelstva dne 3. července 1920, Sebevzdělání. Vzdělání všeobecné. Kniha – Z pedagogických statí, uveřejněných v Českém učiteli roč. III. 1899, Všeobecné vzdělání, odbornictví a polovzdělanost. Mravní význam vzdělání – Jak pracovat? (1898). Klíčovými pojmy v kategorii Rodina jsou: rodina si má vážit učitele, poměry v rodině, vliv rodiny, jsme článkem rodiny atd.

Společnost

Ve spisech Vývoj ideje humanitní, Dítě, škola, učitel – T. G. Masaryk školním dětem, 27. října 1928, Rodiče a děti, Žák a učitel, Autorita učitelova v rodině a obci, Cíl školy – Z pedagogických statí uveřejněných v Českém učiteli 1899–1900, Život je širší než škola – Z článků o reformě školství. Rozhledy, roč. I. 1892, Reformu školy provádějme prakticky! Láska ke škole – T. G. Masaryk na závěrečné schůzi sjezdu československého učitelstva dne 3. července 1920, Sebevzdělání. Vzdělání všeobecné. Kniha – Z pedagogických statí, uveřejněných v Českém učiteli roč. III. 1899, Všeobecné vzdělání, odbornictví a polovzdělanost. Mravní význam vzdělání – Jak pracovat? (1898) se téma společnosti vyskytuje celkem 16krát z celkového počtu 238. V obsahové knize jsou k této kategorii zaznamenány pojmy jako společnost atd. (více tabulka č. 6 níže).

Tabulka č. 4: Obsahová kniha – záznam kategorie Společnost

Společnost
Cíl společnosti
Všeobecný
Společnost
Kam spěje vývoj společnosti
Kam spěje náš vývoj
Praxe k jistému cíli
Kam společnost spěje díky cíli školy
Jak a kam se společnost vyvíjí
Všeobecné vzdělání společnosti
Společenský stát
Práva společenská
Práva národní
Život společenský
Stav společnosti a státu
Společenský život

Zdroj: Vlastní výzkum

Člověk

Stejně jako u předchozích kategorií nazvaných Společnost a Rodina, také kategorie Člověk se objevuje pouze ve spise Vývoj ideje humanitní, Dítě, škola, učitel – T. G. Masaryk školním dětem, 27. října 1928, Rodiče a děti, Žák a učitel, Autorita učitelova v rodině a obci, Cíl školy – Z pedagogických statí uveřejněných v Českém učiteli 1899-1900, Život je širší než škola – Z článků o reformě školství. Rozhledy, roč. I. 1892, Reformu školy provádějme prakticky! Láska ke škole – T. G. Masaryk na závěrečné schůzi sjezdu československého učitelstva dne 3. července 1920, Sebevzdělání. Vzdělání všeobecné. Kniha – Z pedagogických statí, uveřejněných v Českém učiteli roč. III. 1899, Všeobecné vzdělání, odbornictví a polovzdělanost. Mravní význam vzdělání – Jak pracovat? (1898). Kategorie se objevuje ve 12 pojmech z celkového počtu 238, což je 5,04 %. Jde o klíčové pojmy člověčenství, moderní člověk, člověk vystihuje tužby atd.

Práce a Sebevzdělání

Sebevzdělání je ve spisech (Vývoj ideje humanitní, Dítě, škola, učitel – T. G. Masaryk školním dětem, 27. října 1928, Rodiče a děti, Žák a učitel, Autorita učitelova v rodině a obci, Cíl školy – Z pedagogických statí uveřejněných v Českém učiteli 1899–1900, Život je širší než škola – Z článků o reformě školství. Rozhledy, roč. I. 1892, Reformu školy provádějme prakticky! Láska ke škole – T. G. Masaryk na závěrečné schůzi sjezdu československého učitelstva dne 3. července 1920, Sebevzdělání. Vzdělání všeobecné. Kniha – Z pedagogických statí, uveřejněných v Českém učiteli roč. III. 1899, Všeobecné vzdělání, odbornictví a polovzdělanost. Mravní význam vzdělání – Jak pracovat? 1898) věnována samostatná kapitola.

Ukázka č. 5:

Každý snaživější člověk pociťuje potřebu vedle školského vzdělání vzdělávati se sám.

Sebevzdělání se stává naléhavou potřebou doby, tím potřebnější, čím více škola pokračuje (Masaryk, 1947 s. 221).

O kategorii Práce bylo v obsahové knize zaznamenáno následující (viz tabulka níže). Výskyt obou těchto kategorií, tedy Práce a Sebevzdělání, jsou pouze v prostudovaných spisech.

Tabulka č. 5: Obsahová kniha – záznam kategorie Práce

Pracujte
Práci
Pracovník
Práce
Práce
Práce
Práce
Prací
Prací

Zdroj: Vlastní výzkum

Shrnutí VO 7

Ve vybraných spisech, kterými jsou Vývoj ideje humanitní, Dítě, škola, učitel – T. G. Masaryk školním dětem, 27. října 1928, Rodiče a děti, Žák a učitel, Autorita učitelova v rodině a obci, Cíl školy – Z pedagogických statí uveřejněných v Českém učiteli 1899–1900, Život je širší než škola – Z článků o reformě školství. Rozhledy, roč. I. 1892, Reformu školy provádějme prakticky! Láska ke škole – T. G. Masaryk na závěrečné schůzi sjezdu československého učitelstva dne 3. července 1920, Sebevzdělání. Vzdělání všeobecné. Kniha – Z pedagogických statí, uveřejněných v Českém učiteli roč. III. 1899, Všeobecné vzdělání, odbornictví a polovzdělanost. Mravní význam vzdělání – Jak pracovat? (1898), jsem našla kategorie Práce, Sebevzdělání, Člověk, Společnost a Rodina. Tyto kategorie svým podílem nejsou významné jako témata předcházející, která se objevují mimo jiné také v audio projevech TGM.

6.2 Prezentace závěrů a diskuze

Cílem výzkumu bylo analyzovat spisy a projevy TGM a pokusit se nalézt myšlenky a pojmy, které spadají do oblasti sociální pedagogiky. Kvantitativní obsahovou analýzu jsem prováděla u 11 spisů a pěti audio projevů T. G. Masaryka (viz kapitola 5.2 Výzkumný vzorek, kde jsou zkoumané materiály vyjmenovány).

Nyní si zhodnotíme všechny výzkumné otázky:

VO 1 zněla následovně: „*Jaká je četnost výskytu jednotlivých kategorií spojených se sociální pedagogikou ve spisech a audio projevech T. G. Masaryka?*“

Při zkoumání této otázky jsem dospěla k závěru, že nejvíce je v textech a projevech zastoupena kategorie Dispozice člověka. V této kategorii se objevují tyto pojmy: rozumný, poctivý, jednání člověka, rozum nebo formování jedince díky dědičnosti.

Na vztah dědičnosti poukazuje také Karel Kohoutek, který ve své publikaci *Základy obecné pedagogiky* hovoří o dědičnosti jako o zděděných vlastnostech po rodičích. Jedná se zejména o vrozené instinkty a vlastnosti, které označuje jako nepodmíněné reflexy. Zároveň autor zmiňuje také mezilidské sociální prostředí, bez kterého by se některé vlastnosti nevyvinuly.¹⁴²

¹⁴² KOHOUT, Karel. *Základy obecné pedagogiky*. 2., dopl. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, s. 28. ISBN 978-80-7452-009-9.

Další výzkumná otázka, VO 2, zněla následovně: „*Jakým způsobem se liší četnost výskytu jednotlivých kategorií spojených se sociální pedagogikou ve spisech a audio projevech T. G. Masaryka?*“

Touto výzkumnou otázkou jsme zjišťovali, v jakém poměru je zastoupení jednotlivých kategorií ve zkoumaných spisech a projevech (viz kapitola 5.2). Zjistili jsme, že obsazení těchto kategorií (viz kapitola 5.2 Seznam spisů a projevů) se liší. Pojmy spadající do kategorie Sociální se objevují v 75 z celkového počtu 385 zkoumaných pojmů. V této kategorii se nacházejí tyto pojmy: sociální poměry, stránka sociální, sociální cíl školy, sociálně-historický cíl školy či sociální ideál.

Opakem jsou projevy, ve kterých se kategorie Humanitní neobjevuje, zastoupena je pouze ve spisech, a to v 17 z celkového počtu 238 zkoumaných pojmů. Jedná se o pojmy idea humanitní, existenční minimum, právo rodinné, právo na práci atd.

VO 3 zněla následovně: „*Jak často a jakým způsobem je ve spisech a audio projevech zachycen fenomén související s oborem sociální pedagogika?*“

Otázka směřuje k oboru sociální pedagogika. Považuji za nutné uvést, že Masaryk je pro oblast sociální pedagogiky významnou postavou. Jeho publikace *Idea humanitní* pokládá otázku související s lidským životem a dále prolíná se soužitím lidí ve společnosti. Důraz klade na revoluci „hlav a srdcí“, tedy o vnitřní změnu člověka, díky níž se mu podaří změnit poměry celé společnosti.¹⁴³

V současné době na humanitní otázku poukazuje také Stanislav Bendl, který humanitní výchovu přirovnává k výchově v rámci celé společnosti. Zmiňuje také sociální pedagogiku, u které se domnívá, že také ona je teorií sociální výchovy.¹⁴⁴

VO 4 zněla následovně: „*Jakým způsobem jsou vypodobňovány ideální dispozice a charakteristika člověka?*“

Jak jsem zmínila u shrnutí této otázky, pojmy vztahující se ke kategorii Dispozice člověka, např. rozum, poctivost, dědičnost, mravnost nebo důvěra, se objevily v obou zkoumaných souborech, tedy ve spisech i audio projevech, v 69 z celkového počtu 385 výrazů. Přihlédneme-li k období, ve kterém své názory projevil, lze považovat jeho popis za matici osobnostních předpokladů, kterými by měli disponovat sociální pedagogové a také učitelé.

¹⁴³ MASARYK, Tomáš Garrigue. *Ideály humanitní: Problém malého národa ; Demokratism v politice*. 2. vyd. Praha: Melantrich, 1990. ISBN 80-7023-036-3.

¹⁴⁴ BENDL, Stanislav. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2016, s. 60–61. ISBN 978-80-7290-881-3.

VO 5 zněla následovně: „*Jak je nejčastěji ve spisech T. G. Masaryka vnímán pojem pedagog?*“

V kategorii Pedagog jsou uvedeny pojmy: učitel by měl nahlédnout do duše dětí, důvěra dítěte k učiteli, učitel je dítěti autoritou, učitel má být přítelem rodiny atd.

Kategorii Učitel obsahují spisy a také projevy v poměru 55 zmínek z celkového počtu 385 výrazů.

Profesní vzdělanost učitele, což koresponduje s tezemi T. G. Masaryka, by měla být v souladu s filozoficko-antropologickým a etickým horizontem. Škola má ve společnosti mimořádný význam, zejména pak samotný učitel, který dbá na zdravý vývoj dětí, aby z něho mohla těžit budoucí společnost.¹⁴⁵

VO 6 zněla následovně: „*Jak je nejčastěji ve spisech a audio projevech T. G. Masaryka zmiňována oblast výchovy?*“

Kategorii Výchova zastupuje 19 pojmů z projevů a spisů T. G. Masaryka. Jedná se o tyto pojmy: vychovávat děti, praktická výchova, výchova náboženstvím nebo výchova národní.

Jeho myšlenky se věnovaly výchově rodinné, ale také výchově v rámci školy. Jak v současné době definuje autor Laca, škola je především instituce výchovně-vzdělávací a podporuje veškeré výchovné úsilí rodičů. Pokud selhává výchova rodiny, je nutné, aby výchovný proces převzala škola. Stejně tak má rodina primární zodpovědnost za zabezpečení potřeb dítěte, pokud však i v tomto aspektu rodina selhává, přebírá roli opět škola, která si plní své funkce s ohledem na žáka a společnost.¹⁴⁶

VO 7 zněla následovně: „*Jak jsou nejčastěji ve spisech T. G. Masaryka zmiňována témata z kategorií Rodina, Společnost, Práce, Člověk a Sebevzdělání?*“

V této výzkumné otázce jsme podrobila zkoumání kategorie, které se v projevech neobjevují. Jedná se o kategorie Rodina, Společnost, Práce, Člověk a Sebevzdělání.

I když v audio projevech nejsou tyto kategorie obsaženy, byly v životě Masaryka dalšími důležitými aspekty pro jeho celoživotní práci.

¹⁴⁵ RIES, Lumír. *Člověk a výchova: k humanizaci školy a edukace*. Ostrava: Oftis, 2008, s. 107–108. ISBN 978-80900745-4-5.

¹⁴⁶ LACA, Slavomír. *Výchova – rodina – hodnoty*. Brno: Institut mezioborových studií, 2013, s. 75. ISBN 978-80-87182-32-1.

Důležitost kladu zejména na jeho dvousvazkové dílo, kde je rodina a výchova v rodině klíčovým tématem. Právě toto téma je pro sociální pedagogiku velmi podstatné, protože se řídí legislativou, která je definována v českém právním řádu, a to v občanském zákoníku – zákonu č. 89/2012 Sb., kde v § 655–975 je vymezen pojem rodina.

Podle Procházky je rodina základním článkem lidské společnosti. Jde o primární fungování osob, které spojují příbuzenské vztahy, a nejvýznamnějším smyslem rodiny je výchova dětí. Zároveň je rodina prvotním a rozhodujícím prostředím, ve kterém je jedinec uváděn do kulturního prostředí – je podroben primární socializaci.¹⁴⁷

Masaryk o rodině pronesl následující: „*V společenské, národní výchově jest rodina jako společnost v malém nejdůležitějším činitelem. Rodina jest jediná sociální jednotka.*“ Rodinu také přirovnává k východisku politiky, dále se také zaměřuje na rodičovství, které je ve svých povinnostech pro muže a ženu stejné.¹⁴⁸

Díky předvýzkumu jsem dospěla k analýze, díky níž jsem získala frekvence předem zvolených kategorií. Některé z těchto kategorií jsem následně rozčlenila na jednotlivé podkategorie. Nyní – díky všem zjištěným datům – jsem mohla přeskupit a sloučit jednotlivé kategorie, abych mohla výsledky lépe interpretovat.

Pokud sloučím kategorii Sociální a Humanitní, vyjde nová kategorie, kterou jsem souhrnně nazvala – Sociální a Humanitní. Sloučím-li kategorii Učitel, Pedagogika, Vzdělání, Žák a Sebevzdělání, dostanu novou kategorii, kterou jsem souhrnně pojmenovala Školské procesy.

¹⁴⁷ PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada, 2012, s. 102. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3470-5.

¹⁴⁸ PRAŽÁK, František a Tomáš Garrigue MASARYK. *T. G. Masaryk jako spoluvůrce české výchovy a školy*. Praha: Josef Rašín, 1919, s. 38. ISBN I 024618.

Tabulka č. 6: Nová kategorizace spisů a projevů TGM

Kategorie témat/ četnosti	Absolutní četnost	Zmínky v %
Školské procesy	154	40,00
Sociální a humanitní	92	23,90
Dispozice člověka	69	17,92
Výchova	19	4,94
Společnost	16	4,16
Rodina	13	3,38
Člověk	12	3,12
Práce	10	2,60
Celkem	385	100,0

Zdroj: Vlastní výzkum

Z výše uvedené tabulky můžeme jasně vidět, že prioritním tématem spisů a audio projevů T. G. Masaryka jsou problémy, které se týkají školství. Vzdělání a procesy, které k oblasti školství neodmyslitelně patří, jsou uvedeny v obou zkoumaných dokumentech. Dále je také nutné upozornit na to, že na druhé pozici jsou problémy související s kategorií Humanitní a Sociální. Je tedy potvrzen původní předpoklad, že Tomáš Garrigue Masaryk při své celoživotní práci přispíval také do oblasti sociální pedagogiky.

Základní platformou ve spisech a projevech T. G. Masaryka jsou pojmy z kategorie Školské procesy, do kterých patří nejen vzdělání žáků, ale i samotných pedagogů, sebevzdělání, díky kterému jedinec rozvíjí své dovednosti, a také samotný žák a jeho vztah k učiteli. Sociální a humanitní problémy obsahují zmínky o poměrech sociálních, rovnocennosti všech občanů, dále také důležitou zmínku o existenčním minimu, právu dětském a rodinném atd. Tyto oblasti jsou ukázkou toho, jak Masaryk promítal problematiku celé společnosti do svých spisů a dále je také formou projevů přenášel ke svému národu.

Je zřejmé, že další oblastí jeho zájmu jsou pojmy z kategorie Dispozice a charakter člověka, která je další frekventovanou zmínkou ve spise. Masaryk upozorňoval zejména na to, že pokud má jedinec předpoklady, například je pracovitý, dosáhne snáze vytyčeného cíle. Domnívám se, že právě tyto podněty měly v jedinci vyvolat snahu a určitou motivovanost.

Dále je také zmíněna kategorie Výchova, která je vyobrazována jako aspekt, který zasahuje do všech oblastí lidského života. Důležitost kladl na to, aby výchova, záměrná či nezáměrná, byla autoritou předávána jako příklad, který nadále rozvíjí a formuje osobnost. Důraz je kladen na výchovu ze strany učitele, který by měl na dítě působit jako doplňující vzor po výchově rodinné. Význam má pro Masaryka také spolupráce učitele s rodinou, respektive s rodiči. Je také nutné podotknout výchovu k národu.

6.3 Doporučení

Obecným cílem mé práce bylo upozornit na osobnost Tomáše Garrigue Masaryka, jehož celoživotní činnosti spadá do sociálně pedagogických souvislostí. Záměrem je na jeho nadčasové myšlenky upozornit a zjistit, zda jsou v oboru sociální pedagogika aplikovány i dnes.

❖ Zvyšovat povědomí o činnostech TGM

Stěžejním cílem je zvýšit informovanost o T. G. Masarykovi, o kterém široká veřejnost zná pouze to, že byl prvním československým prezidentem. Je důležité, aby o jeho životě bylo známo mnohem více – že byl zejména filozofem, bojovníkem za ženská práva, dále také pedagogem a poté politikem. Myslím si, že orientovat se v jeho životní dráze může být přínosné nejen pro pedagogy, ale také například pro předmět dějepis.

❖ Potřeba vzorů

Zejména pro mládež je důležité, aby díky návštěvám např. muzeí získala velkou inspiraci a zážitek, který by pomohl utvářet jejich osobnost. A to zejména hrdost na výjimečnou osobnost, díky níž jsme se stali vyspělou evropskou zemí.

❖ Význam pro sociální pedagogiku

Jeho myšlenky jednoznačně posunuly vnímání nejen praktické, ale také vědního oboru sociální pedagogika. Jeho ideje jsou klíčové pro současné vnímání oboru, a proto se domnívám se, že by bylo vhodné je více zakomponovat do přednášek v rámci oboru sociální pedagogika.

ZÁVĚR

Díky teoretické části je čtenář schopen pochopit, kdo vlastně T. G. Masaryk byl, kde vyrůstal a jaký byl jeho postoj ke vzdělání. Dále se také čtenář dozví, jak do života T. G. Masaryka zasáhly jednotlivé společenské vědy, jako jsou sociologie, filozofie, psychologie a pro jeho dlouhou životní dráhu také politologie. Jeho nadání dále souviselo s pedagogikou, proto jsem se zajímala o jeho profesorskou působnost a jak na své studenty aplikoval své edukační a výchovné metody, které byly velmi nadčasové. Zjistila jsem také, jak probíhala výchova v rodině Masarykových, jak bylo na jeho čtyři děti v rodině nahlíženo a jak se zapojovaly do běžných diskusí.

Zmínila jsme se také o jeho životě v období tzv. Hilsneriády, kdy nebyl každému občanovi milý, ale nakonec si získal většinový obdiv a úctu. Masaryk si zakládal na svých názorech, a to i za cenu toho, že byl odmítán a kritizován širokou veřejností. Díky studiu jeho knih a publikací jsem schopna také já tomuto velikánovi vyslovit svůj obdiv. Jako žena oceňuji jeho činnost související s emancipací žen. Masaryk ženu vnímal jako sobě rovnou, zastával tezi, že také žena má mít právo volit. Zcela výjimečnou je jeho láska k manželce, obdivoval ji a na jejím úsudku mu velmi záleželo. Jakmile čtenář přečte tuto práci, porozumí vývoji jeho osobnosti a pochopí také jeho smýšlení.

V první kapitole práce jsem se věnovala dětství a rodině, velkým vzorem mu byla matka. Zaměřuji se také na jeho vývoj související se vzděláním, respektive obdobím, kdy byl studentem. Dále jsem postupovala ke studiu na vysoké škole, kde jsem představila jeho disertační a habilitační práci, které jsou dodnes fenoménem. Další kapitoly souvisely se společenskými vědami a popisem, kdo a jak Masarykovi dopomohl utvářet jeho názory. Zmínila jsem zejména jeho obdiv k Platonovi. V této práci je na Masaryka poukázáno také jako na pedagoga. Zaměřuji se na jeho výchovné a edukační metody nejen ve škole, ale také při výchově svých dětí. Částí, která byla pro mou práci nejvíce zajímavá, je boj o ženská práva a jeho nadčasové nahlížení na ženu jako na bytost rovnocennou muži.

Byla to právě Charlotta Garrigue, která byla nejen velmi chytrá žena, ale byla obdivována i pro své vlastnosti a pevné postoje. Zajímavou informací, se kterou se čtenář seznámí, je její psychické onemocnění v podobě depresí, kterými trpěla.

Výzkumným cílem praktické části této diplomové práce bylo zjistit, jaký je sociálně pedagogický odkaz T. G. Masaryka. Hlavního výzkumného cíle se podařilo dosáhnout prostřednictvím kvantitativní obsahové analýzy, ke které jsem využila několik jeho spisů

a audio projevů. Díky započatému předvýzkumu jsem vytvořila obsahovou knihu s několika stanovenými kategoriemi, do kterých jsem následně přiřadila nalezené pojmy či slovní spojení. Dále jsem stanovila výzkumné otázky, které byly postupně zobrazeny pomocí tabulek a grafů. Na závěr této praktické části jsem shrnula jednotlivé výzkumné otázky a jejich odpovědi, které byly výstupem analýzy. Z provedeného výzkumu vyplynulo, že sociálně pedagogický odkaz Masarykův tvoří soubor několika myšlenek, který by měl znát každý z nás. Jde například o rovnost všech, což je důležitou otázkou i v současnosti v rámci rostoucí migrace. Dále také poukazují na zjištění v rámci prostřední školy a vzdělání, kde lze sledovat Masarykův pohled na vzdělání a na osobnost učitele či žáka.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] ABRAMS, Lynn. *Zrození moderní ženy: Evropa 1789-1918*. Přeložil Eva LAJKEPOVÁ. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. ISBN 80-7325-060-8.
- [2] ASMUS, Valentin Ferdinandovič. *Antická filozofie*. Praha: Svoboda, 1986. Členská knihnice. Dostupné také z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:40552370-9584-11e3-8e84-005056827e51>
- [3] BAHENSKÁ, Marie. *Počátky emancipace žen v Čechách: dívčí vzdělávání a ženské spolky v Praze v 19. století*. Praha: Libri, 2005. Gender sondy. ISBN 80-7277-241-4.
- [4] BENDL, Stanislav. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2016. ISBN 978-80-7290-881-3.
- [5] BENEŠ, Vít a Petr DRULÁK, eds. *Metodologie výzkumu politiky*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2019. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-283-8.
- [6] BUCKINGHAM, Will et al. *Kniha filozofie*. 2. vyd. Přeložil Otakar VOCHOČ. Praha: Euromedia Group. Universum (Euromedia Group), 2020. ISBN 978-80-242-6597-1.
- [7] BUREŠOVÁ, Jana. *Proměny společenského postavení českých žen v první polovině 20. století*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001. ISBN 80-244-0248-3.
- [8] COLLIN, Catherine et al., 2019. *Kniha psychologie*. 2. vyd.. Přeložil Michaela BUCHTELOVÁ, přeložil Ivana MIČÍNOVÁ, přeložil Otakar VOCHOČ. Praha: Euromedia Group. Universum (Euromedia Group). ISBN 978-80-7617-356-9.
- [9] ČÁP, Jan. *Psychologie výchovy a vyučování*. Praha: Karolinum, 1993. ISBN 80-7066-534-3.
- [10] ČAPEK, Karel. *Nové hovory s T. G. Masarykem*. Praha: Česká expedice, 1992. Hlas. ISBN 80-85281-26-0.
- [11] DAŇHELOVÁ, Ivana. *Historie učitelských ústavů na Moravě a jejich význam pro současnost*. Brno, 2012. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, Institut mezioborových studií Brno. Vedoucí práce Miloslav Jůzl.
- [12] *Deprese*. Havlíčkův Brod: Fragment, 2002. Klíč ke zdraví. ISBN 80-7200-686-x.
- [13] DOLEŽAL, Jaromír. *Člověk Masaryk*. Praha: Riopress, 2002. Masarykova knihnice. ISBN 80-85281-71-6.

- [14] DŘÍMALOVÁ, Eva. *Tomáš Garrigue Masaryk: (z vyprávění, vzpomínek a úvah T. G. M.) : metodický list : pro vnitřní potřebu škol okresu Hodonín*. Hodonín: Okresní pedagogické středisko, 1990.
- [15] EMMERT, František. *Tomáš Garrigue Masaryk: prezident a myslitel*. Brno: CPress, 2017. ISBN 978-80-264-1599-2.
- [16] GARRIGUE MASARYKOVÁ, Alice. Praha: Československý Červený kříž, Praha. Praha: Průmyslová tiskárna, 1935. ISBN I 000545.
- [17] GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2., rozš. české vyd. Přeložil Vladimír JŮVA, přeložil Vendula HLAVATÁ. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0.
- [18] GIDDENS, Anthony a Phillip W. SUTTON, eds. *Sociologie*. Praha: Argo, 2013. ISBN 978-80-257-0807-1.
- [19] HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 4., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.
- [20] *Kniha sociologie*. Přeložil Ivana RYBECKÁ. Praha: Knižní klub, 2016. ISBN 978-80-242-5395-4.
- [21] KOHOUT, Karel. *Základy obecné pedagogiky*. 2., dopl. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. ISBN 978-80-7452-009-9.
- [22] KOSATÍK, Pavel a Michal KOLÁŘ. *Jan Masaryk – pravdivý příběh*. 3. přehléd. vyd. Praha: Mladá fronta, 2009. ISBN 978-80-204-2045-9.
- [23] KOSATÍK, Pavel a Michal KOLÁŘ. *Jan Masaryk – pravdivý příběh*. 3. přehléd. vyd. Praha: Mladá fronta, 2016. ISBN 978-80-204-4346-5.
- [24] KOSATÍK, Pavel. *Jiný T. G. M.* Ilustroval Alexey KLYUYKOV. Praha: Paseka, 2018. ISBN 978-80-7432-919-7.
- [25] LACA, Slavomír. *Výchova – rodina – hodnoty*. Brno: Institut mezioborových studií, 2013. ISBN 978-80-87182-32-1.
- [26] LOVČÍ, Radovan. *Alice Garrigue Masaryková: život ve stínu slavného otce*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta ve vydavatelství Togga, 2007. Opera Facultatis philosophicae Universitatis Carolinae Pragensis. ISBN 978-80-7308-189-8.
- [27] MALACH, Josef. *Pedagogika jako obecná teorie edukace*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2007. ISBN 978-80-7368-291-0.

- [28] MAŘÁKOVÁ, Vendula. *Jan Amos Komenský jako pedagogický myslitel*. Olomouc, 2013. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Katedra společenských věd. Vedoucí práce Petr Zíma.
- [29] MASARYK, Tomáš Garrigue a Jindřich SROVNAL *Sebevražda hromadným jevem společenským moderní osvěty*. 4. české vyd. Praha: Ústav T. G. Masaryka, 1998. ISBN 80-901971-4-0.
- [30] MASARYK, Tomáš Garrigue a Oskar Josef ODSTRČIL. *T. G. M. národu časové odpovědi z jeho díla*. Praha: Zemská rada osvětová, 1947. ISBN I 038094.
- [31] MASARYK, Tomáš Garrigue. *Ideály humanitní: Problém malého národa; Demokraticismus v politice*. 2. vyd. Praha: Melantrich, 1990. ISBN 80-7023-036-3.
- [32] MASARYK, Tomáš Garrigue. *President Masaryk: k jubileu sedmdesátých narozenin*. Prag: A. Haase, 1920.
- [33] MASARYK, Tomáš Garrigue. *Tomáš Garrigue Masaryk 1850–1937: první president Republiky československé, průkopník ideje lidství, buditel národa a tvůrce jeho samostatnosti*. Hostinné: Signum, 1990. ISBN 80-900083-0-5.
- [34] MASARYK, Tomáš Garrigue. *Výbor ze spisů T. G. Masaryka*. Praha: J. Laichter, 1930. ISBN I 075052.
- [35] MASARYKOVÁ, Alice G. *Dětství a mládí: Vzpomínky a myšlenky*. 2. vyd. Praha: Ústav T. G. Masaryka, 1994. ISBN 80-901478-6-0.
- [36] *Masarykův sborník*. Praha: Masarykův ústav (Akademie věd ČR) Ústav T. G. Masaryka (nadace), 1925(1925). ISSN 1801-6286.
- [37] MICHL, J. *Mají býti učitelské ústavy zrušeny? Rozpravy a přednášky státovědecké společnosti 1. 2. 1926*. Praha: Státovědecká společnost, Knihtiskárna Štorkán a spol. Praha-Žižkov, 1926. PK-I-0009 211.
- [38] *Mravní názory*. Praha: Státní nakladatelství, 1923. ISSN I 063498.
- [39] NAKONEČNÝ, Milan. *Lexikon psychologie*. Praha: Vodnář, 2013. ISBN 978-7439-056-2.
- [40] *Národní listy 1905*. Praha: Julius Grégr, 1861–1941, 45(270). ISSN 1214-1240.
- [41] NOVOTNÝ, Lukáš. *Politologie*. 2., dopl. a přeprac. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. ISBN 978-80-7452-003-7.
- [42] NOVÝ, Lubomír. *Filosofie T. G. Masaryka*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. Spisy University J. E. Purkyně v Brně, 1962.
- [43] *Ottova encyklopedie A-Ž*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Ottovo nakladatelství, 2019. ISBN 978-80-7451-676-4.

- [44] POLÁK, Stanislav. *Tomáš Garrigue Masaryk*. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1990. Kdo je-- (Středočeské nakladatelství a knihkupectví). ISBN 80-7057-022-9.
- [45] PRAŽÁK, František a Tomáš Garrigue MASARYK. *T. G. Masaryk jako spoluvůrce české výchovy a školy*. Praha: Josef Rašín, 1919. ISBN I 024618.
- [46] PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada, 2012. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3470-5.
- [47] RIES, Lumír. *Člověk a výchova: k humanizaci školy a edukace*. Ostrava: Oftis, 2008. ISBN 978-80900745-4-5.
- [48] SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada, 2014. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3568-9.
- [49] SKUHROVSKÁ, Eliška. *Učitelé obecných a měšťanských škol v druhé polovině „dlouhého“ 19. století: Teoretická a praktická příprava pro výkon povolání*. Praha, 2017. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Vedoucí práce Jiří Hnilica.
- [50] SOMR, Miroslav. *Dějiny školství a pedagogiky: celostátní vysokoškolská učebnice pro studenty skupiny studijních oborů 76 Učitelství na fakultách připravující učitele v ČSR*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství), 1987.
- [51] SOMR, Miroslav. *Kapitoly z dějin filozoficko pedagogického myšlení*. 2. upr. vyd. České Budějovice: Vlastimil Johanus, 2009. ISBN 978-80-904247-3-9.
- [52] SOUBIGOU, Alain. *Tomáš Garrigue Masaryk*. Praha: Paseka. Historická paměť, 2004. ISBN 80-7185-679-7.
- [53] STAŇKOVÁ, Iva. *Analýza vlivu romské kultury na hodnotový systém žáků*. Zlín: Vydala Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2020. ISBN 978-80-7454-938-0.
- [54] ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 2. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0644-6.
- [55] *TGM – život, dílo a odkaz pro současnost: (soutěž)*. Karviná: Paris, 2014, (3–4), 61–62. ISSN I 545288.
- [56] UTITZ, Emil. *Masaryk als Volkserzieher Festvortrag aus Anlass des 85. Geburtstages des Herrn Präsidenten T. G. Masaryk im deutschen Stadtbildungsausschuss zu Reichenberg: Masaryk jako lidový pedagog Přednáška u příležitosti 85. narozenin prezidenta T.G. Masaryka v německém obecním školském výboru v Reichenbergu*. In: *Masaryk als Volkserzieher Festvortrag aus Anlass des 85. Geburtstages des Herrn Präsidenten T. G. Masaryk im deutschen*

Stadtbildungsausschuss zu Reichenberg. Orbis. Prag: Národní knihovna České republiky – Knihovní fondy a služby, 1935, s. 9–10.

- [57] VESELÁ, Zdenka. Název knihy. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988. ISBN PK-N-0026.885.
- [58] VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK. *Sociální psychologie*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1428-8.
- [59] WITTLICH, Petr a Eva KOSÁKOVÁ. *Herbert Masaryk: Život a dílo*. Praha: Tvorba, 1993. ISBN 80-85386-67-4.

Filmy a dokumenty

- [1] *Hovory s TGM* [film]. Režie Jakub ČERVENKA. Česko: Bontonfilm, 2018.
- [2] Ano, Masaryk 1 (dokument 1997). In: *Youtube* [online]. 4. 7. 2018 [cit. 2021-02-25]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=XaJhoLyeqD0&t=622s>. Kanál uživatele Jiří Macák.
- [3] ČESKÁ TELEVIZE. Případ Anežky Hružové nekončí. In: *Ceskatelevize.cz* [online]. © 2021 [cit. 2021-02-25]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10150778447-historie-cs/221411058220011/>

Projevy TGM

- [1] Projev TGM k 10. výročí Republiky (1/2). In: *Youtube* [online]. 29. 8. 2008 [cit. 2021-02-25]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=Qe6TLi9CIWs>. Kanál uživatele Tomáš Břicháček.
- [2] Projev TGM k 10. výročí Republiky (2/2). In: *Youtube* [online]. 29. 8. 2008 [cit. 2021-02-25]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=9pqgq0EkztY_. Kanál uživatele Tomáš Břicháček.
- [3] Tomáš Garrigue Masaryk - 1. prezident Československa s proslovem k USA. Velmi unikátní snímek!!!. In: *Youtube* [online]. 2. 4. 2013 [cit. 2021-02-25]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=r2tC5fPdE8M>. Kanál uživatele Filip Fifo.
- [4] Unikátní projev T. G. Masaryka. In: *Youtube* [online]. 9. 3. 2020 [cit. 2021-02-25]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=lAjhlG0jPOk>. Kanál uživatele Narodnimuzeum.
- [5] Vánoční projev prezidenta Masaryka 1933. In: *Youtube* [online]. 6. 12. 2020 [cit. 2021-02-25]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=_1kNrlg1k9g. Kanál uživatele Mart'as Rocks.

Internetové zdroje

- [1] ABZ.CZ: SLOVNÍK CIZÍCH SLOV. Antisociální. In: *Slovník-cizich-slov.abz.cz* [online]. © 2021 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/antisocialni>
- [2] ABZ.CZ: SLOVNÍK CIZÍCH SLOV. Patriarcha. In: *Slovník-cizich-slov.abz.cz* [online]. © 2021 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/patriarcha>
- [3] ABZ.CZ: SLOVNÍK CIZÍCH SLOV. Pojem autonomie. In: *Slovník-cizich-slov.abz.cz* [online]. © 2021 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/autonomie>
- [4] ABZ.CZ: SLOVNÍK CIZÍCH SLOV. Pojem integrace. In: *Slovník-cizich-slov.abz.cz* [online]. © 2021 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/integrace>
- [5] ABZ.CZ: SLOVNÍK CIZÍCH SLOV. Pojem materialismus. In: *Slovník-cizich-slov.abz.cz* [online]. © 2021 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/materializmus-materialismus>
- [6] ABZ.CZ: SLOVNÍK CIZÍCH SLOV. Pojem pozitivismus. In: *Slovník-cizich-slov.abz.cz* [online]. © 2021 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/pozitivizmus-positivismus-positivismus>
- [7] ABZ.CZ: SLOVNÍK CIZÍCH SLOV. Pojem reforma. In: *Slovník-cizich-slov.abz.cz* [online]. © 2021 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/reforma>
- [8] ČESKO. Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 2006, částka 84 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-262>
- [9] ČESKO. Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 2004, částka 190 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561#cast1>
- [10] ČESKO. Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 2004, částka 190 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-563>

- [11] David Hume. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2021 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/David_Hume#Spisy
- [12] Demokracie. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2021 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Demokracie>
- [13] DESITIN. Bipolární porucha. *Desitin.cz* [online]. © 2021 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: <https://www.desitin.cz/indikace/bipolarni-porucha/>
- [14] GOOGLE. Pojem Masaryk Tomáš. In: *Google Obrázky* [online]. © 2021 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: https://www.google.cz/search?q=masaryk+tom%C3%A1%C5%A1&sxsrf=AleKk012QipTqj-kn_VQ_AKmhS4EDuyz2Q:1616587846576&tbm=isch&source=iu&ictx=1&fir=s6D1WconjBIBzM%252CM4AoURU7gHePnM%252C_&vet=1&usg=AI4_-kTi763G44hnYc0kRzgDekg7_4TIJg&sa=X&ved=2ahUKEwj0gN-C88jvAhVrpYsKHb2LAVQQ9QF6BAgOEA#imgcr=kU1vOUPsI1efzM&imgdii=tnsML_4ZgEbFCM
- [15] Realismus. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2021 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Realismus>
- [16] SLOVNÍK CIZÍCH SLOV. Multidisciplinární. In: *Infoz.cz* [online]. © 2021 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: <https://www.infoz.cz/multidisciplinari/>
- [17] TOPOLSKÁ, Markéta. *Platónův ideál sofokracie*. Pardubice, 2013. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická. Vedoucí práce Miloslav Průka. Dostupné také z: https://dk.upce.cz/bitstream/handle/10195/51971/TopolskaM_Platonuideal_MP_2013.pdf?sequence=3&isAllowed=y

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

aj.	a jiný, a jiné
H	hypotéza
H ₀	hypotéza nulová
H _A	hypotéza alternativní
mj.	mimo jiné
např.	například
př. n. l.	před naším letopočtem
s.	strana
T. G. Masaryk	Tomáš Garrigue Masaryk
TGM	Tomáš Garrigue Masaryk
tzv.	takzvaný
VO	výzkumná otázka

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1: Kategorizace všech témat	51
Tabulka č. 2: Kategorizace témat spisů T. G. Masaryka	54
Tabulka č. 3: Kategorizace témat audio projevů T. G. Masaryka	55
Tabulka č. 4: Obsahová kniha – záznam kategorie Společnost	66
Tabulka č. 5: Obsahová kniha – záznam kategorie Práce.....	67
Tabulka č. 6: Nová kategorizace spisů a projevů TGM	72

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1: Frekvence výskytu jednotlivých témat	52
Graf č. 2: Komparace témat spisů a projevů T. G. Masaryka.....	56
Graf č. 3: Humanitní – poměr ve spisech T. G. Masaryka	57
Graf č. 4: Sociální poměr ve spisech a projevech T. G. Masaryka.....	58
Graf č. 5: Dispozice a charakteristika člověka ve spisech a projevech T. G. Masaryka	59
Graf č. 6: Dispozice a charakteristika člověka ve spisech a projevech T. G. Masaryka	60
Graf č. 7: Téma pedagog a další související oblasti ve spisech T. G. Masaryka.....	62
Graf č. 8: Téma výchova ve spisech a projevech T. G. Masaryka	63

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1: Rodný dům T. G. Masaryka v Hodoníně	106
Obrázek č. 2: Matka T. G. Masaryka.....	106
Obrázek č. 3: Otec T. G. Masaryka	107
Obrázek č. 4: Domek Masarykových v Čejkovicích	107
Obrázek č. 5: Panský dvůr v Čejči, kde se učil Masaryk kovářem.....	108
Obrázek č. 6: František Satora.....	108
Obrázek č. 7: Anton Le Monnier na snímku z roku 1873	109
Obrázek č. 8: Podobizna T. G. Masaryka z roku 1883	109
Obrázek č. 9: Fotografie T. G. Masaryka	110
Obrázek č. 10: Rodinná fotografie Masarykových.....	110
Obrázek č. 11: Doktorka Alice Masaryková	111
Obrázek č. 12: Žabárna u Valašského meziříčí, později budova YMCA (Mezinárodní Sdružení mladých křesťanů).....	111
Obrázek č. 13: Masaryk ve své knihovně	112
Obrázek č. 14: Karikatura Masaryka, kde je pomyslně „bit“ za své názory	112
Obrázek č. 15: Karikatura Masaryka vyobrazující opovržení studentů.....	113
Obrázek č. 16: Charlotta Garrigue Masaryková v době, kdy se poznala s Masarykem	113
Obrázek č. 17: Charlotta (vlevo) a dcera Alice	114
Obrázek č. 18: Alice Masaryková.....	114

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Slovník pojmů

Příloha P II: Jmenný seznam

Příloha P III: Rešerše použité literatury

Příloha P IV: Obrázky

Příloha P V: Spisy T. G. Masaryka podrobené textové analýze

Příloha P VI: Přepsané projevy T. G. Masaryka podrobené textové analýze

Příloha P VII: Část kódovací knihy

PŘÍLOHA P I: SLOVNÍK POJMŮ

Adolescence

Analýza

Antisemitismus

Antisociální

Autonomie

Demokracie

Demokratizace

Demokratizace

Deprese

Deprese

Edukant

Emancipace

Etika

Filozofie

Hofmeister

Integrace

Krize identity

Liberalismus

Maniodepresivní psychóza (Bipolární porucha)

Macesy

Městský stát

Metoda

Multidisciplinární

Nauka

Nukleární rodina

Obrození

Pansofie

Patriarcha

Pedagog

Politologie

Pozitivismus

Psychologie

Racionalismus

Realismus

Reforma

Schizofrenie

Sociální pedagogika

Sociologie

Typologie

Univerzo

Výchova

Výuka

Vzdělání

PŘÍLOHA P II: JMENNÝ SEZNAM

Abrams, Lynn (1960), profesorka působící na filozofické fakultě na univerzitě v Glasgow.

Aleš, Mikoláš (1852–1913), český malíř a kreslíř, svou tvorbou inspiroval syna Herbarta Masaryka.

Asmus, Valentin Ferdinandovič (1894–1975), ruský filozof, který zpracoval publikaci Antická filozofie.

Bahenská, Marie (1970), zaměřuje se na postavení žen ve vědě, působí na Masarykově ústavu.

Bártová, Eva, spoluautorka publikace Proměny ženy v rodině, práci a ve veřejném životě, kterou vytvořila spolu s Jaroslavou Bauerovou.

Bauerová, Jaroslava, autorka publikace Proměny ženy v rodině, práci a ve veřejném životě.

Bendl, Stanislav (1965), český pedagog a vysokoškolský profesor. Zabývá se především sociální pedagogikou, teorií výchovy.

Beneš, Vít, autor publikace Metodologie výzkumu politiky.

Brentano, Franz (1838–1917), byl německým filozofem a také psychologem, který vyslovil nesouhlasné stanovisko vůči papežskému dogmatu. Svými myšlenkami ovlivnil T. G. Masaryka.

Buckingham, Will (1971), prozaik, spisovatel literatury faktu a filozof.

Burešová, Jana, autorka publikace Proměny společenského postavení českých žen v první polovině 20. století.

Collin, Catherine, klinická psycholožka, je profesorkou na Univerzitě v Plymouthu. Její zájem je upřen na primární péči, duševní zdraví a kognitivně behaviorální terapii.

Comte, Auguste (1798–1857), společenský reformátor a originální myslitel, zakladatel pozitivismu a jeden ze zakladatelů sociologie.

Čáp, Jan, autor knihy Psychologie výchovy a vyučování.

Čapek, Karel (1890–1938), společenský reformátor a originální myslitel, zakladatel pozitivismu a jeden ze zakladatelů sociologie. Vedl hovory s T. G. Masarykem.

Čelakovský, František Ladislav (1799–1852), byl český básník národního obrození, kritik a překladatel.

Červenka, Jakub (1983), producent, jeho dílem je historické dramata Hovory s TGM.

Daňhelová, Ivana – studentka UTB.

Doležal, Jaromír, český literární historik, překladatel a diplomat. Autor publikace Člověk Masaryk.

Dřímlová, Eva, autorka metodického listu z vyprávění, vzpomínek a úvah T. G. M.

Emmert, František (1974), spisovatel a autor literatury faktu o moderních dějinách.

Erikson, Erik (1902–1994), byl německým psychologem, německo-amerického psychoanalytika a zástupce psychoanalytické ichpsychologie.

Giddens, Anthony (1938), britský sociolog známý svou teorií strukturace a holistickým pohledem na moderní společnosti.

Havlík, JUDr., první manžel Olgy Masarykové.

Hendl, Jan, přední odborník v oblasti metodologie vědy a zpracování dat. Zabývá se kvantitativními i kvalitativními metodami v oblasti sociálních a biomedicínských věd.

Hilsner, Leopold (1876–1928), občan židovského původu, který byl pravomocně odsouzen za vraždu Anežky Hrušové. O proces Hilsneriáda se zajímal také Masaryk.

Hume, David (1711–1776), skotský filozof, domyšlením některých důsledků teorie poznání známé jako empirismus poukázal na jeho nedostatky.

Kaizl, Josef (1854–1901), významný český profesor, vědec v oboru politické ekonomie, ekonom a politik, přední český ekonom a přívrženec liberalismu, patřil do skupiny takzvaných realistů okolo Tomáše Masaryka.

Kohout, Karel, autor publikace Základy obecné pedagogiky.

Kolář, Michal (1951), je český psychoterapeut a etoped. Dlouhodobě se zabývá problematikou šikany.

Komenský, Jan Amos (1592–1670), byl českým pedagogem a náboženským filozofem, dále také tvůrcem moderního pojetí výchovy a vzdělání. Je pojen s pojmem pansofie (vševěda).

Kosáková, Eva, spoluautorka publikace zaměřené na osobnost Herberta Masaryka.

Kosatík, Pavel (1962), český novinář, scenárista a spisovatel.

Kramář, Karel (1860–1937), byl českým a československým pravicovým, nacionalistickým politikem, za Rakouska-Uherska předák mladočeské strany, po roce 1918 první ministerský předseda ČSR.

Krásnohorská, Eliška (1847–1926), česká spisovatelka, autorkou jedné z prvních úvah o ženském hnutí *Ženská otázka česká* z.

Laca, Slavomír, autor publikace *Výchova – rodina – hodnoty*.

Le Monére, Anton (1819–1873), policejní ředitel, podporovatel studenta Tomáše Masaryka, který byl spolužákem i přítelem jeho syna Franze. Podílel se na financování Masaryka.

Lovčí, Radovan (1977), český historik.

Mahler, Zdeněk, PhDr. (1928–2018), byl český pedagog, spisovatel, scenárista, publicista a muzikolog. V roce 2005 byl zvolen do předsednictva Masarykova demokratického hnutí. Za své zásluhy mu byl udělen čestný doktorát.

Malach, Josef (1953), vysokoškolský pedagog, zajímá se o vzdělávání dospělých, řízení školství, didaktickou diagnostiku a vzdělávací technologie, publikace z oboru.

Marie Terezie (1717–1780), jediná vládnoucí ženou na českém trůně, během své vlády prosadila reformy, příkladem je reforma z roku 1774 – Školská reforma.

Mařáková, Vendula, studentka Univerzity Palackého v Olomouci.

Masaryk, Herbert Garrigue (1880–1915), český malíř, starší syn prvního Tomáše Garrigua Masaryka. Zemřel předčasně, ještě za života obou rodičů, jeho potomci nakonec zůstali jedinými pokračovateli Masarykova rodu.

Masaryk, Jan Garrigue (1886–1948), československý diplomat a politik, první syn Tomáše Garrigua Masaryka, byl také vyslancem v Londýně, ministrem zahraničí v londýnské exilové vládě.

Masaryk, Josef (1823–1907), otec T. G. Masaryka.

Masaryk, Ludvík (1854–1914), byl český knihtiskař, nakladatel, kavárník, hoteliér a bratr T. G. Masaryka.

Masaryk, Martin (1852–1873), bratr T. G. Masaryka.

Masaryk, Tomáš Garrigue (1850–1937), český filozof, sociolog a politik. Pro tuto práci je stěžejní osobou.

Masaryková, Alice Garrigue (1879–1966), zakladatelka a první předsedkyně Československého červeného kříže, bojovala za zlepšení sociální situace a vzdělávání žen. Byla dcerou Charlotty Garrigue Masarykové a Tomáše Garrigua Masaryka.

Masaryková, Charlotta Garrigue (1850–1923), česká literátka, intelektuálka a feministka amerického původu, manželka Tomáše Garrigua Masaryka.

Masaryková, Olga Garrigue (1891–1978), nejmladší dcera Tomáše Garrigua Masaryka a Charlotty Garrigue Masarykové.

Masaryková, Terezie za svobodna Kropáčková (1813–1887), matka prvního československého prezidenta Tomáše Garrigua Masaryka. Živila se jako panská kuchařka v Hodoníně.

Nakonečný, Milan (1932), český psycholog, historik, profesor, autor řady vysokoškolských učebnic.

Němcová, Božena (1820–1862), česká spisovatelka, která je spojována s emancipačními snahami ženskými i národními.

Novotný, Lukáš, autor publikace zaměřené na politologii?

Nový, Lubomír (1930–1996), český filozof, sociolog a vysokoškolský pedagog, jehož profesní život byl povětšinou spjat s Filozofickou fakultou Masarykovy univerzity.

Platon (427–347 př. n. l.), myslitel a filozof. Zakladatel akademie, zabýval se otázkou člověka a společnosti.

Polák, Stanislav, historik, archivář, autor životopisů, znalec díla Tomáše Garrigua Masaryka.

Pražák, František, autor publikace Masaryk jako spolutvůrce české výchovy a školy.

Procházka, Miroslav, působí na katedře psychologie a pedagogiky v Českých Budějovicích, zaměřuje se na sociální pedagogiku.

Punklová, Božena, operní pěvkyně, členka dámského klubu, spoluzakladatelka Minervy.

Revilliod, Henry, psychiatr ve Švýcarské psychiatrii, druhý manžel Olgy Masarykové.

Ries, Lubomír, autor publikace Člověk a výchova: k humanizaci školy a edukace.

Satora, František (1893–1973), jedním z Masarykových vychovatelů byl katolický kněz.

Schlessinger, Rudolf, generálního rady Anglo-rakouské banky, jehož syna vyučoval, po smrti Le Moniéra u něj pobýval T. G. Masaryk.

Schwaiger, Hanuš (1854–1912), český malíř, grafik a pedagog.

Skuhrovská, Eliška, studentka Univerzity Karlovy v Praze.

Slaměník, Ivan, autor publikace Sociální psychologie.

Sokrates (469 nebo 470–399 př. n. l.), athénský filosof, učitel Platónův, zajímal se o člověka a společnost. Položil základy západního kritického myšlení.

Somr, Miroslav (1931), jeho pozornost se orientuje kolem dějin, které souvisí s rozvojem pedagogiky jako samostatného vědního oboru.

Soubigou, Alain (1965), je současný francouzský historik, řádný profesor pařížské Sorbonny.

Světlá, Karolína (1830–1899), česká spisovatelka, bojovnice za práva žen, která věřila, že ženy jsou schopné studovat a samostatně se rozhodovat.

Šed'ová, Klára, autorka publikace Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách.

Švaříček, Roman (1978), působí na ústavu pedagogických věd, této oblasti věnuje také své výzkumy.

Tyc, Zdeněk (1956), český filmový a televizní režisér. Režíroval dokumentární cyklus Ano, Masaryk 1, 2, 3.

Veselá, Zdenka

Výrost, Jozef, spoluautor Sociální psychologie.

PŘÍLOHA P III: REŠERŠE POUŽITÉ LITERATURY

[1] ABRAMS, Lynn. *Zrození moderní ženy: Evropa 1789–1918*. Přeložila Eva LAJKEPOVÁ. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. ISBN 80-7325-060-8.

Publikace se zabývá zrozením moderní ženy od období francouzské revoluce až po první světovou válku. Autorka se zaměřuje na život žen, jejich sexualitu, práci v domácnosti a pro mou práci důležitým společenským a politickým životem žen.

[2] ASMUS, Valentin Ferdinandovič. *Antická filozofie*. Praha: Svoboda, 1986. Členská knihnice. Dostupné také z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:40552370-9584-11e3-8e84-005056827e51>

Výklad antické filozofie z pohledu marxismu, publikace rozebírá jednotlivé směry a seznamuje s učením myslitelů antické filozofie, zabývá se také přínosem antiky pro filozofii.

[3] BAHENSKÁ, Marie. *Počátky emancipace žen v Čechách: dívčí vzdělávání a ženské spolky v Praze v 19. století*. Praha: Libri, 2005. Gender sondy. ISBN 80-7277-241-4.

V této knize autorka seznamuje čtenáře s osobnostmi českého ženského hnutí. Dále zde popisuje jejich sociální postavení a životní osudy. Zabývá se také průkopnictvím ženských spolků nebo proměnou ženy v rodině a na veřejnosti.

[4] BENEŠ, Vít a Petr DRULÁK, eds. *Metodologie výzkumu politiky*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2019. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-283-8.

Publikace se věnuje souboru metod a metodologií, které jsou využitelné pro obor politologie. Seznamuje čtenáře s metodologickými přístupy.

[5] BENDL, Stanislav. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2016. ISBN 978-80-7290-881-3.

Publikace nahlíží na speciální pedagogiku jako na pedagogickou disciplínu. Zaměřuje se na sociální pedagogiku a její zaměření z hlediska historie, vymezení, cílů a vztahů s jinými vědními disciplínami.

[6] BUCKINGHAM, Will et al. *Kniha filozofie*. 2. vyd.. Přeložil Otakar VOCHOČ. Praha: Euromedia Group, 2020. Universum (Euromedia Group). ISBN 978-80-242-6597-1.

Jedná se o oborovou publikaci, která je určena nejen pro studenty, ale také pro odborníky. Kniha se zabývá vývojem filozofie od počátku jejího vzniku až po současnou dobu. Je řazena chronologicky a seznamuje nás s jednotlivými filozofy a jejich teoriemi.

[7] BUREŠOVÁ, Jana. *Proměny společenského postavení českých žen v první polovině 20. století*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001. ISBN 80-244-0248-3.

Publikace se zabývá ženským hnutím a také společnostmi v první polovině 20. století.

[8] COLLIN, Catherine et al. *Kniha psychologie*. 2. vyd.. Přeložil Michaela BUCHTELOVÁ, přeložil Ivana MIČÍNOVÁ, přeložil Otakar VOCHOČ. Praha: Euromedia Group. Universum (Euromedia Group), 2019. ISBN 978-80-7617-356-9.

Odborná publikace, která vysvětluje veškeré myšlenky týkající se psychologie. Zabývá se vývojem psychologie od počátků až po současnou dobu, seznamuje čtenáře s nejvýznamnějšími psychology.

[9] ČÁP, Jan. *Psychologie výchovy a vyučování*. Praha: Karolinum, 1993. ISBN 80-7066-534-3.

Kniha se zabývá obecnou psychologií, jejími metodami, zákony, ale také psychologickými směry, které souvisí se školou. Dále se věnuje psychologii pro pedagogy, sociální psychologii a psychologii aplikované.

[10] ČAPEK, Karel. *Nové hovory s T. G. Masarykem*. Praha: Česká expedice, 1992. Hlas. ISBN 80-85281-26-0.

Tento spis byl pořízen díky Karlu Čapkovi, který v letech 1925–1935 vedl s T. G. Masarykem rozhovory. Jde o publikaci, která nám přibližuje nejen Masarykův život, ale i jeho názory; jde tedy o kompletní obraz jeho osobnosti.

[11] DAŇHELOVÁ, Ivana. *Historie učitelství na Moravě a jejich význam pro současnost*. Brno, 2012. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, Institut mezioborových studií Brno. Vedoucí práce Miloslav Jůzl.

Jedná se o bakalářskou práci autorky Daňhelové, která se zabývá tématem historie učitelství, jejich významem pro společnost a české národní školství. Zaměřuje se nejen na vzdělání učitelů, ale také na vývoj učitelství.

[12] *Deprese*. Havlíčkův Brod: Fragment, 2002. Klíč ke zdraví. ISBN 80-7200-686-x.

Kniha vymezuje pojem deprese a seznamuje s jejími typy. Upozorňuje také na příznaky, které se prvotně objevují, a klade důraz na pozornost nejbližších. Dále se také věnuje metodám léčby.

[13] DOLEŽAL, Jaromír. *Člověk Masaryk*. Praha: Riopress, 2002. Masarykova knihovna. ISBN 80-85281-71-6.

Publikace se věnuje popisu života T. G. Masaryka a seznamuje čtenáře s osobností tohoto velkého.

[14] DŘÍMALOVÁ, Eva. *Tomáš Garrigue Masaryk: (z vyprávění, vzpomínek a úvah T.G.M.) : metodický list : pro vnitřní potřebu škol okresu Hodonín*. Hodonín: Okresní pedagogické středisko, 1990.

Autorka hodnotí význam života T. G. Masaryka a poukazuje na jeho pokrokové myšlení. Díky tomu vzniká metodický list pro učitele ZŠ. Od období vzniku se koncepce listu několikrát změnila.

[15] EMMERT, František. *Tomáš Garrigue Masaryk: prezident a myslitel*. Brno: CPRESS, 2017. ISBN 978-80-264-1599-2.

Publikace mapuje život T. G. M. Zaměřuje se na jeho dětství, studium a také politiku a rodinu. V knize nalezneme dobové fotografie a dokumenty.

[16] GARRIGUE MASARYKOVÁ, Alice. *Praha: Československý Červený kříž, Praha. Praha: Průmyslová tiskárna, 1935. ISBN I 000545.*

Publikace věnovaná životu Alice Masarykové. Čtenář se zde seznamuje s její osobností a přínosem pro společnost.

[17] GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu. 2., rozš. české vyd. Přeložil Vladimír JŮVA, přeložil Vendula HLAVATÁ. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0.*

Jedná se o metodologickou příručku, která popisuje činnosti, jež by měl výzkumník poznat. Vymezuje výzkumný problém, informační přípravu a to, jak formulovat hypotézy. Publikace se zaměřuje na výzkum kvalitativní a kvantitativní.

[18] GIDDENS, Anthony a Phillip W. SUTTON, eds. *Sociologie. Praha: Argo, 2013. ISBN 978-80-257-0807-1.*

Učebnice, která spadá do oboru sociologie. Giddens je jedním z nejvýznamnějších britských sociologů, zabývá se definováním klíčového tématu a termíny, které s oborem souvisejí.

[19] HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. 4., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.*

Příručka zabývající se kvalitativní metodou; představuje hlavní výzkumné oblasti, popisuje metody sběru dat a jejich kódování, vyhodnocování a následnou interpretaci.

[20] *Kniha sociologie. Přeložil Ivana RYBECKÁ. Praha: Knižní klub, 2016. ISBN 978-80-242-5395-4.*

Oborová publikace, která vysvětluje myšlenky oboru. Provází čtenáře vývojem sociologie od počátku až po současnost. Kniha je chronologicky řazena a seznamuje čtenáře s odborníky oboru, jejich myšlenkovými směry a teoriemi.

[21] KOHOUT, Karel. *Základy obecné pedagogiky*. 2., dopl. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. ISBN 978-80-7452-009-9.

Jedná se o učební text, kde autor poukazuje na otázky související s pedagogikou v praxi, ale také v teorii; zaměřuje se rovněž na metodické otázky vzdělávání.

[22] KOSATÍK, Pavel a Michal KOLÁŘ. *Jan Masaryk – pravdivý příběh*. 3. přehled. vyd. Praha: Mladá fronta, 2009. ISBN 978-80-204-2045-9.

[23] KOSATÍK, Pavel a Michal KOLÁŘ. *Jan Masaryk – pravdivý příběh*. 3. přehled. vyd. Praha: Mladá fronta, 2016. ISBN 978-80-204-4346-5.

Životopis Jana Masaryka, který byl zpracován na základě dostupné literatury a neznámých archivních pramenů. Kniha předkládá čtenáři „portrét“ osobnosti, životních postojů a také nepolitické činnosti, které se později věnoval, zahraniční politika.

[24] KOSATÍK, Pavel. *Jiný T. G. M.* Ilustroval Alexey KLYUYKOV. Praha: Paseka, 2018. ISBN 978-80-7432-919-7.

Vyobrazení života TGM v zásadních událostech, které se pojí s jeho celoživotní dráhou. Kniha je rozdělena na kapitoly, kdy každá z nich vymezuje určitou událost a seznamuje čtenáře s fakty, které nám pomáhají pochopit jeho smýšlení a postoje.

[25] LACA, Slavomír. *Výchova – rodina – hodnoty*. Brno: Institut mezioborových studií, 2013. ISBN 978-80-87182-32-1.

Slovenský autor se zaměřuje na výchovný proces v rodinném prostředí, poukazuje na hodnoty rodiny a také na vliv rodiny pro utváření identity jedince.

[26] LOVČÍ, Radovan. *Alice Garrigue Masaryková: život ve stínu slavného otce*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta ve vydavatelství Togga, 2007. Opera Facultatis philosophicae Universitatis Carolinae Pragensis. ISBN 978-80-7308-189-8.

Kniha představuje Alici Masarykovou nejen jako dceru prvního Československého prezidenta, ale také upozorňuje čtenáře na její výjimečnost a pole působnosti, a to nejen v oblasti sociální práce.

[27] MALACH, Josef. *Pedagogika jako obecná teorie edukace*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2007. ISBN 978-80-7368-291-0.

Studijní opora, která slouží ke studiu základům pedagogiky. Je určena pro studenty pedagogických studijních oborů. Jsou zde nejen důležité poznatky a zkušenosti, ale také úkoly a náměty pro praxi.

[28] MAŘÁKOVÁ, Vendula. *Jan Amos Komenský jako pedagogický myslitel*. Olomouc, 2013. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Katedra společenských věd. Vedoucí práce Petr Zíma.

Bakalářská práce autorky Mařákové, která se věnuje tématu J. A. Komenský jako pedagog a myslitel. Práce vymezuje jeho život, názory a myšlenky.

[29] MASARYK, Tomáš Garrigue a Jindřich SROVNAL. *Sebevražda hromadným jevem společenským moderní osvěty*. 4. české vyd. Praha: Ústav T. G. Masaryka, 1998. ISBN 80-901971-4-0.

Masarykova první vědecká práce, která se zabývá příčinou sebevraždnosti.

[30] MASARYK, Tomáš Garrigue. *President Masaryk: k jubileu sedmdesátých narozenin*. Prag: A. Haase, 1920.

Obrazová publikace vydaná k 70. jubileu narození T. G. M. Vyobrazuje jeho život a období v průběhu 1. světové války a dále jeho roli při vzniku Československa.

[31] MASARYK, Tomáš Garrigue. *Tomáš Garrigue Masaryk 1850–1937: první prezident Republiky československé, průkopník ideje lidství, buditel národa a tvůrce jeho samostatnosti*. Hostinné: Signum, 1990. ISBN 80-900083-0-5.

Publikace se věnuje životu T. G. M., jeho pohledu na lidství; přináší zejména pohled na Masaryka jako na prvního Československého prezidenta.

[32] MASARYKOVÁ, Alice G. *Dětství a mládí: Vzpomínky a myšlenky*. 2. vyd. Praha: Ústav T. G. Masaryka, 1994. ISBN 80-901478-6-0.

Knihy psané Alicí Masarykovou, která vyobrazuje své životní osudy, vzpomíná na období svých mladých let. Vzpomíná nejen na svou rodinu, ale také na události, která utvářely její pozdější názory.

[33] *Masarykův sborník*. Praha: Masarykův ústav (Akademie věd ČR) Ústav T. G. Masaryka (nadace), 1925 (1925). ISSN 1801-6286.

Jedná se o časopis, ve kterém jsou články o T. G. Masarykovi.

[34] MICHL, J. *Mají býti učitelské ústavy zrušeny? Rozpravy a přednášky státovědecké společnosti 1. 2. 1926*. Praha: Státovědecká společnost, Knihhtiskárna Štorkán a spol. Praha-Žižkov, 1926. PK-I-0009 211.

Přednášky, které představují náhled na problematiku školských ústavů; zaobírají se otázkou školství.

[35] *Mravní názory*. Praha: Státní nakladatelství, 1923. ISSN I 063498.

Jedná se publikaci, která je výborem přednášek, projevů a prací T. G. Masaryka. Díky těmto projevům je čtenář schopen si uvědomit, v čem tkví jeho myšlenky a jaké měl záměry pro společnost.

[36] NAKONEČNÝ, Milan. *Lexikon psychologie*. Praha: Vodnář, 2013. ISBN 978-7439-056-2.

Publikace se zabývá obsáhlými hesly z psychologie, právě tato hesla jsou tematicky, včetně pojmů dlouhodobě opomíjených.

[37] *Národní listy 1905*. Praha: Julius Grégr, 1861–1941, 45(270). ISSN 1214-1240.

Národní noviny, které vycházely v letech 1861–1941. Jsou zde zachyceny články zabývající se tehdejší problematikou.

[38] NOVOTNÝ, Lukáš. *Politologie. 2., dopl. a přeprac. vyd.* Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. ISBN 978-80-7452-003-7.

Výklad se věnuje významu a smyslu politologie, v kontextu společenských věd.

[39] NOVÝ, Lubomír. *Filosofie T. G. Masaryka*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. Spisy University J. E. Purkyně v Brně, 1962.

Publikace věnují se filosofickým myšlenkám T. G. Masaryka; publikace nahlíží na důležité filosofické myšlenky, které byly velmi nadčasové.

[40] *Ottova encyklopedie A-Ž. 3. aktualiz. vyd. Praha: Ottovo nakladatelství. ISBN 978-80-7451-676-4.*

Rozsáhlá publikace, která slouží jako praktický slovník. Pomáhá ucelit aktuální informace. Obsahuje více než 10 000 stručných, abecedně uspořádaných výkladových i odkazových hesel ze všech vědních oborů.

[41] **PRAŽÁK, František a Tomáš Garrigue MASARYK. *T. G. Masaryk jako spoluvůrce české výchovy a školy. Praha: Josef Rašín, 1919. ISBN I 024618***

Publikace, v níž jsou zaznamenány nadčasové teze T. G. Masaryka. Zmiňuje se o výchově nejen v rámci školy, ale také o výchově v rodině.

[40] **POLÁK, Stanislav. *Tomáš Garrigue Masaryk. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1990. Kdo je-- (Středočeské nakladatelství a knihkupectví). ISBN 80-7057-022-9.***

Vyobrazení životní dráhy T. G. Masaryka, a to od jeho dětství a mládí až po jeho politickou činnost.

[43] **PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika. Praha: Grada, 2012. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3470-5.***

Publikace přináší ucelenější přehled sociální pedagogiky a také komplexní pohled na minulost i současnost tohoto oboru. Zaměřuje se zejména na oblasti, jako je vliv prostředí a výchovy, sleduje rozmanitost výchovných vlivů jednotlivých sociálních prostředí a koncentruje se na některé činnosti, v nichž se realizuje sociálně pedagogická praxe.

[44] **RIES, Lumír. *Člověk a výchova: k humanizaci školy a edukace. Ostrava: Oftis, 2008. ISBN 978-80900745-4-5.***

Knih se zabývá zejména výchovou, která je vnímána jako prostředník k humanizaci společnosti; dále zmiňuje i výchovu v rámci školy.

[45] **SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky. Praha: Grada, 2014. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3568-9.***

Publikace uvádí čtenáře do metodologie a empirického výzkumu sociálních věd, provádí jej jeho jednotlivými etapami a poskytuje vodítka pro případnou samostatnou vědeckou práci v oblasti výzkumu médií.

[46] SKUHROVSKÁ, Eliška. *Učitelé obecných a měšťanských škol v druhé polovině „dlouhého“ 19. století: Teoretická a praktická příprava pro výkon povolání*. Praha, 2017. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Vedoucí práce Jiří Hnilica.

Diplomová práce se věnuje přípravě učitelů obecných a městských škol. Seznamuje nás s dobovou legislativou a osnovami učitelských ústavů, obecných a městských škol.

[47] SOMR, Miroslav. *Dějiny školství a pedagogiky: celostátní vysokoškolská učebnice pro studenty skupiny studijních oborů 76 Učitelství na fakultách připravující učitele v ČSR*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství), 1987.

Učebnice obsahující vývoj školství a pedagogiky.

[48] SOMR, Miroslav. *Kapitoly z dějin filozoficko pedagogického myšlení*. 2. upr. vyd. České Budějovice: Vlastimil Johanus, 2009. ISBN 978-80-904247-3-9.

Publikace se zabývá klasickou filozofií a filozofií pedagogiky. Dále se také zaměřuje na význam českého pokusného a reformního školství a o vysokoškolské vzdělání učitelů v Československu.

[49] SOUBIGOU, Alain. *Tomáš Garrigue Masaryk*. Praha: Paseka, 2004. Historická paměť. ISBN 80-7185-679-7.

Publikace francouzského historika, který zpracoval životopis T. G. Masaryka. Podklady k této knize autor shromažďoval deset let, z nichž pět strávil v českých archivech.

[50] STAŇKOVÁ, Iva. *Analýza vlivu romské kultury na hodnotový systém žáků*. Zlín: Vydala Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2020. ISBN 978-80-7454-938-0.

Disertační práce paní doktorky Staňkové, která se v širším úhlu pohledu věnuje kultuře jako jedné z determinant edukace romských žáků.

[51] ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 2. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0644-6.

Publikace obsahující popis, jak správně dělat výzkum; první část je věnována základním otázkám, které se vážou k metodologii kvalitativního výzkumu, následují základní metody, analýza dat atd.

[52] *TGM – život, dílo a odkaz pro současnost: (soutěž)*. Karviná: Paris, 2014, (3–4). ISSN I 545288.

Soutěž, která se koná každý rok. Tentokrát se jedná o XI. ročníku soutěže TGM.

[53] MASARYK, Tomáš Garrigue a Oskar Josef ODSTRČIL. *T. G. M. národu časové odpovědi z jeho díla*. Praha: Zemská rada osvětová, 1947. ISBN I038094.

Spisy z roku 1947, ze kterých byla prováděna obsahová analýza. Publikace zachycuje několik okruhů, kterými se Masaryk zabýval.

[54] MASARYK, Tomáš Garrigue. *Výbor ze spisů T. G. Masaryka*. Praha: J. Laichter, 1930. ISBN I075052.

Spisy z roku 1930, ze kterých byla prováděna obsahová analýza. Publikace zachycuje několik okruhů, kterými se Masaryk zabýval.

[55] MASARYK, Tomáš Garrigue. *Ideály humanitní: Problém malého národa; Demokratism v politice*. 2. vyd. Praha: Melantrich, 1990. ISBN 80-7023-036-3.

[56] UTITZ, Emil. *Masaryk als Volkserzieher Festvortrag aus Anlass des 85. Geburtstages des Herrn Präsidenten T. G. Masaryk im deutschen Stadtbildungsausschuss zu Reichenberg: Masaryk jako lidový pedagog Přednáška u příležitosti 85. narozenin prezidenta T. G. Masaryka v německém obecním školském výboru v Reichenbergu*. In: *Masaryk als Volkserzieher Festvortrag aus Anlass des 85. Geburtstages des Herrn Präsidenten T. G. Masaryk im deutschen Stadtbildungsausschuss zu Reichenberg*. Prag: Národní knihovna České republiky – Knihovní fondy a služby, 1935, s. 9–10.

[57] VESELÁ, Zdenka. *Název*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988. ISBN PK-N-0026.885. ISSN PK-N-0026.885.

Autorka se zabývá otázkou školství.

[58] VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK. *Sociální psychologie*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1428-8.

Publikace, která představuje sociální psychologii jako celek sestavený ze zásadních témat podstatných pro porozumění tomu, co je sociální psychologie, čím se zabývá, jaké metodologické postupy používá a kde je využívána v praxi.

[59] WITTLICH, Petr a Eva KOSÁKOVÁ. *Herbert Masaryk: Život a dílo*. Praha: Tvorba, 1993. ISBN 80-85386-67-4.

Kniha, která je věnována Herbertu Masarykovi. Jsou zde také vyobrazeny kresby a díla tohoto nadaného malíře.

PŘÍLOHA P IV: OBRÁZKY

Obrázek č. 1: Rodný dům T. G. Masaryka v Hodoníně

Obrázek č. 2: Matka T. G. Masaryka

Obrázek č. 3: Otec T. G. Masaryka

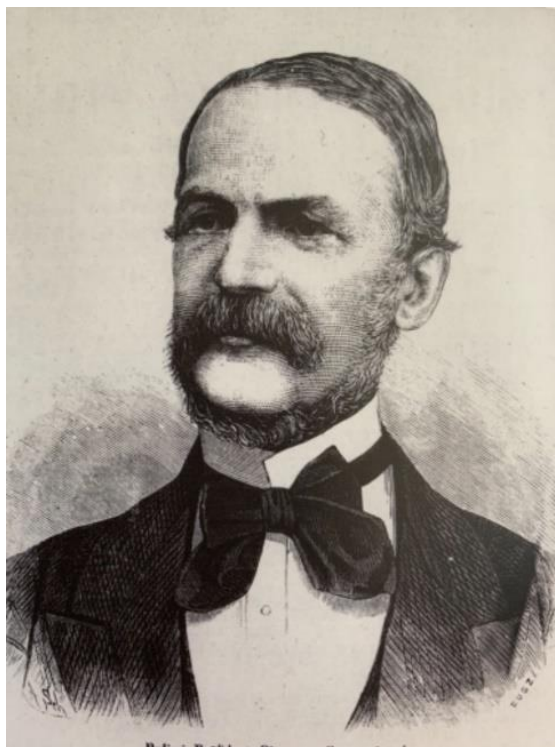
Obrázek č. 4: Domek Masarykových v Čejkovicích

Obrázek č. 5: Panský dvůr v Čejči, kde se učil Masaryk kovářem

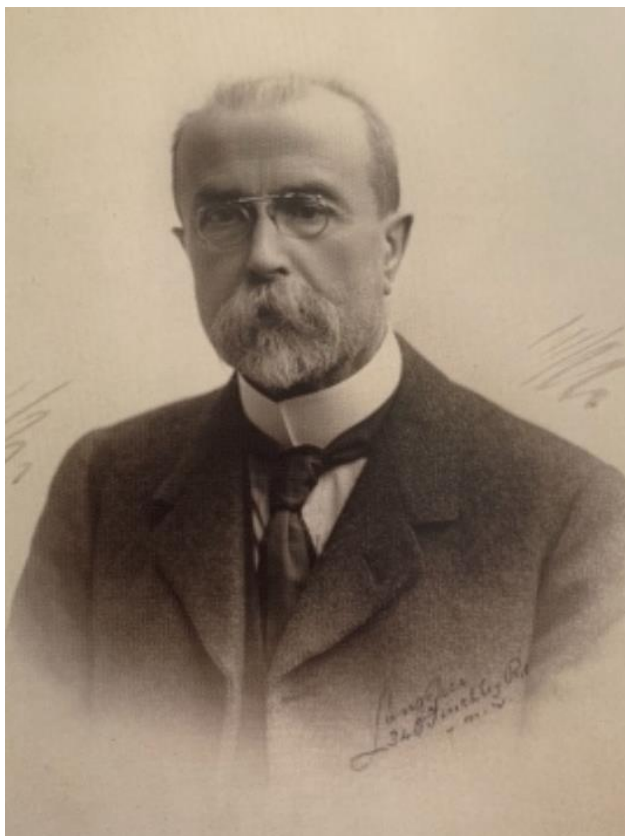
Obrázek č. 6: František Sator

Obrázek č. 7: Anton Le Monnier na snímku z roku 1873

Obrázek č. 8: Podobizna T. G. Masaryka z roku 1883

Obrázek č. 9: Fotografie T. G. Masaryka

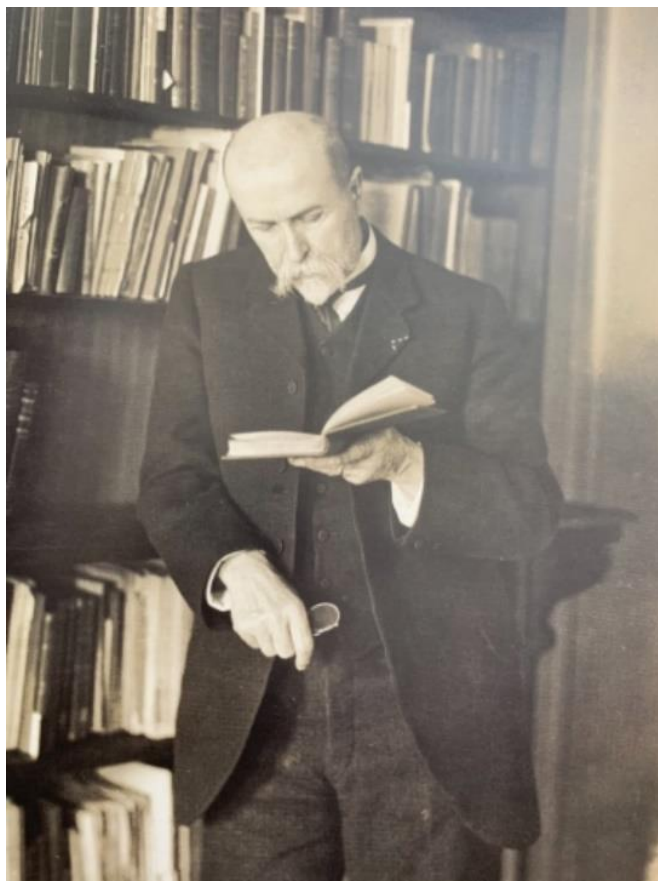
Obrázek č. 10: Rodinná fotografie Masarykových

Obrázek č. 11: Doktorka Alice Masaryková

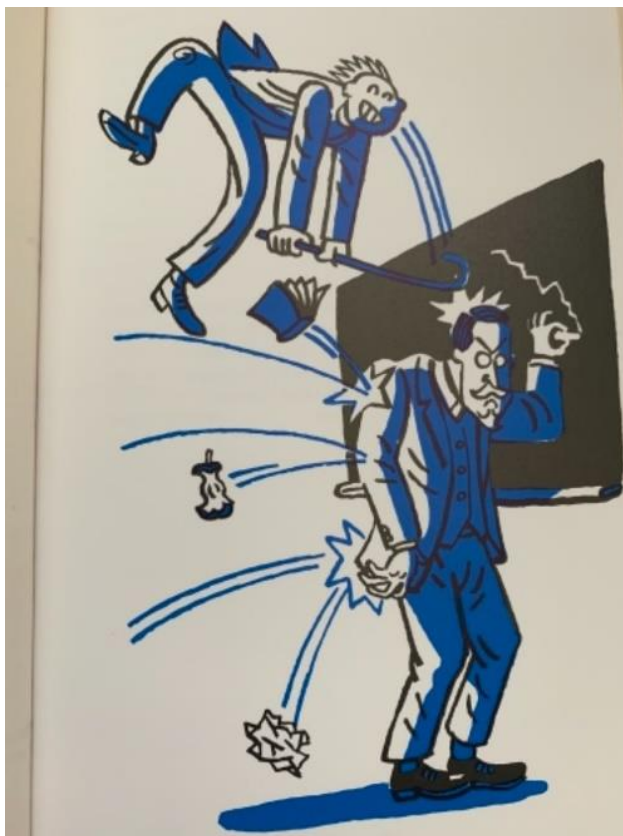
Obrázek č. 12: Žabárna u Valašského meziříčí, později budova YMCA (Mezinárodní Sdružení mladých křesťanů)

Obrázek č. 13: Masaryk ve své knihovně

Obrázek č. 14: Karikatura Masaryka, kde je pomyslně „bit“ za své názory

Obrázek č. 15: Karikatura Masaryka vyobrazující opovržení studentů

Obrázek č. 16: Charlotta Garrigue Masaryková v době, kdy se poznala s Masarykem

Obrázek č. 17: Charlotta (vlevo) a dcera Alice

Obrázek č. 18: Alice Masaryková

PŘÍLOHA P V: SPISY T. G. MASARYKA PODROBENÉ TEXTOVÉ
ANALÝZE

IX

DÍTĚ. ŠKOLA. UČITEL

120.

Dětem

Přeju Vám, jak jsem to slýchal od malička, zdraví a Boží požehnání. Abyste byly a zůstaly dlouho zdravé, musíte se o to přičinit; a není to nic těžkého: pečujte o čistotu svého těla, nebojte se vody, myjte se s chutí, koupejte se a plavte, pohybujte se čile na čerstvém vzduchu a dejte se ohřávat sluníčkem; větrejte si světnici a byt.

V jídle buďte střídme, vystříhejte se všeho mlsání a nepijte žádných nápojů alkoholických.

Hrejte si vesele, ale když se učíte, když pracujete, učte se a pracujte vážně. Nevyhýbejte se práci i když jste na školách; já sám jsem vděčný za to, že jsem byl na řemesle. Jen práci se člověk stává praktickým.

Sokolujte a cvičte tělo hrami a rozumným sportem.

Přemýšlejte, když dorůstáte, o tom, co chcete být. Ať budete dělníkem, ať rolníkem, ať řemeslníkem, ať učitelem, ať technikem, ať umělcem nebo spisovatelem, zkrátka - ať budete čímkoli, vždycky buďte pilnými a poctivými pracovníky. Všichni jsme povoláni k práci, každý na svém místě a podle svých vloh; společnost musí mít pracovníky rozmanité, práce musí být účelně rozdělená a uspořádaná, ale všichni, kdo poctivě pracujeme, jsme si v práci rovni - dobrý dělník není méně hodný než dobrý prezident. Slyšely jste jistě o neštěstí

na Poříčí - tam nebylo té poctivé práce, ať už je vinen ten neb onen. Poctivá práce živí lidi, poctivou prací živíme se jedenkaždý a živíme své bližní. Když svého bližního máme milovat, jak se nám to správně přikazuje od dětství, tož jej musíme milovat prací, ne holými slovy. Život bez obětí není životem pěkným.

Milé děti! Dorostete brzy - čas letí! - a budete otcové a matky; proto se ke svým rodičům chovejte tak, jak si budete přát, aby se Vaše děti chovaly k Vám. Ve všem svém jednání se držte pravidla, abyste se chovaly ke všem lidem tak, jak si přejete a budete přát, aby se tito chovali k Vám.

Zanedlouho zákony republiky povolají Vás ke službě veřejné; budete vojáky, budete v obcích obecními staršími, budete poslanci. V každém postavení konejte svou občanskou povinnost; milujte republiku, která Vám svým demokratickým zřízením zabezpečuje svobodu, milujte svou zemi, svůj národ a jazyk.

Musíte žít v přátelské shodě se všemi občany, ať se různíte povoláním, ať jazykem, ať náboženstvím. Jsme si všichni rovni, musíme všichni být stejně svobodni, nesmíme nikoho v ničem znásilňovat.

A Vy, děti pražské, až přijdete do veřejného života, dbejte toho, aby Praha skutečně byla nás všech matičkou, aby byla městem měst.

Snad tu přede mnou mezi Vámi stojí budoucí prezident republiky. A tož ty milý budoucí presidente - budeš muset všem spoluobčanům a celému světu bez bázně hledět do očí, neboť budeš poctivě provádět naše vysoké ideály, ideály našich dějin. Za třicet, za čtyřicet let, ty budoucí presidente, budeš z tohoto místa mluvit k dětem a mládeži; řekni jim pak: Před lety slíbili jsme si zde s prvním prezidentem, že všichni budeme vždycky a za všech okolností se řídit příkazem našich předků, jež čtete tam na té vlajce na Hradě: Pravda vítězí!

Slyšíte, jak je živá, jak se vlní a mluví - střežte ji a předejte neposkvrněnou příštím pokolením!

120 - T. G. Masaryk školním dětem, 27. října 1928.

121.

Rodiče a děti

Uvažuje-li se v pedagogice stále jen o dětech, je to jen jedna její stránka, ta lehčí. Hlavními v pedagogice musí být starší. Dobře řekl saský ministr: »S mladými bych si již pomohl, ale se starými je to zlé.« Chtěj nechtěj mají dorostlí vliv na okolí mladší; proto vychovávat děti, znamená vychovávat sebe. Který učitel si není jasně vědom toho, že má vychovávat sebe, ten nemá poněti o vychování. Kde cíl společnosti jest prochnut úsilím mravně se uvědomit, tam jest o děti dobře postaráno. *Běda dětem, kde se starší nevychovávají!*

Zapomínáme při této vzájemnosti, že *dítě není jen žákem, ale také učitelem starších*, tím mocnějším snad, že ani neví o své vychovatelské moci a síle. Vliv mladších na starší jest v každém ohledu ohromný, byť si ho nikdo ani nebyl vědom, jest rozsáhlý, všeobecný, nejen na rozum, též na cit. Jestliže bychom se od dětí méně učili, tedy mnoho se jimi vychováváme...

Pro své děti jsou rodiče všeho schopni. Právem se nesmí zapomínat na tuto vzájemnost, mějme na mysli pořád sociální stránku školy, vychování. S tohoto hlediska sociálního především běží o poměr jednotlivce k rodině, o rodinu vůbec. Musíme si uvědomit, že výchova a vyučování vlastně začíná prvními dny života, ba před tím. Proto ty stále se kupící vlivy rodiny, které ustalují pak myšlenky, city dětí právě v té době, kdy, jak psychologové a fyziologové říkají, mozek a duševní síly nejvíce se formují, jsou v mládí tak důležité. Rodina

jest společnost v malém. Poměr rodičů i dětí jest odlesk, do jisté míry obdoba sociálních poměrů, nadřadění, podřadění, souřadění jednotlivců.

Své děti vychováváme již tím, jak v mládí sami žijem, a to dvojnásobem. Nezapomínejme na vlivy dědičnosti jak fyziologické, tak psychologické. Člověk zhyralý, mrhající svými silami, vychovává také již budoucí pokolení. To jest pedagogika - ovšem velmi špatná; neboť dle zákonů dědičnosti formuje se nejen fyziologicky, ale také duševně plod dítěte. Ovšem, kdo by pamatoval ve svém mládí, v bujném 16. neb 18. létě, že on jest pedagogem v tom smyslu dědičnosti! A jest jim. Od pokolení k pokolení táhne se dědičný hřích i dědičná ctnost. Nejen co do mozku, fyziologicky vůbec, ale i duševně formuje se naším celým životem budoucí pokolení. Do které míry se tak děje, to připouští spory, ale že jsou takové vlivy, zdá se být dokázáno. Proto, měla-li pedagogika stará pravidlo nejstarší: *cti otce svého . . . atd.*, pedagogika moderní přidá k tomu příkázání: *cti duši svého dítěte, cti duši dětí svých dětí, cti duši budoucích pokolení!* Pamatuji nejen na své dítě, ale též na děti dětí svých!

122.

Žák a učitel

Vliv školy po stránce sociální musí být posuzován ještě s hlediska, jaký jest poměr žáka k učiteli. K tomu by se dalo mnoho povědět. Má-li se vcelku jedno pravidlo říci, tedy bude ideálem ve škole, *aby žák měl učitele rád, mohl mít rád, po případě, aby mu důvěřoval.* To ovšem předpokládá důvěrný styk s každým jednotlivým žákem - padá zde na váhu opět přeplnění škol - aby učitel dovedl nahlédnouti do duší dětí, aby mu děti

důvěřovaly. Jestliže toho docíleno, pak vše ostatní samo sebou se již poddá. Ne strach, ne bázeň, ne přílišná úcta, ale vzájemná důvěra dítěte k učiteli a obráceně. Již Sokrates řekl, že se žák učí od učitele, kterého má rád.

Učitel arcí jest ve škole autoritou v každém slova smyslu, to, co král, monarcha ve státě, kapitán na loďi - autoritou tím větší, že právě rozdíl věku zde padá na váhu. Učitel ani neví, jak ohromnou autoritou jest dítěti, a málokterý pozoruje, jak dítě vůči ní postupuje, mění své city, jak se z počátku na něj dívá, jak ho pozoruje, více než učitel myslí, jak se přeměňuje tento důvěrný poměr. Jest věcí učitelovou, jak si svou autoritu zařídí. Abych mluvil dále v období politické, učitel může být despotou, monarchou, ústavním králem, konečně presidentem demokratickým. - - - Způsob, zvyk, příklad, jak si dítě navyká býti pod autoritou, má velikou důležitost sociální. Škola vychovává pro veškerý život. Tento zvyk je důležitější, než všechna práva politická, než všechny parlamentarism. Na jakou autoritu navykne dítě v osobě učitelově, tak bude posuzovat každou autoritu; jak se chová k učiteli, tak se bude chovat ke každému.

123.

Autorita učitelova v rodině a obci

Má-li učitel být přítelem dítěte, má být také přítelem rodiny. Rodina si má vážit učitele svého dítěte, a pokud možno, má s ním obcovat, aby učitel mohl být rádcem v rodině. Jak má učitel vychovat od 6. - 12. roku 120 žáků, když každému může věnovat několik vteřin a jsou-li k tomu poměry v rodině zcela jiné? Styk s rodinou za účelem pedagogickým jest obtížný a vyžaduje především diskretnosti. Třeba si počínat velice opatrně; staří lidé se dávají těžko vychovávat. Vychování ve

škole musí být doplněno výchovou rodiny. Je-li ve škole učitel autoritou, musí mít alespoň nepřímý vliv na výchovu v rodině; musí rodičům povědět, čeho třeba, aby se doplnilo, čeho se má školou dosáhnout. - - -

Konečně, má-li být učitel autoritou v rodině, musí být autoritou v obci. Musí být politicky naprosto nezávislý. Nejen že musí mít politická práva jako každý jiný občan, ale musí mít i svobodu. - - - Této autority se dosáhne, když učitel bude vedle vlastností mravních vzdělaný, snad nejvzdělanější v obci, ať již vzdělání dosáhne sebevzděláním nebo na školách. Dnes jest nejen politickým, ale i pedagogickým požadavkem, aby učitel dosáhl vzdělání vyššího.

124.

Cíl školy

Promluvme si o cíli moderní školy. Nelze stanoviti cílem školy pouhé rozšiřování vědomosti, jakési učení pro učení. *Její cíl jest a musí být životní* - t. j. připravovat pro plný život individuální a sociální. Tu můžeme přijmouti, co Rousseau pravil: »Nežil nejdéle člověk ten, který čítá nejvíce let, ale člověk, který život cítil nejvíce.«

Člověk celou svou přirozeností je bytostí sociální, politickou. Sám jeden nejsme nic, jsme článkem rodiny užší, širší, kmenu, národa, církve, státu. Proto cíl každého z nás je sociální, tedy i cíl školy.

Jestliže sociální, pak doplníme: sociálně-historický. Chci tím říci, že si musíme uvědomovat, kam vývoj celé společnosti naší, jejíž členy jsme, spěje. Všecko studium moderních věd a společností - považte, jak se pilně pěstuje historie, národní hospodářství, sociologie, statistika, sociální vědy vůbec - dává lidskému myšlení zvláštní

ráz a svět. Uvědomujeme si, kam spěje náš vývoj; dnes všichni hledíme k budoucnosti. Chceme především vědět, co jest, a co bude, nejen, co bylo.

Všeliká praxe jest právě jen praxe k jistému cíli, a mluvíme-li in concreto o cíli školy, zcela určitě chceme vědět, kam společnost spěje. Nestačí nějaké mlhavé ideály, chci vědět, jak a kam se společnost vyvíjí, chci pochopit místo své, národa v tom vývoji.

121, 122, 123, 124 - Z pedagogických statí uveřejněných
v Českém učiteli 1899 - 1900.

Praktické vědomosti. Výchova k činnosti

Celkem jest veliký nedostatek školy, že učebné předměty z valné části nejsou časové. Žák vlastně ve všem tom, co mu škola skýtá, není doma, škola a život tvoří k sobě protivu. Školy neposkytují dosti *praktických vědomostí*.

Tyto »praktické vědomosti«
hned určitěji objasním. Nechci říci, že škola má poskytovat jen takové vědění, které se hned dá zužitkovat; zrovna tak jako latina a řečtina u většiny nemůže být v pozdějším životě zužitkována, zrovna tak matematika a přírodní vědy nemohou být od mnohých zužitkovány. Tedy v tomto smyslu školské vědění nenazývám nepraktickým; jde tu o stupeň té nepraktičnosti. Zdá se mi však, že naše škola vychovává k jistému snilství a fantastování. Co pak rozumím »nepraktičností«, to Goethe vystihl výtečně slovy: »*Ostatně nenávidím všechno, co mne jen poučuje, nerozmnožujíc mou činnost a bezprostředně mne neoživujíc.*«
A právě o tuto činnost mi jde, že se nám totiž ve škole dostává příliš málo podnětů k duševní činnosti.

Život je širší než škola

Škola již není tím, čím bývala ve středověku a ve starších časech, kde vzdělávací prostředky mimo školu byly velmi nepatrné. *Nyní to, co myšlení pohání, totiž živoucí ideje, nesmíme hledat ve škole, nýbrž spíše mimo školu.* Divadlo, knihy, časopisy a noviny, tyto a jiné vzdělávací prostředky, které jsou každému dnes po ruce, jsou to, které již naši útlou mládež povzbuzují.

Následkem toho objevuje se mládeži škola tísňovou a utlačující. Nejsou-li učitelé na výši své doby, ztrácí škola svůj půvab a svou moc; proto pro své vzdělání musíme uznávat jako důležitého činitele samovychování. Aby se ve škole zesílila stránka vychovávací a zušlechťující, a aby učitel mohl více působit na mládež, jest třeba, aby byla dána učiteli volnost. Tak by se doporučovalo na př. pěstovat u žáků v posledních dvou třídách středních škol jistý zájem na vědecké práci a na vědeckém myšlení, aby se takto připravoval přechod ze školy k universitě. Mělo by se tedy upustit od denních zkoušek, naproti tomu musely by se v jednotlivých předmětech přednášet další partie jakožto nějaký celek, jako v dějepise, v dějinách politických a literárních, ve fysice a psychologii. *Tak by se žák naučil nejen vědecky myslet, nýbrž měl by z delších přednášek prospěch i po stránce formálně stylistické.* A obzvláště by se doporučovalo, položit takovému vyučování psychologii za podklad jednotnějšího světového názoru oktávánova. Jedná se tedy také o vzdělání učitele, zvláště v odbo-rech, kterých má pak ve škole pedagogicky a didakticky využít. Tak by učitelé středních škol musili psychologii, etiku a logiku, zvláště logiku jednotlivých věd, stejně důkladně studovati jako pedagogiku, aby

humanitní stránka všech předmětů byla stejnoměrně pěstována. 125, 126, 127, 128 - Z článků o reformě školství. Rozhledy, roč. I. 1892.

129.

135.

Reformu školy provádějme prakticky! Lásky ke škole

K tomu, co jsem řekl, bych snad měl povědět, když jsme zde tak neoficiálně pohromadě, toto: Abyste reformy školské a kulturní vůbec hleděli provádět hodně *prakticky*. My jsme posud v *staré* říši byli idealisty. Nepředstihujme se hesly, nepředstihujme se ukazováním lepší vůle, když teď máme možnost a povinnost něco udělat. Cítím odpovědnost s vámi a vy ji musíte cítiti se mnou. *Když jste postavili kantora v čelo republiky, tož všichni kantoři mají povinnost mu trochu pomáhat.* Zkrátka, abychom se neblamovali. To si každý zpytujte svědomí! Já vím, když nám říkají, »to je kantor«, »to je kantorština«, něco je na tom správného. My si zvykáme na jakýsi druh absolutismu, děti a žáci nám neodporují, a tak se stáváme absolutisty. Toho se musíme vyvarovat. Proto zdůrazňuji: *raději méně v programu a dobře to udělat, a pak půjdeme dál.* Všiml jsem si, když byla řeč o *rozluce státu od cirkve*, že jste nejvíce aplaudovali. O principu není sporu, to jsme si všichni zajedno, ale jak se má provést. Celý *filosofický* problém této rozluky, to není forum obecné školy, v ní to musíme provádět *prakticky*. O filosofické principie není a nemá býti sporu. Jsme již půl druhého roku ve svobodné republice a přece pozorují dost značné kolísání v provádění. Provádění rozluky není, když se odstraní ze školy kříž. K tomu se musí podávat praktické návrhy, nejen

svým kolegům, ale i obcím, poslancům, parlamentu. Je-liž tomu tak?

Aplaudovali jste vysokoškolské vzdělání. Souhlasím; ale zase se to musí vést prakticky. Jen nejmladší z vás a budoucí generace mohou projít universitou. Jak to zavedete, aby kolega, který toho vzdělání nemá, nebyl přezírán? Přál bych si, aby byl tento přechod proveden vysokoškolskými místními kursy nebo při vašich takových návštěvách v Praze, abyste vy starší neutrpěli a mladší aby nebyli postaveni nad vás. Vždyť vy jste o to usilovali. Tedy vůbec - a nemějte mně za zlé, když podškrtnu - praktickost! A pokud jde o školu a o váš poměr k žactvu a obyvatelstvu: *My získáme každého, uděláme-li z každé školy i poslední školičky kulturní ústav.* Vyspělá škola má být, co dříve býval kostel. Dítě přijde do školy z domova někdy nezdravého, nečistého. Dejte dítěti především vzduch a slunko, čistotu, obklopte je obrazy a vším tím, co by je obšťastnilo a rozradostnilo. Mezi dítětem a učitelem zůstane správný poměr, když dítě bude mít školu a učitele rádo. *Jen učitel, kterého dítě miluje, něčemu naučí.* V Americe jsem pozoroval, že je mnohem větší vážnost ke škole než u nás; je to tím, že tam volný učitel vychovává volné občany. Vy máte plnou volnost mluvit s dítětem o všem, můžete mluvit o politice zcela otevřeně - ale ovšem s taktem a tak, aby to odpovídalo místu. Ta volnost způsobuje ten zvláštní poměr, že dítě má milé vzpomínky na učitele a školu, ve škole si formuje své společenské vztahy, tam má svou obec, svůj parlament. Musíme toho využít. Učitel, který tak se bude dívat na školu, prorazí a pak se nemusíme obávat o budoucnost naší republiky, bude-li vychovávat hodně prakticky budoucí republikány a demokraty.

SEBEVZDĚLÁNÍ. VZDĚLÁNÍ VŠEOBECNÉ. KNIHA

137.

Sebevzdělání a škola

Každý snaživější člověk pocítuje potřebu vedle školského vzdělání vzdělávati se sám. Sebevzdělání se stává naléhavou potřebou doby; tím je potřebnější, čím více škola pokračuje. Zdálo by se, že je to kontradikce; avšak právě pro toto pokračování školy stává se vzdělání četbou, cestováním a j. potřebnějším. Čím více se lidé školou upozorňují, tím více budou hledati, co jest speciálně jim potřebné.

Nejlepší škola nepodává nám to, co každá myslivější individualita vlastně chce; škola jest všeobecnou, učitel musí totiž hleděti na všechny žáky. I tam, kde je škola specialisována, jest do jisté míry všeobecná. Nejspecialisovanější je škola, stojí-li individuum samo, *učitel i žák v jedné osobě; sebevzdělání.*

137 - Z pedagogických statí, uveřejněných v Českém učiteli, roč. III. 1899.

139.

Všeobecné vzdělání, odbornictví a polovzdělanost. Mravní význam vzdělání

Co je tedy všeobecné vzdělání? *Není sumou vědomostí, sice by konverzační slovník byl nejlepším prostředkem vzdělávacím.* Lidé s takovým encyklopedickým vzděláním nám neimponují. Všeobecné vzdělání není sumou vědomostí, protože vědění je organismus, něco živého. To jsme my, kteří myslíme, pracujeme, a všeobecné vzdělání - to je ten celý člověk, po případě celá daná společnost. Proto jde o vědění organisované,

spojené jedno s druhým. Dále všeobecné vědění je něco vyššího než jednotlivá věda, proto všeobecné vzdělání není učeností, přeučeností. Ta je obyčejně údělem specialisace, méně všeobecného vzdělání. Neběží o účelnost, ale o živé, organické vědění, přirozenou vševědounost.

Nechceme však všeobecného vzdělání bez odbornictví. Každý všeobecný vzdělanec má vedle toho být odborníkem; tím nabývá přesnosti. Jen tou měrou, kterou je zároveň specialistou, vyhýbá se diletantismu, který bývá údělem všeobecného vzdělání. Proti diletantismu je jediným lékem specialisace. My všichni jsme do jisté míry diletanty, pomáháme si v rozličných oborech populárními spisy, ale nesmíme se klamat, že pokud není správné metody při tomto všeobecném vzdělávání, jistá nevzdělanost, polovičatost snadno se stává údělem každého, kdo o toto všeobecné vzdělání usiluje. Právě dnes je veliké nebezpečí státi se polovzdělanecem. Diletant je člověkem jen předmluvy, jen titulního listu, to je ta povrchnost. Diletantism je rakovina nejen rozumová, ale i mravní; má špatný vliv na charakter. Vzdělání, jak z nás dělá člověka, může z nás udělat i nečlověka. Je vzdělání dobré i zlé. Vzdělání se často stává požitkářstvím a užívá se ho často jako stimulans, jako černé kávy. Lék proti tomu: pochopit, co je to přesnost práce, co je to práce v malém. - - -

Jaký je mravní význam všeobecného vzdělání a vzdělání vůbec?

Je jasné, že vzdělanec je něco zvláštního vedle specialisty. To je kategorie vědní a sociální. *Všeobecné vzdělání potlačuje egoism.* Specialisace tím, že nás jednostranně vzdělává, nepřímo utužuje egoism, způsobuje, že se člověk uzavírá před člověkem, že nerozumí druh druhu. Představme si kongres čirých specialistů, ti lidé by nemohli ani spolu mluvit.

Všeobecné vzdělání je intelektuální demokracie, rovnost ducha, čím existuje kolektivism, komunism duchovní, bez něho by nebylo spolužití. Individualism musí být v souměrnosti s kolektivismem. Vzdělání všeobecné je, eo ipso humanitní a všelidské a směřuje přes všechny rozdíly osobní i národnostní k sjednocení všech myslících a citících lidí. Hercen praví, že se ruský charakter jeví v tom, že si dovede osvojit plody práce cizí velmi snadno; v tom je humánnost ruského charakteru. Podobně se vyjadřuje Dostojevskij o Puškinovi; jako by ruský, do jisté míry slovanský člověk, měl jakousi vrozenou schopnost k tomuto duševnímu vzdělání, sjednocování, duševnímu komunismu.

138, 139 - Jak pracovat? (1898).

VI.

VÝVOJ IDEJE HUMANITNÍ.

(Ideály humanitní.)

Moderní člověk má kouzelné heslo „humanita“ — „člověčství“ — „člověčenství“, kterýmžto heslem vystihuje všechny své tužby asi tak, jako člověk středověký všechny své tužby vyjadřoval slovem křesťan. Tento ideál humanitní, člověčství, jest základem všech tužeb novodobých a zejména také národnostních, jak už víme z Kollárova výroku: „A vždy, voláš-li: Slovan, nechť se ti ozve člověk“.

Od renesance a reformace počínajíc ustaluje se nový tento etický a sociální ideál vedle křesťanského; ideál ten stává se záhy protikřesťanským a nadkřesťanským; člověk — idea humanitní, humanitism.

Tento ideál vypracovává se povlovně. Reformací osvobozuje se částečně rozum, ustaluje se mravnost neaskétická, vzniká hospodárnost a pracovitost; zároveň rozšířením znalosti čtení a speciálně Písma energie starozákonná se přejímá. K tomu renesancí a humanismem se hodí přejímání klasických ideálů životních, zejména římských politických cností a uměleckého nazírání na svět a na život. Vyvíjí se dále věda a filosofie nová, osvobozující rozum úplně od dané autority církevní. Prakticky má v době nové význam veliký stát, zprvu stát absolutistický; podmaňuje si církev, t. j. cnosti politické klade vedle a namnoze nad cnosti

křesťanské, římské právo a jeho názory stávají se součástí moderního názoru a moderního upravení společenského. Stát novodobý časem stává se pořád více a více demokratický a lidový, a tento lidovější stát v XVIII. století prohlašuje práva člověčská a osobní. (Americká a francouzská revoluce.) Z těchto práv člověčských rodí se dále práva národní a jazyková, práva sociální a hospodářská (na příklad právo na práci, na existenční minimum a t. pod.) a konečně kodifikují se již práva ženská a dětská (moderní právo rodinné).

Tak se idea humanitní vyvíjí a ztělesňuje v novodobém životě společenském.

Podstata tohoto nového ideálu humanitního vysvítá také z toho, že se pokládá za přirozený. Hledají se základové přirozeného náboženství a bohosloví, přirozeného práva a mravnosti, přirozeného (původního) stavu společnosti, státu, a konečně filosofie se opírá o rozum přirozený („zdravý“, „obecný“) a umění stále živěji hledá přírodu. Humanitní ideál je, jedním slovem, ideálem přirozeným, novým proti historicky danému, starému.

V století XIX. toto úsilí humanitní nejmocněji se projevuje v různých pokusech o náboženství humanity. Všecka novější filosofie, všecka novější literatura u všech národů, všecka pokroková politika vypracovává ideál čistého člověčství.

Tento ideál různí se podle dob a národů. Angličané jej posud vypracovali nejmnohdy, filosoficky, eticky, sociálně a nábožensky. Francouzové kladou důraz na jeho prvek politický, Němci na jeho prvek filosofický a literární.

Z národů slovanských Rusové mají humanitní ideál nábožensky sociální, Poláci národně politický a my Čechové kulturně osvícenský. U nás Kollár byl hlasatelem čistého člověčství a stejně Šafařík,

také Palacký, Havlíček, a konečně Augustin Smetana.¹⁾ Kollár, vycházející ze starší filosofie německé, hlavně z Herdera, formuluje ideál humanitní po výtce osvícensky, ale již Smetana dává mu ráz sociální, horlí pro náboženství humanity. Náš český humanitismus je přirozeným pokračováním našeho českého Bratrství.

Že naši obroditelé takový důraz kladli na humanitní prvek osvícenský, pochopuje se účinky státu protireformačního — osvícenost, osvěta, vzdělání bylo heslem národa, probírajícího se z duchovní a mravní temnoty. Proto také humanitní úsilí, jevící se v XVIII. století v literatuře německé (Lessing, Schiller, Goethe, Herder atd.) k nám proniklo a v Kollárovi našlo zastánce vřelého.

Avšak umění a zejména krásná literatura má pro společenský život každého národa veliký význam výchovný; veliké masy národní přijímají z umění a speciálně od svých poetů své ideály mravní a sociální. Poesie má pro všecek život, má pro život sociální a politický vliv ohromný — to vidíme nejzřejměji na velikánech poesie polské a ruské, vidíme to na vlivu Byrona a j.

Idea humanitní jeví se v naší době jako idea národnostní. Počíná se to v poslední době u nás pochopovat, že totiž idea humanitní není proti ideji národnostní, nýbrž že právě národnost, stejně jako člověk jednotlivec, má být a může být humánní, humanitní. Člověčnost není abstrakce trůnící někde v říši pomyslů nad skutečnými lidmi — národové, jak Herder řekl, jsou přirozené části člověčenstva. V tom smysle Kollár a Palacký národnost*zakládali na ideji humanitní. Kollár pak poučen Fichtem²⁾ usiloval o výchovu a vzdělání národní.

V dnech našich ideu humanitní a národní pojímáme lidově, sociálně. Lid je nám něco jiného než

národ, lidovost stává se heslem, ideálem tužeb našich. Socialism vůbec, jako národnost, je projevem téže idey humanitní. Než o socialismu promluvíme zvláště, zde zatím dotkneme se ještě jiného prvku humanitního.

Míním mezinárodnost a kosmopolitism. Tkví v ideji humanitní, že každý národ je stejně oprávněn usilovat o člověčství; z toho vzniká myšlenka světové organisace celého člověčenstva. Praktické potřeby k této organisaci krok za krokem vedou. Je dnes organisována mezinárodně věda, umění, ale také hospodářství, kapitalism a jednotliví stavové.

S ideou humanitní vyvíjela se netoliko idea národnostní, nýbrž také kosmopolitism. Jenže je rozdíl mezi kosmopolitismem a kosmopolitismem. Angličan, Francouz i Němec kosmopolitismem rozumí vlastně panství anglické, francouzské, německé; národové menší a malí jsou v situaci jiné. Ale ani oni se nemohou ubránit organisaci světové. U nás hlásal se zároveň s ideou národnostní kosmopolitism slovanský, jak jej Havlíček správně nazval. Historie však poučuje, že nejen v menším, nýbrž také ve větším a velikém, centralism³⁾ jednostranný je škodlivý, že musí být oživován autonomií⁴⁾ přirozených celků hospodářských, kulturních a také národnostních. Dnes starší kosmopolitism, jak jej hlásal liberalism⁵⁾, ustupuje správnějšímu hnutí po mezinárodní nenucené organisaci svéprávných kulturních národů. Tím stát ustupuje v pozadí před ideou národnostní.

VI. Vývoj ideje humanitní.

¹⁾ Augustin Smetana, český filosof (1814—1851). Psal německy. Ve spise „Obrat ve vývoji filosofickém a jeho konečný cíl“ hlásá, že Slované mají úkolem na základě německé

filosofie uvést v život náboženství lidskosti. ²⁾ Joh. Gottlieb Fichte (1762—1814), německý idealistický filosof, který v době úpadku Německa, porobeného Napoleonem, měl v Berlíně r. 1808 a vydal „Reden an die deutsche Nation“, v nichž ukazoval na nové cesty výchovy národní a tak si získal veliké zásluhy o obrození Německa. ³⁾ Směr politický, chtějící stát anebo kulturu řídit jedině z jediného střediska, na př. z Prahy. ⁴⁾ Samospráva, na př. autonomie zemí, vlastní správa zemí, která je vedena z nějakého jiného střediska nežli správa státní (na př. z Brna, Bratislavy). ⁵⁾ Politický směr, který se domnívá, že společnost sama směřuje k nejvyššímu blahu lidstva, že třeba ponechat každému svobodu a není tedy potřeba žádného zasahování státního (heslo: *laissez faire, laisser passer*).

PŘÍLOHA P VI: PŘEPSANÉ PROJEVY T. G. MASARYKA PODROBENÉ TEXTOVÉ ANALÝZE

<https://www.youtube.com/watch?v=1kNrlg1k9g>

Vánoční projev prezidenta Masaryka 1933

Naše děti se již připravují na svátky Vánoční.

I vzpomínám svého dětství, když jsem se spolužáky z naší vesnici koledoval od domu k domu: Sláva na výsostech bohu, a na zemi pokoj lidem dobré vůle.

Od té doby minula léta a léta zkušeností, zvláště také politických.

Prožil jsem zejména světovou válku, a uvědomil jsem si co válka a bojovný militarismus vedoucí k válce znamená.

I Vzpomínám zase a stále těch slov evangelia, a opakuji je vroucně a s plným přesvědčením v naději, že se všichni moji spoluobčané a občané všech států konečně rozhodnou pro Ježíšovo přikázání čistého lidství.

Nerozčilujme se otázkami hospodářskými a politickými.

Problému dneška není jen hospodářství a politický, nýbrž především mravní.

V celém veřejném životě.

V hospodářském i politickém, musíme se vzdát vší násilnosti.

Světová válka zranila světovou společnost národů.

Docela správně jsme se tenkrát rozhodli, že lze v pokoji a míru mír zabezpečit po dobrém.

Pokládám společnost národů, za dobrý prostředek k udržení vzájemnosti národů.

Je-li potřeba nějakých oprav její organizace, dohodněme se o nich odkrytě a mužně.

Dělejme konečně všichni politiku rozumnou a poctivou.

<https://www.youtube.com/watch?v=1Ajhlg0jPOk>

Projev z roku 1930 – když slavil 80 narozeniny

Shromáždili jsme se v místnosti na Hradě nejpamátnější.

Zde zasedal nejvyšší soud zemský a sněmy do roku 1847.

Spatřuji v tom okolnost významnou, jakoby připomenutí, že naše demokratická republika může a má být uvědomělým pokračováním našich nejlepších tradic minulosti.

Demokracie je mně diskusí, a tudíž i kompromisem. Byl jsem vždy proti politickému absolutismu a jeho neomylnictví a chovám i teď naději, že v souhlasném úsilí s oběma sněmovnami, v praxi se stranami, překonáme absolutistické zvyky, v nichž jsme byli odchováni.

Demokracie není jen parlamentní a volební technikou, nýbrž vzájemným dopřáváním svobody a jejím ústavním hájením.

Demokracie je loajálním uznáváním občanských osobností a umožňováním jejich součinnosti. A není nikdy a nikde zbytečně si uvědomit, že demokracie nesmí zvrhat v demagogii a zaměňovat s anarchií.

Demokracie je vládou lidu, ale není žádné vlády bez poslouchání a kázně. Zde v místnosti bývalého nejvyššího soudu si uvědomíme, že státy se udržují nejjistěji spravedlností.

Jestliže jednotlivé strany zdůrazňují své požadavky hospodářské, je to správné, ale právě tu je nutný kompromis. Abych užil anglického rčení: Jsme všichni na téže lodi, jde o záchranu a bezpečí naší lodi, máme-li být zachráněni a zabezpečeni všichni.

Otázka nezaměstnanosti nabyla ve velkých a bohatých zemích hrozivých rozměrů. Musíme být na stráži, to vyžaduje hospodářská vzájemnost států a národů. A otázky hospodářské a sociální jsou tak složité, že jejich zdárnému řešení je třeba velmi opravdového přemýšlení a činorodého odhodlání.

<https://www.youtube.com/watch?v=Qe6TLi9CIWs> 1/2

Pokračování

<https://www.youtube.com/watch?v=9pqgq0EkztY> 2/2

Projev presidenta Osvoboditele T. G. Masaryka proslovený k poslancům Národního shromáždění na Hradě pražském k 10. výročí Čs. republiky 28.10.1928

Pane předsedo národního shromáždění, páni ministři, milí spoluobčané,

děkuju Vám srdečně, za Vaše přátelské přání, a připojuji se k Vašemu vřelému přání blaha a vzájemného rozvoje naší drahé republiky.

Všimli jste si, pánové, hradní stráž v uniformách legionářských.

Ta uniforma se odedneška bude nosit jako hold, který vzdáváme spojencům, jejichž vítězství, přátelství, a snaze po spravedlivějším uspořádání politické Evropy, do tak značné míry vděčíme obnovení našeho státu.

Takto, hradní stráž zůstane, připomenutím budoucím generacím, že svobody není možno vydobýt a udržet bez největší oběti.

Náš stát byl obnoven, protože naše státní právo spojenci bylo uznáno, a že národ doma i v zahraničí, se svorně postavil proti našim odpůrcům, a ochráncům starého režimu a staré Evropy.

Bojovali jsme v armádách spojeneckých, naše légie se staly součástí vojsk v Rusku, Francii a v Itálii.

A naši občané přihlásili se dobrovolně, také do armády Slezské, Anglické a Americké.

Nedávno jsme postavili v Praze pomník Wilsona, včera demisi, jsme a zůstaneme spojeneckým národům za jejich pomoc a přátelství, osvědčující se i po válce, vděční.

Avšak, nechceme vzpomínat světové války, jejího průběhu, výsledku a následku.

Dnes si máme ujasnit co jsme po válce vykonali již sami, máme zúčtovat se sebou, zpytovat svědomí a rozhodnout se v další práci.

Je tomu 10 let, co vykoupený národ vzal do svých rukou právo věci svých.

Je tomu 10 let, co se uskutečnil odboj, nikoli čtyř letý, ale sta letý.

Odboj proti cizovládě, zlovládě, nesvobodě, odboj, který byl částí obecného zápasu o lepší, svobodnější, demokratičtější za svět.

Nemůžeme dnes nevzpomenout na všechny ty, kdo před námi ráno národ budili, a byli nám za Rakouskou-Uherského utlačení vzorem odrakouštění.

Cítím se šťastný, že jsme v řadě oslav uctili památku otce národa a našeho předního politického úspěchu.

Vedle Palackého musím, musel bych, začínaje třeba jen Dobrovským, ocenit dlouhou řadu buditelů osvoboditelů.

Chci připomenout alespoň ještě jednoho, a to z řady umělců Smetanu.

Němuž můžeme být vděční do smrti za to, co svou hudbou vykonal pro politické vzpružení svého milovaného muzikantského národa.

Náš politický úkol je vybudovat republiku demokratickou.

Mluví a píše se v celém světě o krizi demokratů, o krizi parlamentaristů.

Pojďme říct, co se v Evropě po světové válce politicky děje.

Světová válka, se stala pronikavou revolucí, pokračující ve veliké politické přeměně započaté revolucemi v století 18tém.

Urychlil se všude přechod od Aristokracismu, a monarchismu absolutistického přes monarchismus konstituční demokratický.

Stručně vysloveno vláda, jednoho se vystřídá vládou všech.

Jeden, vlastně nikdy nemůže vládnout sám, a nemůže vládnout bez politického a administračního vzdělání a umění, proto, vedle monarchy vznikli různí a školení úřadové.

V monarchii se vladařství dědilo, spolu vládoucí úředníci byli monarchem jmenováni, anebo také svůj úřad zdědili.

V demokracii o vládě rozhoduje volba, proto, systém volební je dnes tak důležitý,

Podle něho a ovšem podle celkového kulturního stavu občanů jsou demokracie různé, rozmanité.

Máme hlavně odchylné styky z demokracie anglické, americké, francouzské, švýcarské, národnostně a rasově i v germánské radnici?

Jaký typ si vytvoříme my, Slované.

Vláda všech nad všemi, to, že každý občan může opakovat sebevědomé slovo francouzského despoty, stát jsem já nebo skromný já také jsem státem, to je problém demokracie.

Monarchismus se vyvíjel mnohá tisíciletí, demokracie teprve od konce 18. století, a proto moderní demokracie jsou nehotové, a vlastně jen pokusy o demokracii.

Proto není divu, že mnozí vychovanci a stoupcí starého monarchistického režimu, jenž svým absolutismem udržoval klid, a na správy aristokracie, zbrojí proti demokratismu, usilujícím o nutné přeměnu společenského řádu, stálou reformou, a v krajních případech je revolucí.

Proto tu i tam provedený návrat k absolutismu, i k diktatuře.

Také u nás se našli jednotlivci a pár stran, které si zahrávaly s převratem a diktaturou.

Ubohost, a fiasko těchto pokusů smím přijímat jako důkaz, že rozhodná, a rozhodující většina našeho občanstva, absolutismus a jeho diktaturu již neunesli.

Demokracie není pouze formou státu, nýbrž také metodou všeho veřejného a soukromého života, je názorem na život.

Podstata demokracie je shoda lidí i smírné obcování, láska a lidskost.

Úspěšná politika domácí i zahraniční, uvědomělé politické vedení, předpokládá souhlasnost občanů v hlavních názorech, a o hlavním směru politického počínání.

Stát není jen mechanismem, politika není jen dovednou správní a diplomatickou technikou, stát je spolením občanů na rozumových a mravních základech.

Jesliže, život jednotlivců má smysl jen „sub specie aeternitatis“ (pod zorným úhlem věčnosti), platí to taky o politickém spolení všech jednotlivců.

Stát má hlubší smysl, než se to na venek jeví v té směsici jednotlivých politických akcí a akciček.

Stát má smysl duchovní, smysl morální.

Teoretikové státu starého, vyjadřovali se formulí, že monarcha je s boží milostí.

Těsné spojení státu s církvemi bylo praktickým výrazem mravního smyslu státu.

Věřím, že také demokracie je jako celý život jednotlivců a národů je s boží milostí.

Tento smysl moderního státu se dost moc nechápe, protože vznikl odporem a revolucí proti starému režimu, proti monarchismu osobujícímu se výlučností boží milostí, a proti církvi absolutistický monarchismus zneužívaný.

Odsud rozšířený požadavek a provádění rozluky státu a církev v mnohých zemí.

Podle mého názoru, program rozvinutí státu od církvi nemá být bojem proti náboženství.

Rozlukou církví a státu, i církve i stát mají se stát samostatnými, aby každý vlastní pílou, a způsobem svým sloužili nejvyšším ideálům lidstva.

V opravdové demokracii nestačí instituce, ona potřebuje lidi, lidi živí, tedy, lidi věřící v poslání svého státu a národu, lidi spojeny ideou.

Naši demokracii nestačí pouze technické školení úřednictva a vojska, naše demokracie je mravním úkonem životním nejen úředníků a vojáků, nýbrž všech rozmyslných občanů a občanek, a v první řadě zástupců občanstva, jeho vůdci.

Naše demokracie musí být zárukou a ochranou všeho kulturního snažení v oboru technickém a hospodářském, v oboru věd a umění, mravnosti a náboženství.

Proto naše demokracie musí být stálou reformou, stálou revolucí, ale revolucí hlav a srdcí.

<https://www.youtube.com/watch?v=r2tC5fPdE8M>

Tomáš Garrigue Masaryk - 1.přezident Československa s proslovem k USA. Velmi unikátní snímek!!!

Good morning,

today is a beautiful day after a foggy week.

And I see a new invention - a film I haven't had a chance to see and hear yet.

A beautiful, wonderful invention of America. I'm sure it's not the last.

*Looking back on the ingenuity of today's scientists, I can imagine larger inventions.
For example, to hear and see without wires.*

*Just imagine - you could see - from your living room, for example - the African jungle
of wild animals doing there.*

And more, you could watch and listen to the jungle of our human society.

*Everyone would then be forced to be honest, and there could be no hidden intrigues of
all the corruption.*

Beautiful, if not true?

And let's think about what we have at home and gain a lot.

Analyze and criticize life in America?

I publish good books that deal with this problem.

Europeans may long for Americans.

*In Washington, a wise man told me that horseback riding will charge you twice as
long as long walks.*

So I'll take the morning ride.

Thank you and goodbye.

Dobré ráno,

dnes je krásný den po mlhavém týdnu.

A vidím nový vynález - film, který jsem ještě neměl možnost vidět a slyšet.

Krásný, nádherný vynález Ameriky. Jsem si jist, že není poslední.

*Když se ohlédnu za vynalézavostí dnešních vědců, dokážu si představit větší vynálezy.
Například slyšet a vidět bez drátů.*

Jen si to představte - mohli byste vidět - například z vašeho obývacího pokoje - africkou džungli, co tam dělají divoká zvířata.

A více mohli byste sledovat a poslouchat džungli naší lidské společnosti.

Každý člověk by pak byl nucen být čestný a nemohly by tu být žádné skryté intriky té vší zkaženosti.

Krásné, není-li pravda ?

A dále se zamysleme co máme doma a mnoho získáme.

Analyzovat a kritizovat život v Americe ?

Já vydávám dobré knihy, které se zabývají tímto problémem.

Evropané mohou toužit po Američanech.

Ve Washingtonu mi moudrý člověk řekl, že jízda na koni Vás nabije dvakrát více než dlouhé procházky.

Takže si dám ranní jízdu.

Děkuji a naviděnou.

